

REKEN
KAMER
ROTT
ERDAM

ZONDER DIPLOMA
GEEN RELAXED WERK

54 VOORTIJDIG SCHOOLVERLATERS
EN HET GEMEENTELIJK BELEID

voorwoord

‘Ik wil wel graag een opleiding halen. Ik wil namelijk werken en daarvoor moet je een diploma hebben. Dat merk je bij het zoeken van een baantje. Ze zien dat je bijna 17 bent en dan vragen ze of je je school hebt afgemaakt. Als ze horen dat dat niet zo is, kijken ze je best wel raar aan. Ze zoeken meer mensen met een diploma.’

Aldus Willem, een zestienjarige Rotterdammer die van school was gegaan, maar er achterkwam dat het moeilijk is om een baan te vinden zonder diploma. In Nederland wordt inderdaad het hebben van een diploma op minimaal mbo-2 niveau als een noodzakelijke startkwalificatie gezien om op de arbeidsmarkt aan de slag te gaan en te blijven. De overheid maakt zich al jaren zorgen om jongens en meisjes als Willem. Nationaal en internationaal hebben bestuurders afspraken gemaakt om dit probleem aan te pakken. Het gemeentebestuur houdt in de gaten om hoeveel jongeren het in Rotterdam gaat. Het betrof in het schooljaar 2005-2006 ruim 10.000 jongeren in de leeftijdsgroep van 17 tot en met 22 jaar. Er is beleid ontwikkeld om dit aantal te verminderen. Waar voor volwassenen al geldt ‘werk boven uitkering’, geldt voor jongeren nog eens ‘opleiding boven werk’.

De Rekenkamer Rotterdam heeft dit keer niet het beleid en de instanties als uitgangspunt voor haar onderzoek genomen, maar de doelgroep. Waarom hebben jongeren hun opleiding afgebroken en wat merken zij van de pogingen om hen weer terug naar school te leiden? In alle beleidsdocumentatie blijken hun ervaringen verrassend weinig op schrift gesteld. Zoals een ervaring van Mevra (22, ex-vsv’er):

‘Op het moment dat ik niet doorging met een opleiding heb ik heel veel papieren gekregen. Ik was toen 17 jaar. Ik weet niet van waar die papieren kwamen. Van het mentoraat misschien. Niet dat er tegen me werd gezegd, waarom ben je gestopt en waarom ga je nu geen opleiding doen? Er werd niet gebeld of zo.’

Voor haar onderzoek heeft de rekenkamer vele jongeren gesproken. De rekenkamer dankt hen voor de bereidheid hun verhaal te vertellen. Ook heeft de rekenkamer veel informatie verzameld bij de dienst JOS en bij een aantal scholen en instellingen. De rekenkamer is ook hen allen erkentelijk voor hun medewerking. Het onderzoek werd verricht door een team bestaande uit Samira Ashad, mr. Roel Lauwerier, drs. Brechje Scheifes, dr. Rolf Willemse en mr. Anneke Bovens (teamleider).

Drs. Robert Mul MPA
Directeur Rekenkamer Rotterdam

deel 1 bestuurlijke nota

	I	inleiding
11	I-1	aanleiding onderzoek
12	I-2	doelstelling onderzoek en onderzoeksvragen
13	I-3	leeswijzer
	II	conclusies en aanbevelingen
15	II-1	hoofdconclusies
16	II-2	toelichting conclusies
		1 doelen van vsv-beleid
		2 curatieve maatregelen in vsv-beleid
		3 positie Jongerenloket in vsv-beleid
20	II-3	aanbevelingen
	III	reactie en nawoord
23	III-1	reactie B en W
		1 hoofdconclusies
		2 aanbevelingen
27	III-2	nawoord rekenkamer
		1 conclusies
		2 aanbevelingen

deel 2 nota van bevindingen

	I	inleiding
33	I-1	introductie
33	I-2	aanleiding onderzoek
35	I-3	voortijdig schoolverlaten
		1 het beleid
		2 onderwijsstelsel
38	I-4	doel- en vraagstelling
38	I-5	afbakening onderzoek
39	I-6	bestuurlijke en ambtelijke verantwoordelijkheid
39	I-7	uitvoering onderzoek
	II	beleid en regie
41	II-1	inleiding
41	II-2	rijk
		1 doelen
		2 maatregelen
		3 convenant

43	II-3	gemeente
	1	doelen
	2	maatregelen
50	II-4	regierol van de gemeente
	1	de gemeente als regisseur
	2	de keten met centrale rol voor jongerenloket
	3	sturing
	III	54 vsv'ers aan het woord
57	III-1	inleiding
58	III-2	belangrijkste bevindingen
	1	over vsv'ers
	2	over ervaringen met instellingen
	3	overige ervaringen
63	III-3	voortijdig schoolverlaters
	1	waarom vsv'ers vsv'er zijn geworden
	2	waarom vsv'ers (geen) vsv'er zijn gebleven
	3	activiteiten van vsv'ers na schooluitval
	4	contact vanuit instelling (direct) na de schooluitval
72	III-4	ervaringen met instellingen
	1	hoe kwamen vsv'ers bij instellingen terecht?
	2	hulp van instellingen
	3	ervaringen met instellingen
91	III-5	samenwerking tussen instellingen
94	III-6	wat werkte wel en wat werkte niet?
	1	wat werkte wel?
	2	wat werkte niet?
98	III-7	suggesties van de jongeren
	IV	ervaren beleid en regie
103	IV-1	inleiding
104	IV-2	jongerenladder
	1	opleiding boven werk boven uitkering?
	2	geen startkwalificatie een probleem?
106	IV-3	curatieve maatregelen
	1	flexibiliseren van het onderwijsaanbod
	2	versterken van het Jongerenloket
115	IV-4	positie van RMC-functie en Jongerenloket binnen regieketen
	1	RMC-functie
	2	Jongerenloket centraal?
118	IV-5	conclusies

bijlagen

bijlage I	onderzoeksverantwoording
I 23	I-1 algemeen
I 23	I-2 gesprekken met de jongeren
I 26	I-3 informatie gemeente en andere organisaties
I 27	I-4 nota van bevindingen
bijlage II	overzicht instellingen
I 29	II-1 overzicht
I 30	II-2 toelichting
	1 (goeddeels) (deel)gemeentelijke instellingen
	DOSA
	TIP Charlois
	2 sociaal-cultureel en jongerenwerk
	SC&W-Disk
	3 justitie e.d.
	reclassering
	4 jeugdzorg en –hulpverlening
	(bureau) jeugdzorg
	Kernpunt
	5 overige maatschappelijke dienstverlening
	Radar
	stichting Mee
	restaurant Millers
	stichting Pension Maaszicht
	6 scholingstrajecten / loopbaancentra
	Albeda / Delfshaven / Futuro: Rebound centre
	Albeda, loopbaanpunt / trajectenbureau
	Zadkine, B2YF
	Zadkine, School1
	7 uitkerings- en werkgelegenheidsinstanties (niet gemeente):
	Centrum voor Werk en Inkomen (CWI)
bijlage III	geïnterviewde en geraadpleegde personen
I 39	geïnterviewde en geraadpleegde personen
bijlage IV	lijst van afkortingen
I 37	lijst van afkortingen

BESTUURLIJKE NOTA

I inleiding

I - I aanleiding onderzoek

“Het gemiddelde opleidingsniveau van Rotterdammers moet omhoog.”¹ Met dit doel voor ogen streeft het college naar het verminderen van het aantal jongeren dat de scholen verlaat zonder een startkwalificatie te hebben behaald.

Onder startkwalificatie wordt verstaan een afgeronde opleiding op ten minste het niveau van mbo-2 of havo. Iedere jongere tot 23 jaar die zonder startkwalificatie langer dan een maand van school verzuimt of die niet is ingeschreven bij een school is een voortijdig schoolverlater. Uit de zesde Rotterdamse Monitor Voortijdig Schoolverlaten, die wordt gepubliceerd in 2008, blijkt dat het percentage voortijdige schoolverlaters (hierna: vsv'ers) in het schooljaar 2005-2006 lag op 21,3% (ruim 10.000 jongeren).

Het college heeft als doel voor de collegeperiode 2006-2010 dat in het schooljaar 2007-2008 het aantal voortijdig schoolverlaters met 20% is afgenomen ten opzichte van het schooljaar 2003-2004. In het schooljaar 2003-2004 lag het percentage vsv'ers op 23,9%. In 2007-2008 moet het percentage liggen op 19,1%.

De rekenkamer typeert de rol die het college in het kader van het vsv-beleid van de wetgever toebedeeld heeft gekregen als een regierol. Niet alle activiteiten in het kader van het vsv-beleid moeten, noch kunnen, door het college zelf ondernomen worden. Wel moet het college er voor zorgen dat deze activiteiten worden ondernomen door andere organisaties, waaronder scholen.

De omvang van de problematiek en het feit dat de gemeente binnen het vsv-beleid de regierol vervult, waren voor de rekenkamer aanleiding een onderzoek in te stellen naar het gevoerde vsv-beleid. Het invullen van de regierol is bepalend voor het welslagen van het vsv-beleid. Daarom wilde de rekenkamer onderzoek doen naar de wijze waarop de gemeente deze regierol vervult. Aangezien het beleid gericht is op een specifieke doelgroep, heeft de rekenkamer de ervaringen van die doelgroep (voortijdig schoolverlaters) bij dit onderzoek centraal gesteld.

¹ 'De stad van aanpakken. Voor een Rotterdams resultaat. Het collegeprogramma 2006-2010', p. 10. In 2006 had ongeveer 70% van de Rotterdamse jongeren van 22 jaar een startkwalificatie.

I - 2 doelstelling onderzoek en onderzoeksvragen

Het onderzoek heeft de volgende doelstelling:

- Op basis van ervaringen van voortijdig schoolverlaters inzicht geven in de wijze waarop de gemeente de regierol vervult en zo mogelijk tot aanbevelingen komen die de regierol kunnen versterken.

Met het centraal stellen van de ervaringen van vsv'ers probeert de rekenkamer in dit rapport zichtbaar te maken hoe het gemeentelijk beleid doorwerkt bij de leden van de doelgroep (en of ze er iets van merken): de individuele jongeren.

Normaal gesproken hanteert de rekenkamer een normenkader om de bevindingen van het onderzoek aan te toetsen. In dit onderzoek hebben we dit niet gedaan. Het is immers een onderzoek naar ervaringen van jongeren en de vraag wat die ervaringen ons vertellen over de aansluiting tussen hun (leef)wereld en de wereld van de gemeente. Voor zover de rekenkamer conclusies trekt, leiden deze dan ook niet per se tot een oordeel. De conclusies en aanbevelingen zijn vooral gebaseerd op interviews die we gehouden hebben met 54 jongeren. Deze groep bestond uit jongeren die vsv'er zijn of zijn geweest. De groep van 54 jongeren is in statistische zin niet representatief voor de totale populatie van vsv'ers. De omvang van de groep en de variatie binnen de groep achten we wel voldoende stevig om het beeld dat we in het rapport beschrijven te kunnen dragen.²

In het onderzoek ligt de nadruk op de curatieve aanpak van het vsv-beleid, dus op de maatregelen die de gemeente heeft geformuleerd om vsv'ers terug naar school te leiden. Dit volgt uit het feit dat we de (ex)-voortijdig schoolverlaters in het onderzoek centraal hebben gesteld. Preventieve maatregelen om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan hebben we slechts zijdelings bij het onderzoek betrokken.

De centrale vraag in het onderzoek luidt:

- Wat zeggen de ervaringen van vsv'ers over de wijze waarop de gemeente de regierol vervult?

De centrale vraag is uitgewerkt in drie deelvragen:

- 1 Waaruit bestaat de regierol van de gemeente bij het beleid voortijdig schoolverlaten?
- 2 Wat zijn de ervaringen van voortijdig schoolverlaters met instellingen actief op het terrein van het vsv-beleid?
- 3 Wat zeggen deze ervaringen over de wijze waarop de gemeente de regierol vervult?

² Zie paragraaf I-7 van de nota van bevindingen en de onderzoeksverantwoording (bijlage I) voor een verdere beschrijving van de onderzoeks aanpak.

De beantwoording van deze deelvragen staat in de nota van bevindingen en vormt de onderbouwing van de hoofdconclusies in de bestuurlijke nota.

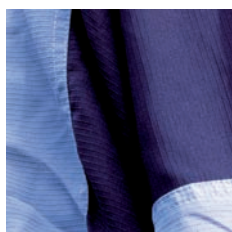
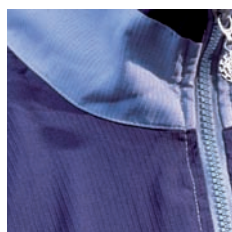
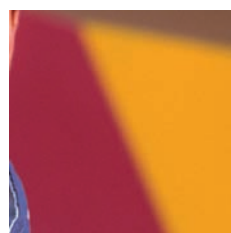
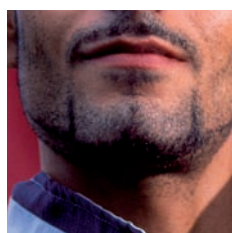
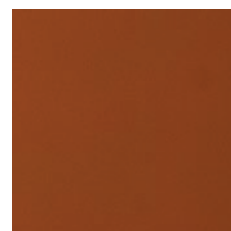
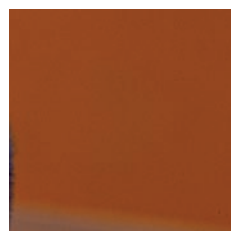
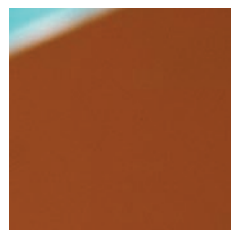
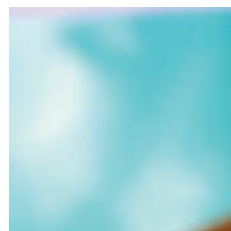
I-3 leeswijzer

De bestuurlijke nota bevat de voornaamste conclusies en aanbevelingen. Om deze kort te houden, is een aantal begrippen hier niet nader uitgelegd. Deze begrippen zijn wel uitgelegd in de nota van bevindingen. Tijdens het schrijven van de bestuurlijke nota heeft de rekenkamer een zogenoemde expertbijeenkomst gehouden. Aan medewerkers van scholen, het Jongerenloket en het welzijnswerk zijn bevindingen uit het onderzoek voorgelegd. De daaropvolgende discussie met de rekenkamer en tussen de aanwezigen onderling is als extra informatie betrokken bij het formuleren van de conclusies en aanbevelingen. Op verschillende plaatsen in de bestuurlijke nota is bij de desbetreffende conclusie(s) een kader opgenomen met daarin inzichten die uit deze groepsdiscussie zijn voortgekomen.

Zoals aangegeven staan in de nota van bevindingen de resultaten van het onderzoek die als basis dienen voor de conclusies in de bestuurlijke nota. De onderzoeksverantwoording is in bijlage I van het rapport opgenomen. Samen vormen de bestuurlijke nota en de nota van bevindingen het rekenkamerrapport.

REKEN
KAMER
ROTT
ERDAM

ZONDER DIPLOMA GEEN RELAXED WERK

II conclusies en aanbevelingen

II-1 hoofdconclusies

- 1 Het vsv-beleid gaat over alle vsv'ers, maar een deel van de doelgroep wordt niet bereikt:
 - a de jongerenladder – opleiding boven werk boven uitkering – is niet voor alle vsv'ers bruikbaar als uitgangspunt in het vsv-beleid;
 - b in de uitvoering van het vsv-beleid wordt prioriteit gegeven aan niet-werkende vsv'ers. Hiermee blijft een vermoedelijk welwillende groep (werkende) vsv'ers buiten bereik;
 - c het is twijfelachtig of een doel om alle vsv'ers aan een startkwalificatie te helpen te realiseren is. Niet iedere vsv'er staat open voor hulp of beschikt over de juiste capaciteiten. Het vsv-beleid is daarop niet ingericht.
- 2 De maatregelen in het vsv-beleid zijn vooral gericht op problemen in het onderwijs en daarmee worden niet alle factoren van schooluitval gedekt. Voortijdig schoolverlaten heeft namelijk vaak ook te maken met individuele problemen van jongeren:
 - a de inzet van maatregelen om de toelating tot de opleidingen te flexibiliseren is weliswaar een juiste keuze maar dekt de onderwijsredenen waarom jongeren uitvallen niet volledig. Veel jongeren vallen uit door hun problemen in de klas;
 - b jongeren die net zijn uitgevallen lijken het beste te kunnen worden bereikt door een snelle, directe en persoonlijke benadering. Anders bestaat het gevaar dat de jongeren uit beeld raken;
 - c los van de maatregelen in het vsv-beleid, speelt de sociale omgeving van een vsv'er een rol bij het terugkeren naar een opleiding;
 - d voortijdig schoolverlaters zijn gebaat bij een persoonlijke, intensieve een-op-eenbegeleiding welke niet noodzakelijkerwijze binnen de school wordt gegeven.
- 3 De mate waarin het Jongerenloket een centrale rol in het vsv-beleid zou moeten vervullen, is nog onvoldoende geëxpliciteerd. Voor zover de centrale rol gaat over de mate waarin het Jongerenloket de jongeren bereikt, is deze beperkt.

II-2 toelichting hoofdconclusies

II-2-3 doelen van vsv-beleid

- I *Het vsv-beleid gaat over alle vsv'ers, maar een deel van de doelgroep wordt niet bereikt:*
 - a *de jongerenladder – opleiding boven werk boven uitkering – is niet voor alle vsv'ers bruikbaar als uitgangspunt in het vsv-beleid.*
 - B en W gaan in hun beleid uit van de zogenoemde jongerenladder: jongeren dienen in eerste instantie een opleiding te gaan volgen en als dat niet tot de mogelijkheden behoort, dan zouden zij moeten gaan werken. Pas als dat ook niet lukt, dan zouden zij een uitkering kunnen krijgen;
 - de jongerenladder is niet volledig. Zo blijken de sporten 'opleiding' of 'werk' niet voor alle jongeren haalbaar. Eerst moeten bij hen sociale en/of individuele problemen worden aangepakt, voordat aan scholing of werk kan worden gedacht;
 - er ontbreekt dus een sport op de jongerenladder. Namelijk de sport 'oplossen sociale en/of individuele problemen';
 - het uitgangspunt 'opleiding, boven werk, boven uitkering' is bekend bij het sociaal-cultureel en jongerenwerk. Hulpverleners geven prioriteit aan de onderste sport: het aanpakken van onderliggende problemen. Zij bieden pas hulp bij het vinden van een opleiding wanneer de jongere daar klaar voor is.
 - het Jongerenloket past de jongerenladder wel toe, maar niet in alle gevallen. De helft van de jongeren die we gesproken hebben en die bij het Jongerenloket kwamen, kreeg andere hulp dan hulp bij het zoeken naar een opleiding, ook al vroeg een aantal daar wel om.
 - b *in de uitvoering van het vsv-beleid wordt prioriteit gegeven aan niet-werkende vsv'ers. Hiermee blijft een vermoedelijk welwillende groep (werkende) vsv'ers buiten bereik.*
 - het college streeft naar een verhoging van het gemiddelde opleidingsniveau van de Rotterdammer. Iedere vsv'er die alsnog een start-kwalificatie haalt, draagt bij aan het halen van dat doel. In het vsv-beleid wordt echter geen prioriteit aan werkende vsv'ers gegeven, omdat deze groep een zinvolle dagbesteding zou hebben;
 - of werkende vsv'ers een zinvolle dagbesteding hebben, is te betwijfelen. Een aantal vsv'ers die wij spraken werkt of heeft gewerkt. Meestal zijn dit echter tijdelijke, niet aaneengesloten baantjes;

- veel van deze vsv'ers noemen dit probleem ook en geven aan het belangrijk te vinden alsnog een startkwalificatie te behalen: 'zonder diploma, geen relaxed werk';
 - dit besef van de groep werkende vsv'ers is hiermee een voedingsbodemp voor hulp bij terugkeer naar school.
- c *het is twijfelachtig of een doel om alle vsv'ers aan een startkwalificatie te helpen te realiseren is. Niet elke vsv'er staat open voor hulp of beschikt over de juiste capaciteiten. Het vsv-beleid is daarop niet ingericht.*
- in het vsv-beleid wordt tot op heden niet gedifferentieerd naar zogenoemde niet-kunners en niet-willers;
 - er zijn jongeren voor wie een startkwalificatie te hoog is gegrepen en die na het verlaten van het voortgezet onderwijs al aan de grens van hun kunnen zitten;
 - er zijn jongeren die er welbewust voor kiezen om hun school niet af te maken en te gaan werken;
 - er zullen ook vsv'ers zijn die in het geheel niet openstaan voor welke hulp dan ook. Ook de rekenkamer heeft deze jongeren niet gesproken.

Gat in het beleid

Tijdens de expertbijeenkomst bestond consensus over de stelling dat er een gat in het beleid is. Het doel is een startkwalificatie voor vsv'ers, maar er is een groep vsv'ers voor wie werk of een opleiding – twee sporten van de jongerenladder – onbereikbaar is. Zij komen bijvoorbeeld niet verder dan de praktijkschool. Toch hebben ook deze jongeren een zinvolle dagbesteding nodig. Ook kan voor deze groep gedacht worden aan branchecertificaten.

II-2-2 curatieve maatregelen in vsv-beleid

- 2 *de maatregelen in het vsv-beleid zijn vooral gericht op problemen in het onderwijs en daarmee worden niet alle factoren van schooluitval gedekt. Voortijdig schoolverlaten heeft namelijk vaak ook te maken met individuele problemen van jongeren:*
- a *de inzet van maatregelen om de toelating tot de opleidingen te flexibiliseren is weliswaar een juiste keuze maar dekt de onderwijsredenen waarom jongeren uitvallen niet volledig. Veel jongeren vallen uit door hun problemen in de klas;*
 - een van de maatregelen in het vsv-beleid is het bieden van meerdere momenten per jaar waarop een jongere aan een opleiding kan beginnen;

- een van de redenen die jongeren aangaven waarom ze niet meteen teruggingen naar school, is dat ze niet meteen of op korte termijn weer aan een opleiding konden beginnen;
 - een andere maatregel in het vsv-beleid is het uitbreiden van het aanbod onderwijsplekken;
 - jongeren hebben aangegeven dat zij met school stoppen, omdat de opleiding van hun keuze al vol was. Ook was dat een reden voor hen om niet alsnog terug naar school te gaan.
-
- het vsv-beleid bevat geen expliciete maatregelen die zijn gericht op problemen op het niveau van de klas;
 - veel jongeren hebben echter aangegeven dat zij met school zijn gestopt dan wel niet terugkeren vanwege bijvoorbeeld hun problemen met de leraar of problemen in de klas.

De rol van de leraar: docent of begeleider

Een discussie in de expertbijeenkomst over de oorzaken van schooluitval leverde een dilemma op over de rol van de leraar. Veel jongeren die uitvallen hebben individuele problemen die hun weerslag op het functioneren in de klas hebben. Betekent dit dat docenten ook meer de taak van hulpverlener op zich moeten nemen of moeten ze zich beperken tot hun vak van docent? De deelnemers verschilden van mening over welke rol de leraar moet vervullen. Enerzijds is het werken als hulpverlener niet de kerntaak van een docent. Anderzijds kunnen problemen in de klas wellicht uit de hand lopen wanneer een docent zich in zijn rol beperkt tot de kerntaak doceren. Moeten docenten een 'gereedschapskist' krijgen waarmee ze signalen van jongeren op kunnen pakken en een inschatting van hun problemen kunnen maken?

- b jongeren die net zijn uitgevallen lijken het beste te kunnen worden bereikt door een snelle, directe en persoonlijke benadering. Anders bestaat het gevaar dat de jongeren uit beeld raken.*
- volgens de vsv-keten neemt de school contact op met een jongere die van school wegblijft. Blijft een jongere daarna ook weg, dan geeft de school de gegevens van de jongere door aan de Regionale Meld en Coördinatie (RMC)-functie. Dat is na een kleine maand, namelijk 28 dagen;
 - RMC stuurt de jongere vervolgens een brief en stuurt de gegevens van de vsv'er door aan het Jongerenloket. Indien de jongere niet werkt en niet in een traject zit, schakelt het Jongerenloket een interventieteam of het Mentoraat voor Jongeren in.

- de helft van de jongeren die we gesproken hebben, geeft aan dat zij van niemand wat hebben gehoord over het feit dat ze met school zijn gestopt;
 - sommigen herinneren zich iets van een brief, maar niet meer dan dat;
 - eventuele acties van scholen en brieven van RMC dringen klaarblijkelijk lang niet altijd tot jongeren door;
 - het na een bepaalde tijd versturen van een brief is geen adequaat middel om na hun uitval snel met jongeren in contact te komen.
- c *los van de maatregelen in het vsv-beleid, speelt de sociale omgeving van een vsv'er een rol bij het terugkeren naar een opleiding.*
- er zijn jongeren die onder druk van hun ouders of op advies van vrienden en/of familie hulp zoeken bij het terugkeren naar een opleiding;
 - in het vsv-beleid zijn geen maatregelen opgenomen die expliciet zijn gericht op de sociale omgeving van een vsv'er.

Ouderparticipatie

In de expertbijeenkomst is langdurig stil gestaan bij de rol van de ouders bij de hulp aan (potentiële) vsv'ers. Ouderparticipatie op school kan helpen bij het binnenboord houden van jongeren (preventief). Ouders zouden vaker op school moeten worden uitgenodigd. Niet alleen op vmbo-scholen, maar ook op mbo-scholen waar de leerlingen al wat ouder zijn. Niet alleen bij slecht nieuws, maar juist ook op andere momenten, zoals de intakegesprekken en wanneer hun kinderen iets organiseren of presenteren.

Wat betreft de terugkeer van jongeren naar school kan een beroep op ouders ook helpen. Overigens zal wanneer de relatie tussen jongere en ouders ernstig is verstoord ouderparticipatie niet altijd werken.

- d *voortijdig schoolverlaters zijn gebaat bij een persoonlijke en intensieve een-op-eenbegeleiding welke niet noodzakelijkerwijze binnen de school wordt gegeven.*
- in het beleid worden begeleiding en mentorschap door het Jongerenloket als maatregel tegen voortijdig schoolverlaten genoemd. Het Jongerenloket stelt alleen mentoren beschikbaar voor specifieke doelgroepen, zoals jonge moeders;
 - uit de gesprekken met de jongeren blijkt dat niet alleen jonge moeders een mentor die integrale hulp en een-op-eenbegeleiding biedt, zeer waarderen. Deze wens leeft bij elk soort vsv'er;
 - het maakt daarbij niet uit of de mentor van het Jongerenloket afkomstig is, van school of van elders. Wel moet het iemand zijn met wie ze goed kunnen praten, die ze vertrouwen en die altijd bereikbaar is.

II-2-3 positie Jongerenloket in vsv-beleid

- 3 *de mate waarin het Jongerenloket een centrale rol in het vsv-beleid zou moeten vervullen, is nog onvoldoende geëxpliciteerd. Voor zover de centrale rol gaat over de mate waarin het Jongerenloket de jongeren bereikt, is deze beperkt.*
- veel jongeren die we gesproken hebben, kennen het Jongerenloket niet;
 - iets minder dan de helft van de jongeren die we gesproken hebben is bij het Jongerenloket geweest;
 - ook worden jongeren – bijvoorbeeld door het sociaal-cultureel werk en het jongerenwerk – geholpen bij het vinden van een opleiding, zonder dat het Jongerenloket daarbij aan te pas is gekomen.
-
- in het vsv-beleid wordt vermeld dat het Jongerenloket een centrale rol heeft bij het terugleiden van vsv'ers naar het onderwijs. Wat centraal precies inhoudt is in het beleid niet gespecificeerd;
 - desgevraagd geeft de wethouder onderwijs aan dat het Jongerenloket de spil in de aanpak van vsv'ers is. Een centrale rol betekent volgens hem niet dat het Jongerenloket zelf alle jongeren zou moeten helpen. Wel dat het Jongerenloket iedere jongere in kaart moet hebben;³
 - op dit moment is echter niet duidelijk in hoeverre het Jongerenloket bij alle vsv'ers en bij maatschappelijke organisaties bekend moet zijn, welke vsv'ers door het Jongerenloket moeten worden geholpen en welke vsv'ers door andere instellingen geholpen kunnen worden, tot welk type hulp het Jongerenloket zich zou moeten beperken en wat de relatie van het Jongerenloket met maatschappelijke organisaties en onderwijs is.

II-3 aanbevelingen

De rekenkamer komt op basis van haar onderzoek tot een aantal aanbevelingen. Wij hebben de volgende aanbeveling aan de raad:

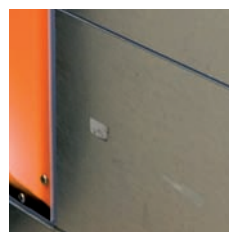
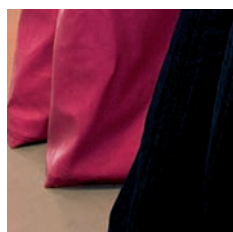
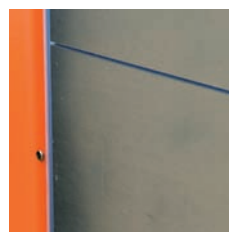
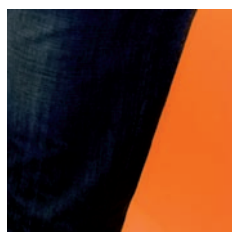
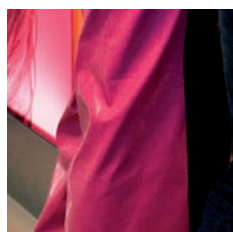
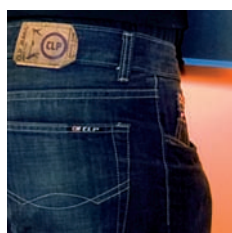
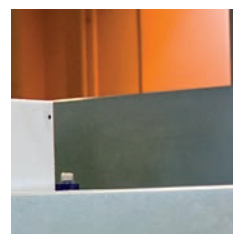
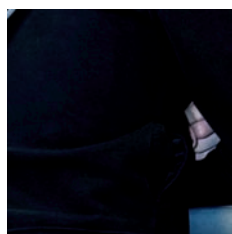
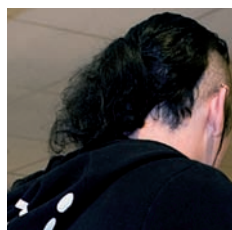
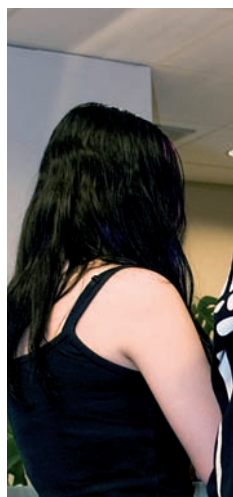
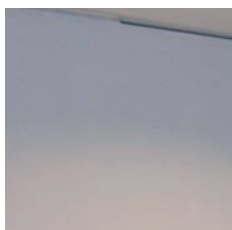
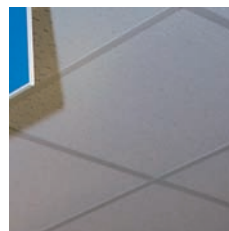
- 1 Onderken in het vsv-beleid dat niet alle jongeren een startkwalificatie zullen halen. Er zijn bijvoorbeeld jongeren voor wie een startkwalificatie te hoog is gegrepen.

De volgende aanbevelingen zijn gericht aan B en W:

- 2 Voeg een onderste sport toe aan de jongerenladder: 'oplossen sociale en/of individuele problemen'.

³ Interview wethouder Geluk, 4 maart 2008.

- 3 Differentieer in het vsv-beleid naar verschillende categorieën vsv'er. Bepaal hierbij onder meer in welke mate en voor welke jongeren het uitgangspunt van de jongerenladder zinvol is.
- 4 Niet-werkende vsv'ers krijgen binnen het vsv-beleid prioriteit. Juist de groep werkende vsv'ers is vermoedelijk welwillend weer een opleiding te gaan volgen. Geef deze groep een plek in het vsv-beleid.
- 5 Onderzoek of, in welke mate en op welke wijze de gemeente de scholen kan aanspreken bij het aanpakken van problemen van jongeren in de klas.
- 6 Betrek in het vsv-beleid het belang van de sociale omgeving van een jongere – waaronder de ouders – bij zijn of haar terugkeer naar school.
- 7 Een-op-eenbegeleiding blijkt goed te werken. Kijk of en hoe dat via een maatregel in te voeren is.
- 8 Verklein de tijd tussen schooluitval en het aanspreken van een jongere. Probeer dit via direct contact en benader de jongeren eventueel via de ouders.
- 9 Bepaal in welke mate en hoe het Jongerenloket een centrale rol in het vsv-beleid dient te vervullen. Betrek hierbij de volgende zaken:
 - de mate waarin het Jongerenloket zicht op alle vsv'ers moet hebben;
 - de mate waarin het Jongerenloket bij alle vsv'ers en bij maatschappelijke organisaties bekend moet zijn;
 - welke vsv'ers door het Jongerenloket moeten worden geholpen en welke vsv'ers door andere instellingen kunnen of moeten worden geholpen;
 - het type hulp waar het Jongerenloket zich eventueel op zou moeten concentreren;
 - de eventuele consequenties voor de relatie tussen het Jongerenloket enerzijds en het sociaal-cultureel en jongerenwerk en onderwijs anderzijds.

jongerenloket

III reactie en nawoord

III-I reactie B en W

In antwoord op uw verzoek van 4 april jongstleden om een bestuurlijke reactie op de concept bestuurlijke nota van het onderzoek voortijdig schoolverlaten (VSV) berichten wij u als volgt.

Ons college waardeert uw keuze voor een onderzoek naar voortijdig schoolverlaten. Uw nieuwe onderzoeksmethode om te kijken naar het doorwerken van gemeentelijk beleid op het niveau van de doelgroep levert ons nieuwe informatie over de curatieve aanpak van het voortijdig schoolverlaten.

Op basis van de jaarlijkse Rotterdamse VSV-monitor en de tweejaarlijkse schoolverlatersmonitor is al veel informatie beschikbaar over aantallen VSV'ers en hun sociaal-economische kenmerken. Uit RISBO-onderzoek is daarnaast inzicht in de effectiviteit van de preventieve aanpak van voortijdig schoolverlaten. De door u gehanteerde onderzoeksmethode levert echter nieuwe informatie over met name de curatieve aanpak van voortijdig schoolverlaten.

Onze reactie op de hoofdconclusies respectievelijk de aanbevelingen treft u onderstaand.

III-I-I hoofdconclusies

- I Het VSV-beleid gaat over alle VSV'ers, maar een deel van de doelgroep wordt niet bereikt.

Ons streven is het gemiddelde opleidingsniveau van de Rotterdammer te verhogen en wij houden daarom vast aan onderwijs – dat wil zeggen het alsnog behalen van een startkwalificatie – als eerste na te streven sport in de Jongerenladder, al dan niet in combinatie met werken. Maar tegelijkertijd onderkennen wij dat niet voor alle jongeren 'terug naar school' de beste optie is. Het Jongerenloket beoordeelt de situatie van jongeren onder meer aan de hand van acht zogenaamde leefgebieden⁴. Hieruit kan volgen dat werk of zelfs het verstrekken van een uitkering de beste oplossing is. Daarnaast beschikt het Jongerenloket over zogenaamde parallelle dienstverlening: schuldhulpverlening, huisvestingbemiddeling, doorverwijzing naar specialistische zorg en (voor tienermoeders) persoonlijke mentoring waarmee

⁴ huisvesting, gezondheid, financiën, scholing, werk, sociale omgeving, vrije tijd, politie en justitie

vormen van zorg voorafgaand of tijdens het (scholings)traject kan worden ingezet. Wat betreft prioriteitsstelling constateert u terecht dat vooral wordt ingezet op de aanpak van VSV'ers zonder baan; zonder echter de werkenden zonder startkwalificatie uit het oog te verliezen!

In het project 'Scholing van werkenden' van JOS en DAAD (start juli 2007) zijn in minder dan één jaar ruim 330 werkende VSV'ers zonder startkwalificatie aan een scholingstraject begonnen dat alsnog moet leiden tot een startkwalificatie. Dit jaar is daarnaast gestart met het project 'De Traverse' van de ondernemers in de binnenstad waarbij van circa 250 jongeren hun eerder of elders verworven competenties worden erkend gevolgd door scholing die leidt tot een startkwalificatie.

Helaas bestaat er geen leerwerkplicht voor werkende VSV'ers. DAAD en JOS slagen er echter in om steeds meer jongeren en hun werkgevers op vrijwillige basis te motiveren tot het volgen van een scholingstraject dat alsnog tot een startkwalificatie leidt.

- 2 Maatregelen in het vsv-beleid zijn vooral gericht zijn op problemen in het onderwijs en daarmee worden niet alle factoren van schooluitval gedekt. Voortijdig schoolverlaten heeft namelijk vaak ook te maken met individuele problemen van jongeren.

Het college onderschrijft dat persoonlijke problemen van jongeren vaak bijdragen aan schooluitval. Om die reden is het aanbod van scholen aan jongeren fors uitgebreid met zorg en kent het Jongerenloket de eerder genoemde parallelle persoonlijke dienstverlening.

Tegelijk onderkennen wij dat de problematiek van voortijdig schoolverlaten voor een deel de scholen overstijgt, een zienswijze die ook landelijk aan terrein wint.

Wij beraden ons op een bredere aanpak van de VSV-problematiek.

Wij verwijzen naar onze reactie op de aanbeveling 4 voor wat betreft de maatregelen die scholen wel kunnen nemen en waarop wij als gemeente invloed kunnen uitoefenen.

- 3 De mate waarin het Jongerenloket een centrale rol in het vsv-beleid zou moeten vervullen, is nog onvoldoende geëxpliciteerd. Voor zover de centrale rol gaat over de mate waarin het Jongerenloket de jongeren bereikt, is deze beperkt.

Het Jongerenloket is het centrale instrument in de curatieve aanpak van voortijdig schoolverlaten. Daarnaast is het Jongerenloket steeds vaker ook in de preventie van uitval betrokken. In 2007 hebben zich 3031 jongeren zich gemeld bij het Jongerenloket, al dan niet opgeroepen. De samenwerking met bureau Frontlijn, de DOSA's, het project Mentoraat voor Jongeren, RADAR-advies, Feijenoord@work en

andere deelgemeentelijke jongeren- en welzijnsorganisaties is bedoeld om niet-melders te bereiken. In 2007 zijn op deze manier vooral in de samenwerking met bureau Frontlijn en het Mentoraat ongeveer 1000 jongeren bezocht. Het bereik onder de totale populatie van jongeren zonder startkwalificatie is daarmee hoog te noemen. Het toenemend bereik onder de werkende VSV'ers is bij hoofdconclusie 1 beschreven.

III-1-2 aanbevelingen

- 2 Voeg een onderste sport toe aan de jongerenladder: 'oplossen sociale en/of individuele problemen'.

Hieraan wordt in de genoemde parallelle dienstverlening van het Jongerenloket al voldaan. Wij zullen dit punt echter nader stipuleren in de thans lopende herinrichting van de werkprocessen van het Jongerenloket zodat – indien aan de orde – voldoende aandacht is voor het oplossen van persoonlijke problemen voordat aan een scholing- of werktraject wordt begonnen.

- 3 Differentieer in het vsv-beleid naar verschillende categorieën vsv'ers. Bepaal hierbij onder meer in welke mate en voor welke jongeren het uitgangspunt van de jongerenladder zinvol is.

Wij zijn van mening dat de Jongerenladder 'onderwijs boven werk boven uitkering' een goede leidraad is waarbij elke jongere maatwerk behoeft. Dit maatwerk veronderstelt een gedifferentieerde aanpak waarbij ook voor bijvoorbeeld werk of zorg in combinatie met een uitkering gekozen kan worden.

- 4 Geef de groep werkende vsv'ers een plek in het vsv-beleid.

Zoals aangegeven zijn er reeds succesvolle initiatieven ontplooid waarbij werkende VSV'ers alsnog hun startkwalificatie hebben behaald of gaan behalen. Wij zullen directeur JOS en directeur SoZaWe opdracht geven te inventariseren of en zo ja, op welke wijze intensivering van scholing van werkende VSV'ers haalbaar is.

- 5 Onderzoek of, en in welke mate en op welke wijze de gemeente de scholen kan aanspreken bij het aanpakken van problemen van jongeren in de klas.

In de subsidievoorwaarden bij integrale beschikkingen van JOS aan VO-scholen en ROC's (uit het GSB-budget) worden aan scholen reeds voldoende eisen in dezen gesteld. In de recente convenanten met OCW en de scholen inzake het terugdringen van het aantal nieuwe vsv'ers in de periode 2007-2011 wordt daarnaast de aanvullende bekostiging van het rijk volledig gekoppeld aan de resultaten die de scholen weten te boeken op het gebied van VSV.

- 6 Betrek in het VSV-beleid het belang van de sociale omgeving van een jongere – waaronder de ouders – bij zijn of haar terugkeer naar school

Wij onderschrijven de wenselijkheid hiervan maar merken op dat de ervaring leert dat het vaak moeilijk is bij oudere VSV'ers de ouders te betrekken.

- 7 Een-op-eenbegeleiding blijkt goed te werken. Kijk of en hoe dat via een maatregel in te voeren is.

Deze aanbeveling is door ons al vertaald in een stadsbrede uitrol van outreachend jongerenmentoraat en de opdracht om in 2009 iedere jongere een mentor te leveren.

- 8 Verklein de tijd tussen schooluitval en het aanspreken van de jongere. Probeer dit via direct contact en benader de jongere eventueel via de ouders.

Wij onderkennen de noodzaak van een zo kort mogelijk tijdspanne tussen schooluitval en het aanspreken van de betreffende jongere. In dat verband is het een positieve ontwikkeling dat scholen steeds sneller uitval melden en dat er ook over verzuimmeldingen afspraken zijn gemaakt. Wij zullen directeur JOS opdracht geven de werkprocessen op verwerking- en responsetijden door te lichten en maatregelen te nemen waarvan de resultaten volgend schooljaar zichtbaar zijn.

- 9 Bepaal in welke mate en hoe het Jongerenloket een centrale rol in het vsv-beleid dient te vervullen.

Wij van zijn mening dat het Jongerenloket een centrale regiefunctie moet hebben voor alle VSV-ers en er voor moet zorgdragen dat elke jongere een passend traject krijgt, zonder dat het loket dit noodzakelijkerwijs ook allemaal zelf uitvoert. Op basis van uw rapport constateren wij tevens dat de rol van het Jongerenloket in het VSV-beleid en de positie van het loket ten opzichte van de verschillende ketenpartners onvoldoende duidelijk is afgebakend. Wij zullen de directeur JOS, tevens voorzitter van de Stuurgroep Jongerenloket, opdracht geven om samen met de directeur SoZaWe de positiebepaling van het Jongerenloket aan te scherpen in die zin dat de positie van regisseur helder is voor alle ketenpartners en hierbij tevens rekening te houden met de vorming van Werkpleinen.

Uw onderzoek heeft ons waardevolle informatie geleverd over de beleving van jongeren van de aanpak van voortijdig schoolverlaten en daarmee input voor een duidelijker bepaling van de positie van het Jongerenloket.

Wij vertrouwen erop u hiermee te hebben geïnformeerd.

III-2 nawoord rekenkamer

Wij danken B en W voor hun reactie op het rekenkamerrapport over voortijdig schoolverlaten. Op enkele onderdelen van hun reactie zullen wij hieronder puntsgewijs ingaan.

III-2-1 conclusies

- 1 *Het vsv-beleid gaat over alle vsv'ers, maar een deel van de doelgroep wordt niet bereikt*

B en W gaan in hun reactie helaas niet in op de groepen vsv'ers die niet openstaan voor hulp of die niet de juiste capaciteiten hebben. Deze groepen blijven nu buiten het beleid. Juist omdat deze groepen moeilijk te bereiken zijn èn niet bekend is hoe groot ze zijn, zouden ze naar ons oordeel een plek moeten krijgen in het beleid. Door te streven naar het vergroten van het gemiddelde opleidingsniveau in Rotterdam en het vasthouden aan de jongerenladder zonder hier een onderste sport aan toe te voegen, wordt feitelijk ontkend dat er een groep is voor wie een startkwalificatie te hoog gegrepen is.

- 2 *De maatregelen in het vsv-beleid zijn vooral gericht op problemen in het onderwijs en daarmee worden niet alle factoren van schooluitval gedekt. Voortijdig schoolverlaten heeft namelijk vaak ook te maken met individuele problemen van jongeren.*

B en W beraden zich op een bredere aanpak van de VSV-problematiek. Zij lijken hiermee de conclusie van de rekenkamer te onderschrijven, maar het is niet duidelijk wat zij precies bedoelen met “een bredere aanpak van de VSV-problematiek”. Ons gaat het erom dat er in beleid ook aandacht is voor individuele problemen van jongeren, zoals psychosociale problemen of problemen thuis. Deze problemen kunnen namelijk een oorzaak zijn van problemen in de klas of met een leraar. De scholen moeten bedenken welke hulp zij van de gemeente zouden willen krijgen om tijdig problemen in de klas te kunnen signaleren. De gemeente moet op haar beurt ook kijken welke hulp zij hiervoor kan bieden aan scholen.

- 3 *De mate waarin het Jongerenloket een centrale rol in het vsv-beleid zou moeten vervullen, is nog onvoldoende geëxpliciteerd. Voor zover de centrale rol gaat over de mate waarin het Jongerenloket de jongeren bereikt, is deze beperkt.*

Naar aanleiding van hoofdconclusie 3 noemen B en W het aantal jongeren dat zich in 2007 bij het Jongerenloket heeft gemeld. Wij hebben in ons onderzoek

echter juist aan willen geven dat er ook een groep jongeren is die het Jongerenloket niet bereikt. Het absolute aantal jongeren dat wel bij het Jongerenloket is geweest, hoe hoog dat ook is, zegt niets over het aantal jongeren dat juist niet bereikt wordt.

III-2-2 aanbevelingen

B en W gaan in op de aanbevelingen, maar geven niet bij alle aanbevelingen expliciet aan of ze deze ook overnemen.

- 4 *Niet-werkende vsv'ers krijgen binnen het vsv-beleid prioriteit. Juist de groep werkende vsv'ers is vermoedelijk welwillend weer een opleiding te gaan volgen. Geef deze groep een plek in het vsv-beleid.*

B en W stellen dat er reeds succesvolle initiatieven op dit terrein zijn ontplooid. Ook zullen ze de directeur JOS en directeur SoZaWe opdracht geven te inventariseren of en zo ja, op welke wijze, intensivering van scholing van werkende vsv'ers haalbaar is. Als succesvolle initiatieven worden twee projecten aangehaald in reactie op hoofdconclusie 1. Onze aanbeveling gaat echter verder dan dat. De aanbeveling is om de groep werkende vsv'ers een structurele plek te geven in het beleid. De door B en W aangehaalde voorbeelden zijn echter projectmatig en daarmee niet structureel te noemen. Erken in plaats daarvan dat werkende vsv'ers in het beleid een apart traject moeten krijgen.

- 5 *Onderzoek of, in welke mate en op welke wijze de gemeente de scholen kan aanspreken bij het aanpakken van problemen van jongeren in de klas.*

B en W melden dat er in subsidievoorwaarden bij integrale beschikkingen van JOS aan VO-scholen en ROC's reeds voldoende eisen in deze worden gesteld. Ook geven zij aan dat in de recente convenanten met OCW en de scholen de aanvullende bekostiging van het rijk volledig wordt gekoppeld aan de resultaten die de scholen boeken op het gebied van vsv. Het is niet duidelijk of B en W hiermee de aanbeveling overnemen en het onderzoek gaan verrichten, of dat zij hiermee al opvolging aan de aanbeveling hebben gegeven. Uit ons onderzoek is naar voren gekomen dat problemen in de klas een belangrijke oorzaak zijn van voortijdige schooluitval. Het is ons niet bekend of de eisen die JOS aan de scholen stelt specifiek op die problemen betrekking hebben. Ook is niet duidelijk of subsidievoorwaarden het meest geschikte instrument zijn waarmee de gemeente de scholen kan aanspreken. De reactie van B en W geeft ons dan ook geen reden om de aanbeveling in te trekken.

*6 Betrek in het vsv-beleid het belang van de sociale omgeving van een jongere –
waaronder de ouders – bij zijn of haar terugkeer naar school*

B en W onderschrijven de wenselijkheid van aanbeveling 6, maar merken op dat de ervaring leert dat het vaak moeilijk is om bij oudere vsv'ers de ouders te betrekken. Juist omdat het zo'n belangrijke aanbeveling is, vinden wij het jammer dat B en W op deze manier de aanbeveling terzijde schuiven. We realiseren ons dat het moeilijk is, maar juist daarom zou dit aspect een plek in het beleid moeten krijgen. Bovendien blijkt uit ons onderzoek dat de sociale omgeving veel invloed kan uitoefenen op een jongere. Een mogelijkheid (preventief) is om de ouders meer te betrekken bij de scholen. Uit de door ons georganiseerde expertmeeting, waar deskundigen uit het veld aanwezig waren, kwam naar voren dat dit een belangrijke maatregel kan zijn om schooluitval tegen te gaan, juist ook bij oudere jongeren.

NOTA VAN BEVINDINGEN

I inleiding

I - I introductie

De Rekenkamer Rotterdam heeft onderzoek gedaan naar voortijdig schoolverlaters: welke ervaringen hebben voortijdig schoolverlaters (hierna: vsv'ers) met de gemeente en met instellingen die zij op hun pad tegenkomen nadat zij met school zijn gestopt? Wat zeggen deze ervaringen van vsv'ers over de wijze waarop de gemeente de regierol in het beleid vervult?

In de bestuurlijke nota presenteren wij onze voornaamste conclusies en aanbevelingen. In deze nota geven wij onze bevindingen uit het onderzoek weer. We beginnen met een inleiding. Hier bespreken we de aanleiding voor het onderzoek. Verder komen het vsv-beleid en het onderwijsstelsel kort aan de orde. Ook gaan we in op de vraagstelling en de opzet van het onderzoek en de wijze waarop we het onderwerp, dat vele mogelijke invalshoeken kent, hebben benaderd.

In hoofdstuk II beschrijven we het beleid van rijk en gemeente en de regierol van de gemeente. In hoofdstuk III staan de ervaringen van de jongeren centraal. De uitspraken van de jongeren in de interviews zijn in dit hoofdstuk een belangrijke bron van informatie. Aan de hand van uitspraken uit die interviews lichten we de ervaringen van de jongeren toe. In hoofdstuk IV leggen we het verband tussen de ervaringen van deze jongeren en de regierol van de gemeente.

I - 2 aanleiding onderzoek

“Het gemiddelde opleidingsniveau van Rotterdammers moet omhoog.”¹ Met dit doel voor ogen streeft het college naar het verminderen van het aantal jongeren dat school verlaat zonder een startkwalificatie te hebben behaald.

Onder startkwalificatie wordt verstaan een afgeronde opleiding op ten minste het niveau van mbo-2 of havo. Iedere jongere tot 23 jaar die zonder startkwalificatie langer dan een maand van school verzuimt of die niet is ingeschreven bij een school is een voortijdig schoolverlater. Alle leerlingen, ook als ze school hebben verlaten, zijn volledig leerplichtig tot het einde van het schooljaar waarin ze zestien jaar worden.

¹ 'De stad van aanpakken. Voor een Rotterdams resultaat. Het collegeprogramma 2006-2010', p. 10. In 2006 had ongeveer 70% van de Rotterdamse jongeren van 22 jaar een startkwalificatie.

Na de beëindiging van de volledige leerplicht geldt de kwalificatieplicht voor jongeren die:

- nog geen 18 jaar zijn en
- nog geen startkwalificatie hebben behaald.

Het doel van de kwalificatieplicht, die is ingevoerd per 1 augustus 2007, is dat deze jongeren minstens een havo-, vwo- of mbo-2-diploma halen. Het is een middel om schooluitval van jongeren te voorkomen en hen een degelijke positie te geven op de arbeidsmarkt.²

Hoeveel Rotterdamse jongeren van 17 tot en met 22 jaar zonder startkwalificatie waren er in het schooljaar 2005-2006? Uit de zesde Rotterdamse Monitor Voortijdig Schoolverlaten (die wordt gepubliceerd in 2008) blijkt dat in het schooljaar 2005-2006 het aantal vsv'ers lag op ruim 10.000 jongeren (21,3%). In de monitor zijn alleen gegevens opgenomen van jongeren in de categorie 17 tot en met 22 jaar. Dat is ook de groep waarop het Rotterdamse vsv-beleid zich voornamelijk richt. Voor de schoolverlaters die jonger zijn dan 17 jaar geldt de aanpak van de leerplichtwet.

tabel 1 populatie Rotterdamse jongeren in het schooljaar 2005-2006

jongeren (17 tot en met 22) ■	aantal	percentage
vsv'ers ■	10.259	21,3%
schoolgaand of schoolverlater met startkwalificatie ■	37.787	78,7%
totale populatie ■	48.046	100%

Bron: Rotterdamse Monitor Voortijdig Schoolverlaten 6-meting (verkregen van JOS).

De tabel geeft de aantallen weer voor de gemeente Rotterdam. Landelijk bedroeg het aandeel vsv'ers in 2006 12,9%. Het landelijke cijfer is gebaseerd op de leeftijdsgroep 18 tot en met 24 jaar. In Amsterdam bedroeg het aandeel vsv'ers in 2006 20,7%.³

Het college heeft als doel voor de collegeperiode 2006-2010 dat in het schooljaar 2007-2008 het aantal voortijdig schoolverlaters met 20% is afgenomen ten opzichte van het schooljaar 2003-2004. Ook in de periode 2002-2006 had het college als doel het aantal vsv'ers te laten afnemen. Rotterdam sluit hiermee aan op het doel dat de Europese landen in 2000 in Lissabon hebben afgesproken voor de periode 2000-2010. Het zogenoemde Lissabondoel houdt in dat in die periode elk jaar het aantal vsv'ers met 5% daalt. Het voortijdig schoolverlaten wordt zowel op Europees, landelijk als gemeentelijk niveau als een probleem gekenmerkt. Het terugdringen van voortijdig schoolverlaten is dan ook op al deze niveaus een belangrijk doel.

² Bron: www.minocw.nl.

³ In de Rotterdamse monitor zijn geen gegevens opgenomen over het jaar 2006.

De rekenkamer typeert de rol die het college in het kader van het vsv-beleid van de wetgever toebedeeld heeft gekregen als een regierol. Niet alle activiteiten in het kader van het vsv-beleid moeten, noch kunnen, door het college zelf ondernomen worden. Wel heeft het college er voor te zorgen dat deze activiteiten worden ondernomen door andere organisaties.

De omvang van de problematiek en het feit dat de gemeente binnen het vsv-beleid de regierol vervult, waren voor de rekenkamer aanleiding een onderzoek in te stellen naar het gevoerde vsv-beleid. Het invullen van de regierol is bepalend voor het welslagen van het vsv-beleid. Daarom wilde de rekenkamer onderzoek doen naar de wijze waarop de gemeente deze regierol vervult.

I-3 voortijdig schoolverlaten

I-3-1 het beleid

aanvalsplan voortijdig schoolverlaten

In 2001 heeft het college van B en W het 'Aanvalsplan voortijdig schoolverlaten' uitgebracht.⁴ Het diende als basis voor een verdeling van de middelen voor het bestrijden van voortijdige schooluitval. B en W hebben in het aanvalsplan de volgende effectdoelstelling geformuleerd: "Het onnodig voortijdig schoolverlaten in een periode van vier jaar terug laten dringen met 35 procent." In het eerste jaar (schooljaar 2000-2001) beoogden B en W om voortijdig schoolverlaten terug te dringen met 5%. In het verlengde van de Europese Lissabondoelstelling heeft het toenmalige college in 2003 zijn doelstelling aangepast. Hierin werd gestreefd naar een vermindering van het percentage beïnvloedbare (netto) vsv'ers in de leeftijdsgroep 17 en 23 jaar met 30 procent in 2006 ten opzichte van 2000, een afname van 5 procent op jaarbasis. In de tweede meting van de Rotterdamse Monitor Voortijdig Schoolverlaten is geconstateerd dat de doelstelling gehaald wordt. Het aanvalsplan is in 2004 door ITS in opdracht van de toenmalige Dienst Stedelijk Onderwijs geëvalueerd.⁵ Volgens de projectevaluatie blijft het moeilijk vast te stellen in welke mate de ontwikkelingen in het percentage voortijdig schoolverlaters samenhangen met het vsv-beleid. Het is namelijk moeilijk vast te stellen in welke mate de vsv-middelen bijdragen aan het behalen van de geformuleerde doelen.⁶ Wel is de laatste jaren steeds meer duidelijk geworden

⁴ B en W hebben het aanvalsplan op 18 juli 2000 vastgesteld. Ten tijde van het aanvalsplan werd een startkwalificatie als volgt omschreven: "Startkwalificatie is een diploma van havo, vwo of niveau 2 van het mbo. Daarnaast is er een groep leerlingen die nooit dit niveau zal halen. Voor hen wordt een andere definitie van startkwalificatie gehanteerd. Voor deze jongeren geldt een diploma of certificaat van assistent-opleiding (niveau 1 mbo) of praktijkonderwijs met aansluitend daarop een baan." Bron: agendapost commissie Jeugd en Onderwijs, 4 juli 2001.

⁵ Projectevaluatie VSV', gemeente Rotterdam 2001-2004, Dienst Stedelijk Onderwijs.

⁶ 'Projectevaluatie VSV', gemeente Rotterdam 2001-2004, Dienst Stedelijk Onderwijs, p.6.

dat de scholen niet *alleen* voor de oplossing kunnen zorgen. In het 'Aanvalsplan Voortijdig Schoolverlaten' is al wel gesignaleerd dat de aanpak van het probleem voortijdig schoolverlaten meer integraal moet.⁷

aanvalsplan 2

Het vsv-aanvalsplan 2 'Klaar voor de start' (2006-2009) is in mei 2006 vastgesteld. Het is een voortzetting van het eerste aanvalsplan. In het vsv-aanvalsplan 2 geeft de gemeente aan dat een startkwalificatie essentieel is om in de kenniseconomie mee te kunnen doen.⁸ Daarom richt het Rotterdamse onderwijsbeleid zich, evenals het landelijke en Europese onderwijsbeleid, onder andere op het terugdringen van het voortijdig schoolverlaten.

In het vsv-aanvalsplan 2 worden twee hoofddoelen geformuleerd voor de periode 2006-2009:

- het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (*preventief*);
- het terugleiden van vsv'ers naar het onderwijs om alsnog een startkwalificatie te behalen (*curatief*).

In hoofdstuk II van dit rapport komt het vsv-aanvalsplan 2 uitgebreid aan de orde.

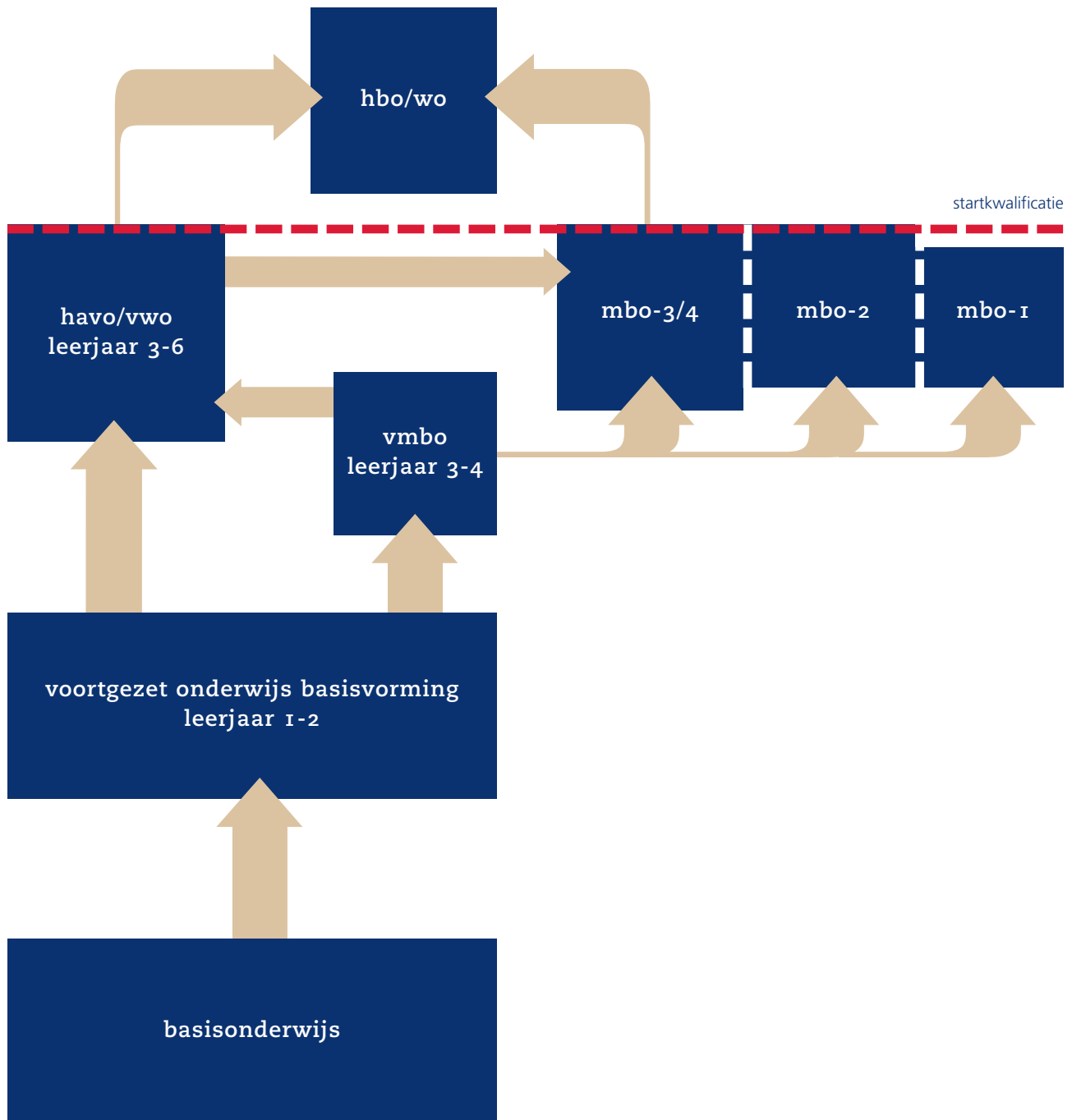
I-3-2 onderwijsstelsel

Het onderwijsstelsel dat dient te leiden tot een startkwalificatie is opgebouwd uit vele stappen. Om snel een beeld te krijgen van het systeem binnen het onderwijs, hebben wij een vereenvoudigd schema van het onderwijsstelsel, zoals dit moet leiden tot een startkwalificatie, opgenomen (figuur I-1).

⁷ 'Projectevaluatie VSV', gemeente Rotterdam 2001-2004, Dienst Stedelijk Onderwijs, p.10.

⁸ Vsv-aanvalsplan 2, 'Klaar voor de start', periode 2006-2009, dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving, Gemeente Rotterdam, p. 11.

figuur 1.1 vereenvoudigd schema onderwijsstelsel⁹

⁹ Gebaseerd op: 'Factsheets voortijdig schoolverlaten', ministerie van OCW, februari 2007.

Een jongere heeft dus een startkwalificatie als hij beschikt over minimaal een van de volgende diploma's:

- een diploma op mbo-2-niveau;
- havo-diploma;
- vwo-diploma.

I-4 doel- en vraagstelling

doelstelling

Met het onderzoek beoogt de rekenkamer het volgende:

Op basis van ervaringen van voortijdig schoolverlaters inzicht geven in de wijze waarop de gemeente de regierol vervult en zo mogelijk tot aanbevelingen komen die de regierol kunnen versterken.

onderzoeksvragen

De centrale vraag in het onderzoek luidt:

Wat zeggen de ervaringen van vsu'ers over de wijze waarop de gemeente de regierol vervult?

De centrale vraag is uitgewerkt in drie deelvragen:

- 1 Waaruit bestaat de regierol van de gemeente bij het beleid voortijdig schoolverlaten (hoofdstuk II)?
- 2 Wat zijn de ervaringen van voortijdig schoolverlaters met instellingen actief op het terrein van het vsv-beleid (hoofdstuk III)?
- 3 Wat zeggen deze ervaringen over de wijze waarop de gemeente de regierol vervult (hoofdstuk IV)?

I-5 afbakening onderzoek

In het onderzoek staan de ervaringen van de vsv'ers centraal. Juist omdat deze jongeren de doelgroep zijn van het beleid verwachten wij dat het een meerwaarde oplevert om hen centraal te stellen tijdens het onderzoek. Op papier kan de regierol van de gemeente goed uitgewerkt zijn in beleidsafspraken tussen de gemeente en de instellingen. Deze afspraken moeten echter leiden tot het terugleiden van voortijdig schoolverlaters naar school. Als dat niet lukt, moet geprobeerd worden de jongere aan het werk te krijgen. De resultaten moeten worden geboekt op het niveau van de individuele voortijdig schoolverlater.

Met het centraal stellen van de ervaringen van de vsv'ers probeert de rekenkamer in dit rapport voor het bestuur zichtbaar te maken hoe het gemeentelijk beleid doorwerkt (en of ze er iets van merken) bij de leden van de doelgroep: de individuele jongeren. Deze aanpak strookt met het beleidsplan 2007-2010 van de rekenkamer om het bestuur een alternatieve kijk, in dit geval het burgerperspectief, op de werking van zijn beleid te bieden.

In het onderzoek ligt de nadruk op de curatieve aanpak van het vsv-beleid. Dit volgt uit het feit dat we de (ex)-voortijdig schoolverlaters in het onderzoek centraal hebben gesteld. Preventieve maatregelen om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan hebben we slechts zijdelings bij het onderzoek betrokken.

Normaal gesproken hanteert de rekenkamer een normenkader om de bevindingen van het onderzoek aan te toetsen. In dit onderzoek hebben we dit niet gedaan. Het is immers een onderzoek naar ervaringen van jongeren en de vraag wat die ervaringen ons vertellen over de aansluiting tussen hun (leef)wereld en de wereld van de gemeente. Voor zover de rekenkamer conclusies trekt, leiden deze dan ook niet per se tot een oordeel.

I-6 bestuurlijke en ambtelijke verantwoordelijkheid

De verantwoordelijke wethouder voor voortijdig schoolverlaten is op dit moment de heer L.K. Geluk, met als portefeuille Jeugd, Gezin en Onderwijs. In de periode 2002-2006 was dat eerst de heer S. van der Tak, en later de heer Geluk. De dienst Jeugd, Onderwijs en Samenleving (JOS) is ambtelijk verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van het beleid voortijdig schoolverlaten.

I-7 uitvoering onderzoek

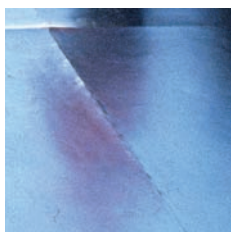
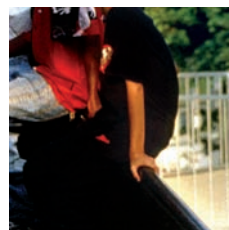
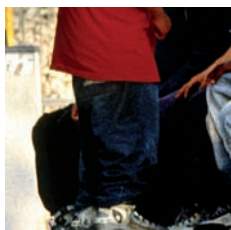
Het onderzoek is gebaseerd op interviews met 54 jongeren in de periode september 2007 – december 2007 die voortijdig schoolverlater zijn of waren. De jongeren zijn benaderd via een aantal maatschappelijke en gemeentelijke instellingen die te maken hebben met voortijdig schoolverlaters. Deze instellingen staan kort beschreven in bijlage 2.

De groep van 54 jongeren is in statistische zin niet representatief voor de totale populatie van vsv'ers. Dat soort onderzoek zou voor deze doelgroep waarschijnlijk ook niet mogelijk zijn. De benadering is dus een kwalitatieve interviewaanpak die de laatste jaren vaker wordt gebruikt bij dit soort vragenlijstonderzoek

moeilijk toegankelijke doelgroepen. Wij denken dat de omvang van de groep en de variatie binnen de groep (qua leeftijd, geslacht, stadsdeel, etniciteit, vsv'er of ex-vsv'er) wel voldoende stevig is om het beeld dat we in het rapport beschrijven te kunnen dragen. Van echte representativiteit kunnen we dus niet spreken. Wel hebben we de beelden die uit de interviews met de jongeren zijn gekomen, voorgelegd aan instellingen en scholen.

De ervaringen van de jongeren zijn beschreven aan de hand van citaten uit de interviews. Omdat we alle jongeren hebben toegezegd dat de informatie die ze ons in de gesprekken gaven vertrouwelijk zal worden behandeld, zijn de namen die bij de citaten worden genoemd gefingeerd.

De onderzoeksverantwoording in bijlage I bevat een uitgebreide beschrijving van de manier waarop we het onderzoek hebben uitgevoerd en hoe we tot de bevindingen in hoofdstuk III en IV zijn gekomen.

II beleid en regie

II-1 inleiding

In dit hoofdstuk wordt de volgende onderzoeksvraag beantwoord: waaruit bestaat de regierol van de gemeente in het kader van het beleid voortijdig schoolverlaten?

Om deze vraag te beantwoorden, wordt inzichtelijk gemaakt wat de doelen en maatregelen zijn binnen het vsv-beleid en welke (regie)rol de gemeente binnen het vsv-beleid heeft. Aangezien het rijk ook een belangrijke rol speelt binnen het vsv-beleid, wordt daarbij ook kort ingegaan op het rijksbeleid.

II-2 rijk

Het rijk ziet schooluitval als een maatschappelijk probleem dat meer dan ooit de aandacht vraagt. Daarom is in 2006 de nota 'Aanval op de uitval' opgesteld.¹⁰ In deze nota wordt de uitval van jongeren als een breder probleem gezien dan alleen een onderwijsprobleem. "Kinderen die uitvallen, hebben een minder grote kans zich te ontwikkelen tot volwassen, zelfstandige mensen die een nuttige bijdrage kunnen leveren aan de samenleving. [...] Criminaliteit, hoge zorgkosten, lage arbeidsparticipatie, integratieproblemen, gebrekkig burgerschap, radicalisering: allemaal problemen die op de een of andere manier wortelen in het feit dat sommige kinderen zich niet ontwikkelen tot mensen die ze zouden willen en kunnen zijn."¹¹

II-2-1 doelen

Het landelijke onderwijsbeleid richt zich op het terugdringen van het voortijdig schoolverlaten. Hiertoe is in de nota 'Aanval op de uitval' het volgende rijksdoel opgenomen: "Het halveren van het aantal voortijdig schoolverlaters van 71.000 in 2002 in de leeftijdscategorie 12 tot 23 jaar naar 35.000 in 2010."¹²

Dit doel is de nationale vertaling van het zogenoemde Lissabondoel om schooluitval tegen te gaan. Dit laatste doel hebben de Europese landen in 2000 in Lissabon

¹⁰ 'Aanval op de uitval. Perspectief en actie', april 2006.

¹¹ 'Aanval op de uitval. Perspectief en actie', april 2006, p. 1

¹² 'Aanval op de uitval. Perspectief en actie', april 2006, p. 1.

geformuleerd en houdt in dat in de periode 2000-2010 elk jaar het aantal vsv'ers met 5% daalt.

II-2-2 maatregelen

Om het rijksdoel te kunnen bereiken wordt in de nota 'Aanval op de uitval' op twee fronten ingezet. Ten eerste wil het rijk dat veel minder leerlingen stoppen met school voordat ze een startkwalificatie hebben. Hiertoe worden de volgende *preventieve maatregelen* ingezet:

- verlengen van de leerplicht voor jongeren zonder startkwalificatie;
- nazorg bij het vmbo (bij overgang naar mbo);
- meer stageplaatsen en afstemming tussen vraag en aanbod van stages.

Naast de preventieve maatregelen wil het rijk de leerlingen die tóch uitvallen, beter en sneller begeleiden naar school, werk of combinaties daarvan. Hiertoe worden de volgende *curatieve maatregelen* ingezet:

- vorming van jongerenloketten stimuleren;
- trajecten beschikbaar stellen voor jongeren om in de praktijk verworven competenties erkend te krijgen (zogenoemde Erkenning van Verworven Competenties-trajecten);
- inrichten van 'werktrajecten' en andere combinaties van werken en leren.

II-2-3 convenant

Om de maatregelen uitgevoerd te krijgen heeft het rijk met veertien gemeenten en scholen convenanten gesloten. Het gaat daarbij om die gemeenten die verantwoordelijk zijn voor het opzetten en laten werken van de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC) in hun regio.¹³ Deze gemeenten worden contactgemeenten genoemd. Rotterdam is de contactgemeente voor de regio Rijnmond. Bij het convenant voor de regio Rijnmond zijn tevens het ROC Zadkine en het ROC Albeda College partij.

In het convenant is afgesproken dat het aantal vsv'ers jaarlijks met 10% af moet nemen gedurende de schooljaren 2007-2008 tot en met 2010-2011. Dit doel is hoger dan de 5% van het Lissabondoel. De reden hiervoor is dat er in eerdere jaren een achterstand is opgelopen die in de komende jaren ingehaald moet worden.

¹³ RMC heeft een tweeledig doel: het in beeld krijgen van het totaal aantal voortijdig schoolverlaters in de regio via melding door scholen en registratie door de woongemeente; het terugleiden van voortijdig schoolverlaters naar het onderwijs om een startkwalificatie te halen.

II-3 gemeente

In paragraaf II-2-1 is duidelijk geworden dat het voortijdig schoolverlaten zowel op Europees als op landelijk niveau als een probleem wordt gekenmerkt. Het terugdringen van voortijdig schoolverlaten is dan ook voor beide niveaus een belangrijk doel. Ook binnen de gemeente Rotterdam wordt het voortijdig schoolverlaten als een probleem gezien. In het 'Vsv aanvalsplan 2. Klaar voor de start 2006-2009' geeft het college aan dat een startkwalificatie essentieel is om in de kenniseconomie mee te kunnen doen.¹⁴ Daarom richt het Rotterdamse beleid zich, evenals het landelijke en Europese beleid, op het terugdringen van het voortijdig schoolverlaten.

II-3-1 doelen

Het college wil dat het gemiddelde opleidingsniveau van Rotterdammers omhoog gaat.¹⁵ Met dit doel voor ogen streeft het college onder andere naar het verminderen van het aantal jongeren dat de school verlaat zonder een startkwalificatie te hebben behaald. Het college heeft als doel in het collegeprogramma dat in het schooljaar 2007-2008 het aantal voortijdig schoolverlaters met 20% moet zijn afgenomen ten opzichte van het schooljaar 2003-2004.¹⁶ Dit houdt in dat, in het verlengde van de Lissabondoelstelling, het aantal voortijdig schoolverlaten jaarlijks moet dalen met 5%.

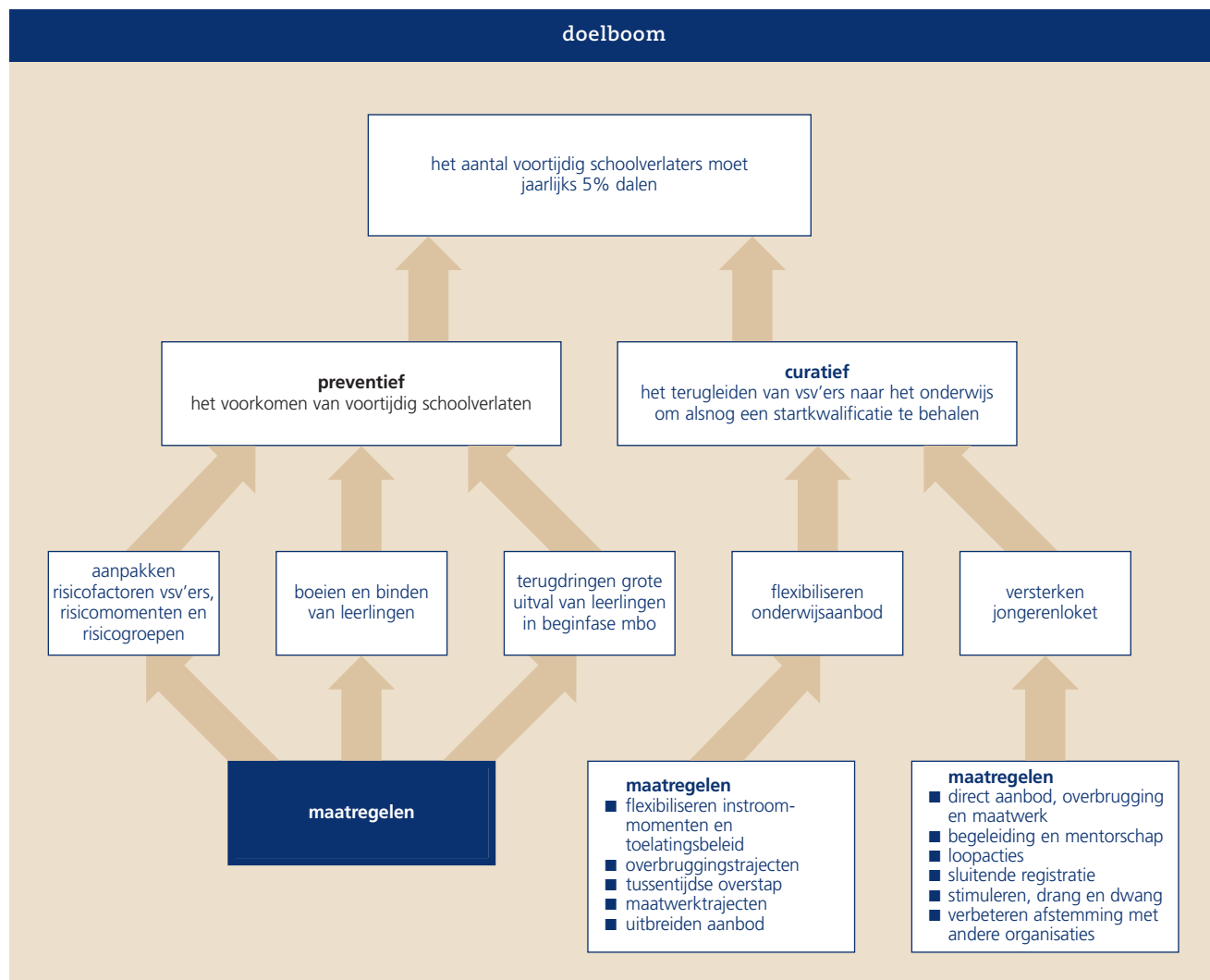
Om het aantal vsv'ers te verminderen heeft het college in mei 2006 het 'Vsv aanvalsplan 2' vastgesteld. In figuur 2.1 is in een doelboom het vsv-beleid weergegeven, zoals dat is vastgelegd in het 'Vsv aanvalsplan 2'.

¹⁴ 'Vsv aanvalsplan 2, Klaar voor de start, periode 2006-2009', mei 2006.

¹⁵ 'De stad van aanpakken. Voor een Rotterdams resultaat. Het collegeprogramma 2006-2010', p. 10. Ter informatie: in 2006 had ongeveer 70% van de Rotterdamse jongeren van 22 jaar een startkwalificatie.

¹⁶ Het collegeprogramma 2006-2010 en 'Definitieboek Collegeresultaten 2006-2010', p. 12.

figuur II.1 doelboom

donkere kaders vallen buiten het onderzoek

Het 'Vsv-aanvalsplan 2' bouwt voort op het eerste 'Aanvalsplan Voortijdig Schoolverlaten'. In het aanvalsplan 2 worden twee hoofddoelen geformuleerd voor de periode 2006-2009:

- het voorkomen van voortijdig schoolverlaten (*preventief*);
- het terugleiden van vsv'ers naar het onderwijs om alsnog een startkwalificatie te behalen (*curatief*).

Binnen het vsv-beleid ligt de prioriteit van de gemeente bij het voorkómen van voortijdig schoolverlaten. Het gaat hier om leerlingen die vsv'er dreigen te

worden. Vsv'ers die het onderwijs al hebben verlaten kosten meer tijd en energie om ze alsnog een startkwalificatie te laten behalen. Daarom wil de gemeente dreigende uitvallers zo veel mogelijk binnen het onderwijs houden.

jongerenladder

Waar het gaat om de curatieve doelstelling hanteert de gemeente ingevolge het aanvalsplan de zogenoemde jongerenladder: scholing boven werk boven uitkering.¹⁷ Dit houdt in dat eerst wordt gekeken of een jongere terug kan naar school. Als dat niet mogelijk is, wordt ingezet op het vinden van werk of een combinatie van werk en leren. Pas als dat niet mogelijk blijkt te zijn, wordt gekeken of de jongere voor een uitkering in aanmerking komt.

Aan de jongerenladder, en aan het gehele vsv-beleid, ligt de beleidsveronderstelling ten grondslag dat het hebben van een startkwalificatie van belang is voor (de toekomst van) een jongere. Het niet hebben van een startkwalificatie is een probleem omdat talent onderontwikkeld blijft. Talent dat niet alleen onderbenut blijft voor het individu, maar ook voor de maatschappij.¹⁸ Daarbij kan uitval van school ook betekenen dat iemand sociaal gezien uitvalt of eerder in de criminaliteit terechtkomt. De gemeente ziet het aandeel vsv'ers als een wezenlijk probleem, vooral omdat een startkwalificatie van essentieel belang is voor Rotterdamse jongeren om mee te kunnen doen in de kenniseconomie. Iemand zonder startkwalificatie zal meer moeite hebben om een baan te vinden dan iemand met startkwalificatie. De kans dat iemand zonder startkwalificatie in de bijstand belandt, is daarmee ook groter en kost de overheid geld.

II-3-2 maatregelen

Om de doelstellingen te kunnen bereiken heeft de gemeente in het 'Vsv aanvalsplan 2' zowel preventieve als curatieve maatregelen opgenomen. De maatregelen zijn gebundeld in zogenaamde activiteitenclusters. Er is, naast de preventieve en curatieve maatregelen, ook nog een derde soort maatregel opgenomen in het aanvalsplan. Deze gaat over de informatiepositie van de gemeente met betrekking tot voortijdig schoolverlaters.

informatiepositie

De maatregelen gericht op de informatiepositie van de gemeente zijn vooral ondersteunend aan de preventieve en curatieve aanpak en worden hier als eerste behandeld. Het gaat bij deze activiteitencluster om de gegevens die de gemeente heeft over de aantallen vsv'ers en het inzicht dat de gemeente heeft in de samenstelling en aard van de groep vsv'ers. De gemeente verzamelt sinds 2000 gegevens

¹⁷ 'Vsv aanvalsplan 2, Klaar voor de start, periode 2006-2009', mei 2006, p. 23.

¹⁸ Naar: 'Kosten en baten van voortijdig schoolverlaten', R. in 't Veld e.a., 2005, p. 9.

over voortijdig schoolverlaten met de zogenoemde vsv-monitor. Deze vsv-monitor is nodig om te kunnen volgen in hoeverre Rotterdam de Lissabondoelstelling haalt. Daarnaast is inmiddels bekend dat de groep vsv'ers zeer divers is. Daarom is de gemeente van mening dat er aanvullend onderzoek nodig is naar de kenmerken van vsv'ers. Dit kan volgens de gemeente de basis zijn voor toekomstig beleid voor specifieke doelgroepen. Tot deze activiteitencluster behoren twee maatregelen:

- versterken vsv-monitor;
- versterken onderzoek.

De maatregelen behorend tot deze activiteitencluster zijn herbevestigd in een brief van de wethouder Onderwijs aan de raadscommissie Jeugd, Onderwijs en Cultuur over het voortijdig schoolverlaten (14 maart 2007). In deze brief verwijst de wethouder naar het versterken van de informatiepositie. Hij geeft daarbij aan dat een onvolledige registratie van vsv'ers niet alleen voor een onduidelijk beeld zorgt, maar ook voor slechte input voor en gerichtheid van de uitvoeringsmaatregelen.

In de brief van de wethouder Onderwijs van maart 2007 wordt het totale aantal vsv'ers in Rotterdam opgesplitst in twee groepen. De eerste groep vsv'ers bestaat uit jongeren die niet op school zitten en ook geen startkwalificatie hebben, maar wel aan het werk zijn. De tweede groep vsv'ers bestaat uit jongeren waarvan men niet weet of ze (inmiddels weer) op school zitten, aan het werk zijn of toch een startkwalificatie blijken te hebben. De tweede groep vormt het zogenoemde dark number. Tot deze groep behoorden ten tijde van de brief ongeveer 5.800 jongeren. De wethouder zegt in de brief: "Zolang we niet weten hoe het met deze jongeren zit, gaan we er achteraan."¹⁹ Om de informatiepositie te versterken en het aantal vsv'ers beter in beeld te krijgen worden in de brief de volgende maatregelen aangekondigd:

- koppeling van bestanden (IB-groep en UWV);
- koppeling met bestanden van scholen;
- opschonen van bestanden.

Daarmee zal volgens de wethouder in 2008 de instroom maximaal in beeld zijn: van elke jongere is dan bekend of hij/zij op school zit, een startkwalificatie heeft en/of werkt. Volgens de laatste stand van zaken zoals die in oktober 2007 aan de commissie Jeugd, Onderwijs en Cultuur is gerapporteerd, omvat de groep dark number ongeveer 1.500 jongeren.²⁰

¹⁹ Brief wethouder Geluk aan de raad inzake vsv, 14 maart 2007, p.2 (kenmerk 07JOS03633).

²⁰ Brief wethouder Geluk aan de commissie JOC, 31 oktober 2007 (kenmerk 52199).

preventieve maatregelen

Ter realisatie van de eerste doelstelling uit het aanvalsplan 2 (het voorkomen van voortijdig schoolverlaten) heeft de gemeente gekozen voor de volgende drie activiteitenclusters:

- aanpakken van de risicofactoren voor voortijdig schoolverlaten, de risicomomenten en de risicogroepen;
- boeien en binden van leerlingen;
- terugdringen van de grote uitval van leerlingen in de beginfase.

De eerste activiteitencluster bouwt voort op de aanpak van het eerste vsv-aanvalsplan wat betreft preventie. Deze richtte zich op de risicofactoren (schoolverzuim van leerlingen), de risicomomenten en de risicogroepen voor voortijdig schoolverlaten. Met risicomomenten worden de overgangsmomenten bedoeld tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs en tussen voortgezet onderwijs en vervolgonderwijs. Vooral de overstap van het vmbo naar mbo is volgens de gemeente een belangrijk risicomoment. Als grootste risicogroepen worden genoemd:

- allochtone leerlingen;
- nieuwkomers;
- langdurig verzuimers;
- leerlingen die vaak van school wisselen;
- leerlingen die meerdere keren zijn blijven zitten.

De tweede activiteitencluster richt zich op het boeien en binden van leerlingen. Volgens het aanvalsplan 2 is het niet boeiend zijn van het onderwijs voor veel vsv'ers een belangrijke bepalende factor voor voortijdig schoolverlaten. In het aanvalsplan wordt ook vermeld dat er weinig binding is tussen de leerling en zijn/haar school. Om het boeien en binden van leerlingen te versterken, worden de volgende maatregelen genomen:

- versterken leerlingbemiddeling en leerlingparticipatie;
- versterken ouderbetrokkenheid;
- versterken begeleiding van leerlingen;
- stimuleren van praktijkgericht leren;
- uitvoeren van aanvullend wetenschappelijk onderzoek naar succes- en faalfactoren.

De derde activiteitencluster richt zich op de beginfase van het mbo. In het tweede aanvalsplan wordt vermeld dat de uitval op de niveaus mbo-1 en mbo-2 ongeveer 40-60% is. Volgens de gemeente is deze uitval een gevolg van verkeerde onderwijskeuze, onvoldoende competenties en tekortschietende zorgtrajecten. Om deze problemen aan te pakken heeft de gemeente de volgende maatregelen opgenomen:

- zorgen voor voldoende aanbod van stageplekken;
- prikkels tegen uitval van leerlingen (o.a. financiële prikkels voor scholen);
- drang en dwang;
- versterken zorgstructuur;
- uitbreiden opvangplaatsen.

curatieve maatregelen

Om de tweede doelstelling – het terugleiden van vsv'ers naar het onderwijs om alsnog een startkwalificatie te behalen – te bereiken heeft de gemeente voor twee activiteitenclusters gekozen:

- flexibiliseren van het onderwijsaanbod;
- versterken van het jongerenloket.

Omdat dit onderzoek vooral gaat over de curatieve doelstelling, worden de maatregelen in deze twee activiteitenclusters kort toegelicht.

De eerste activiteitencluster richt zich op het flexibiliseren van het onderwijsaanbod. Hierdoor kunnen vsv'ers met minder moeite opnieuw instromen in het onderwijs. Hiertoe worden door de gemeente de volgende te nemen maatregelen genoemd:

- ***flexibiliseren instroommomenten en toelatingsbeleid***

Om het makkelijker te maken om tijdens een schooljaar in te stromen, moeten er meer instroommomenten komen dan alleen aan het begin van een nieuw schooljaar.

- ***overbruggingstrajecten***

Als leerlingen zich te laat hebben aangemeld, moeten er voorzieningen zijn die er voor zorgen dat de tussenliggende periode wordt overbrugd en de leerling soepeler kan instromen op een later moment. Het gaat dan bijvoorbeeld om voorzieningen als wachtklassen en trajecten.

- ***tussentijdse overstap***

Het moet makkelijker worden om over te stappen naar een andere opleiding wanneer een leerling bijvoorbeeld een verkeerde studie heeft gekozen.

- ***maatwerktrajecten***

Er moeten maatwerktrajecten komen voor jongeren die wel een baan hebben, maar geen startkwalificatie. Met deze trajecten kunnen de jongeren alsnog het mbo-2 niveau behalen.

- ***uitbreiden aanbod***

Het onderwijs heeft de zorgplicht voor voldoende onderwijsplekken zodat jongeren daadwerkelijk een opleiding kunnen volgen.

De tweede activiteitencluster richt zich op het versterken van het zogenoemde Jongerenloket. Welke rol het Jongerenloket binnen het vsv-beleid moet vervullen,

blijkt uit het 'Vsv aanvalsplan 2': "Bij het terugleiden van jongeren zonder startkwalificatie naar het onderwijs speelt in Rotterdam het Jongerenloket een centrale rol."²¹ Binnen het Jongerenloket werken JOS, CWI en SoZaWe met elkaar samen. De samenwerking is er op gericht dat jongeren voor alles met betrekking tot onderwijs, uitkering, het vinden van werk en re-integratietrajecten terecht kunnen bij één loket: het Jongerenloket. Binnen het Jongerenloket wordt gewerkt volgens de eerder genoemde jongerenladder (scholing boven werk boven uitkering).

In ambtelijk wederhoor voegt JOS over de rol van het Jongerenloket het volgende toe: "De drie moederorganisaties binnen het Jongerenloket bieden vanuit de kerntaken kaderstellend beleid. De kerntaken zijn verankerd in de RMC-wetgeving, de SUWI-wet, de Wwb en het Vsv aanvalsplan. Vanuit deze brede kaderstellende beleidslijnen werkt het Jongerenloket als uitvoeringsorganisatie. Binnen de samenwerking in het Jongerenloket betekent dit dat er zowel op landelijke en stedelijke ontwikkelingen wordt ingespeeld en het stedelijk middenveld actief wordt benaderd om de samenwerking te organiseren. Dit met als uitgangspunt dat de leer/loopbaan van de jongeren centraal staat."²²

De maatregelen die tot de tweede activiteitencluster behoren zijn:

■ **direct aanbod, overbrugging en maatwerk**

JOS gaat met de ROC's afspraken maken over trajecten die direct kunnen worden aangeboden aan voortijdig schoolverlaters.

■ **begeleiding en mentorschap**

Er moet voldoende capaciteit zijn binnen het Jongerenloket om jongeren te kunnen begeleiden naar onderwijs. Voor specifieke doelgroepen, zoals jonge moeders, stelt het Jongerenloket mentoren ter beschikking.

■ **loopacties**

Het Jongerenloket gaat de outreachende²³ aanpak verder ontwikkelen. Om jongeren actief en direct te benaderen worden loopacties en andere acties gehouden. Dit wordt vooral gedaan in samenwerking met en door de gemeentelijke interventieteams (Bureau Frontlijn) en het Mentoraat voor Jongeren.²⁴

■ **sluitende registratie**

Om jongeren terug te kunnen leiden naar school, moet eerst inzichtelijk zijn wie vsv'ers zijn en wat hun onderwijsgeschiedenis is. Daarom gaat de gemeente zorgdragen voor een sluitende registratie. Dit gebeurt mede door RMC.

²¹ 'Vsv aanvalsplan 2', mei 2006, p. 23.

²² Reactie dienst JOS, 25 maart 2008 (via e-mail).

²³ Outreachend betekent dat de hulpverlener het initiatief neemt. Potentiële cliënten worden opgezocht en hulp en diensten worden actief aangeboden.

²⁴ Zie bijlage II voor meer informatie over het Mentoraat voor Jongeren.

■ *stimuleren, drang en dwang*

De gemeente gaat stimuleringsmaatregelen treffen voor jongeren zodat zij ondanks specifieke problemen toch een diploma halen. Het gaat dan om bijvoorbeeld bonussen en het oprichten van een studiefonds. Ook gaat de gemeente meer drang en dwang toepassen om jongeren te bewegen weer aan een opleiding te beginnen.

■ *verbeteren afstemming met andere organisaties*

Jongeren die uitvallen hebben vaak meerdere problemen die het moeilijk maken aan een opleiding te beginnen of om werk te vinden. Daarom gaat het Jongerenloket beter doorverwijzen naar instellingen die de jongeren daarbij kunnen helpen. Gedacht kan worden aan RIAGG, jeugdzorg en kinderopvang.

■ *verbeteren service*

Het Jongerenloket gaat de service aan de klanten verbeteren. Dit gebeurt bijvoorbeeld door middel van een integrale intake waardoor JOS, SoZaWe en CWI niet meer ieder afzonderlijk een intake afnemen.

convenant-activiteitenplan vsu

Zoals weergegeven in paragraaf II-2-3 heeft het rijk met de regio Rotterdam een convenant afgesloten, waarin ook de ROC's Zadkine en Albeda College deelnemen. Ter uitwerking van dat convenant is een activiteitenplan opgesteld. De activiteiten zoals weergegeven in het 'Activiteitenplan convenant voortijdig schoolverlaters' bouwen voort op de maatregelen uit de activiteitenclusters uit het 'Vsv aanvalsplan 2' die zijn uiteengezet in de vorige paragraaf. Het activiteitenplan is daarmee een nadere uitwerking van de maatregelen uit het 'Vsv aanvalsplan 2'.

II-4 regierol van de gemeente

II-4-1 de gemeente als regisseur

Om voortijdig schooluitval te kunnen bestrijden en de beschreven maatregelen gerealiseerd te krijgen, is een goede samenwerking tussen verschillende partijen een vereiste. De gemeente Rotterdam heeft daarbij de regierol toebedeeld gekregen door de wetgever. De gemeente heeft een algemene regierol binnen het beleid voortijdig schoolverlaten en een specifieke regierol met betrekking tot de RMC-functie.

algemene regierol

Op basis van de Wet op het voortgezet onderwijs²⁵ moet het college zorg dragen voor de registratie van voortijdig schoolverlaters. Tevens moet het college er voor zorgen dat er een systeem van doorverwijzing naar onderwijs of de arbeidsmarkt

²⁵ Er zijn vier soorten voortgezet onderwijs: praktijkonderwijs, vmbo, havo en vwo.

is en dat het blijft functioneren. Een gelijklopende rol is weggelegd voor het college ingevolge de Wet educatie en beroepsonderwijs.²⁶

Niet specifiek gericht op schooluitval, maar daar wel sterk mee samenhangend, is de Leerplichtwet. Jongeren tot en met 16 jaar zijn leerplichtig. Jongeren tot 18 jaar zijn kwalificatieplichtig. Dit betekent dat jongeren tot hun 18e jaar de school niet mogen verlaten zonder ten minste een mbo-2 diploma behaald te hebben, of dat de jongere zich moet hebben ingeschreven voor een andere opleiding. De kwalificatieplicht geldt per 1 augustus 2007. De gemeente is verantwoordelijk voor het handhaven van zowel de leerplicht als de kwalificatieplicht. Daartoe moet de gemeente (verzuim)gegevens krijgen van de scholen.

specifieke regierol

Het college in Rotterdam heeft, naast de bovenstaande meer algemene regierol, een specifieke regierol met betrekking tot RMC. Op basis van de Wet op het voortgezet onderwijs en de Wet educatie en beroepsonderwijs moet er in de regio Rijnmond (20 gemeenten) een contactgemeente worden aangewezen. In de regio Rijnmond is Rotterdam de contactgemeente. Dit heeft als consequentie dat het college verantwoordelijk is voor de coördinatie van activiteiten die gericht zijn op het voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten. Een contactgemeente moet:

- afspraken maken met de onderwijsinstellingen en andere organisaties over de inzet en verantwoordelijkheid bij het voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten;
- zorgdragen voor de totstandkoming van een regionaal netwerk van die onderwijsinstellingen en organisaties;
- de RMC-melding, -registratie en -doorverwijzing organiseren en coördineren.

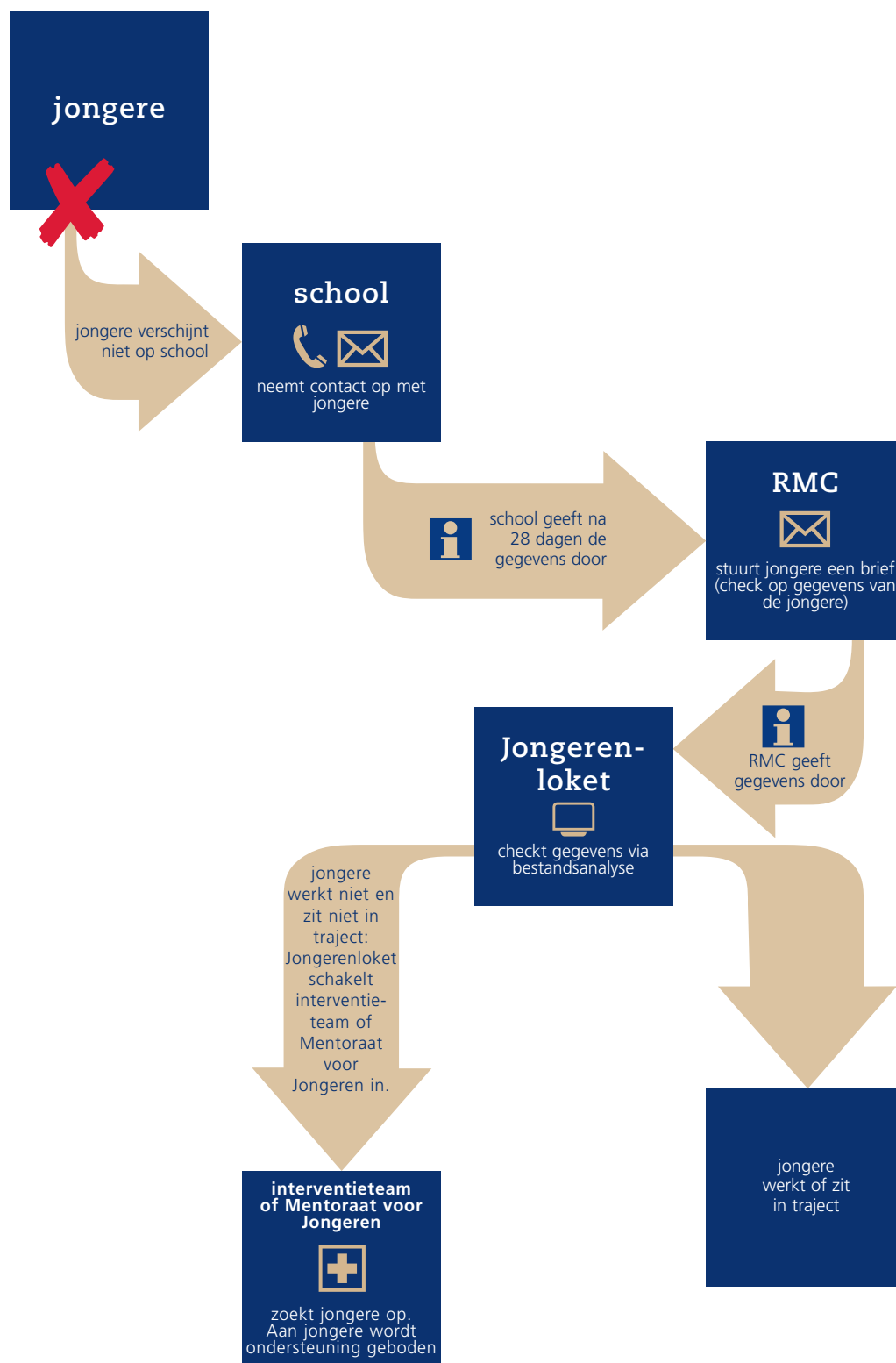
II-4-2 de keten met centrale rol voor Jongerenloket

De gemeente heeft vanuit haar regierol (zowel de algemene als de specifieke) een keten opgezet. Deze keten moet er voor zorgen dat de doelstelling om het aantal vsv'ers terug te dringen, wordt gehaald.

In figuur II.2 is de keten weergegeven.

²⁶ Het beroepsonderwijs leidt studenten op voor diverse beroepen. Die verschillen wat niveau en aard betreft. Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) combineert altijd leren op school met leren in de praktijk. In het hoger beroepsonderwijs (hbo) is vrijwel altijd een praktijkstage ingebouwd.

figuur 11.2 keten schooluitval

De keten die weergegeven is in figuur II.2 functioneert als volgt.²⁷ Scholen melden jongeren die zijn uitgevallen aan bij de *regioregistratie* (RMC). Alvorens dat te doen, moet de school de jongere eerst zelf benaderen, in ieder geval met een brief. Nieuwkomers in Rotterdam worden via de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) gemeld. Bij RMC wordt gekeken of het om 'echte' vsv'ers gaat of dat het om jongeren gaat die bijvoorbeeld van opleiding zijn veranderd. Dit wordt nagegaan in de bestanden van de Informatie Beheer Groep (IBG).

Als van een jongere niet bekend is wat hij/zij doet, krijgt deze jongere een *brief* van RMC met vragen die betrekking hebben op de laatst genoten opleiding en de huidige dagbesteding.

Als binnen drie weken na verzending van die brief geen reactie is ontvangen, dan wordt dit gemeld aan het *steunpunt/Jongerenloket*. Het Jongerenloket vervult binnen het vsv-beleid de centrale rol. Door of vanuit het Jongerenloket moeten jongeren, de jongerenladder volgend, worden (terug)geleid naar scholing, werk of een uitkering.

Bij het Jongerenloket wordt in eerste instantie gekeken of een jongere aan het werk is of op een (re-integratie)traject zit. Om te kunnen achterhalen of een jongere aan het werk is, wordt gebruikgemaakt van de gegevens van het CWI (het suwi-net). Als blijkt dat een jongere werkt, wordt aan hem of haar op dit moment in de verdere keten geen aandacht besteed. Dit betekent dat deze jongere verder niet actief wordt benaderd door of vanuit het Jongerenloket. De gedachte is dat deze groep jongeren al op een zinvolle manier bezig is, waardoor aan hen geen prioriteit wordt gegeven.²⁸

Zo nodig zet het Jongerenloket voor de laatste schakel de *interventieteam*s (Bureau Frontlijn) of het *Mentoraat voor Jongeren in*. Deze benaderen de jongeren waarvan niet bekend is wat ze op dit moment doen. Ze vragen wat er aan de hand is en bieden ondersteuning aan bij het vinden van school, werk of een traject. Het Mentoraat voor Jongeren zorgt er voor dat jongeren op trajecten worden gezet en trajectbegeleiding krijgen (door henzelf of via het Jongerenloket). De bedoeling is dat het mentoraat zich eerst bezighoudt met hardnekkige probleemgevallen waarbij veelal sprake is van een meervoudige problematiek. Daarna komt het Jongerenloket in beeld. Het Jongerenloket verzendt ook *rappelbrieven* naar jongeren om hen te bereiken, te achterhalen wat hun situatie is en om ze aan te sporen weer terug naar school te gaan.

²⁷ De beschrijving van de keten is onder andere gebaseerd op een interview met JOS (hoofd leerlingzaken/RMC-coördinator) op 5 december 2007 en op een interview op het Jongerenloket op 14 december 2007.

²⁸ Interview JOS (hoofd Leerlingzaken en RMC-coördinator), 5 december 2007. In dit interview werd aangegeven dat in de toekomst ook aan werkende vsv'ers aandacht besteed gaat worden. Als het economisch minder gaat, zouden juist deze jongeren sneller hun baan kwijtraken. Wat op dit moment wel gebeurt voor jongeren die werken, is dat bijvoorbeeld werkgevers via allerlei landelijke maatregelen (no-risk-polis, fiscale voordelen) worden aangespoord om jongeren aan een bbl-opleiding te helpen.

II-4-3 sturing²⁹

RMC

De gemeente stuurt op drieërlei wijze binnen het vsv-beleid. In de eerste plaats vanuit haar rol als verantwoordelijke contactgemeente voor de RMC-functie. De bestuurlijke sturing binnen RMC-regio Rijnmond vindt plaats door de wethouders Jeugd/Onderwijs van de 20 betrokken gemeenten in de commissie Jeugdzorg van de stadsregio. De commissie van de stadsregio wordt dan aangevuld met de wethouders van de RMC-gemeenten die niet onder de stadsregio vallen (bijvoorbeeld de Zuid-Hollandse eilanden). Twee keer per jaar staat RMC op de agenda van de commissie. De wethouder Jeugd en Onderwijs van Rotterdam is op dit moment lid van het dagelijks bestuur van de stadsregio alsmede voorzitter van de commissie Jeugdzorg.

De vier wethouders van de steunpuntgemeenten (Rotterdam, Schiedam, Spijkenisse en Capelle aan den IJssel) vormen het dagelijkse bestuur van de RMC-regio.³⁰ Zij nemen hierbij beslissingen over lopende zaken en bepalen de agendapunten voor de commissie Jeugdzorg van de stadsregio waar het gaat om de RMC-functie.

Er vindt ook ambtelijke sturing plaats. Dit wordt gedaan door een regiegroep. Deze komt elke maand bij elkaar en spreekt over de wijze waarop de uitvoering plaatsvindt. De regiegroep wordt voorgezeten door de RMC-coördinator. Het hoofd van de afdeling Leerlingzaken van JOS is, ten tijde van dit onderzoek, tevens RMC-coördinator. In de regiegroep zitten de subregiocoördinatoren. Voor Rotterdam is dat de JOS-manager van de afdeling Onderwijs binnen het Jongerenloket.

uitvoering convenant

De tweede wijze van sturing is gericht op de uitvoering van het convenant dat is afgesloten met het rijk en dat nader is uitgewerkt in het 'Activiteitenplan convenant voortijdig schoolverlaters'. Om de doelstellingen uit het convenant gerealiseerd te krijgen is er een stuurgroep vsv ingesteld. Deze bestaat uit de wethouder Jeugd en Onderwijs, de voorzitters van Zadkine en Albeda en de verantwoordelijke directeur van JOS.

Op ambtelijk niveau opereert een projectgroep. In deze projectgroep zijn JOS, Albeda, Zadkine en de regionale steunpunten RMC van Schiedam, Spijkenisse, Capelle a/d IJssel en Rotterdam (het Jongerenloket) vertegenwoordigd.

²⁹ Deze paragraaf is met name gebaseerd op een interview met JOS (hoofd Leerlingzaken en RMC-coördinator) op 5 december 2007.

³⁰ De RMC-regio Rijnmond is onderverdeeld in vier subregio's. Binnen elke subregio moet er een steunpunt als het Jongerenloket in Rotterdam zijn. De gemeente Rotterdam is de grootste van de vier subregio's.

Jongerenloket

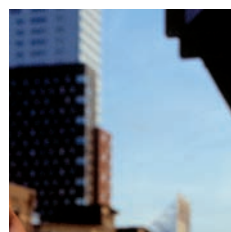
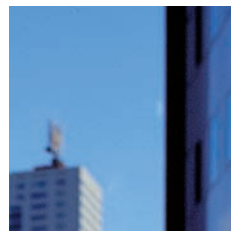
De derde wijze van sturing vindt plaats binnen het Jongerenloket.

Het Jongerenloket wordt aangestuurd door een stuurgroep waarin JOS, SoZaWe en CWI zijn vertegenwoordigd. Het Jongerenloket zorgt er voor dat, wanneer dat nodig is, interventieteams en het Mentoraat voor Jongeren ingezet worden.

Het Jongerenloket werkt samen met scholen, met werkgevers met (leer-werk)banen, met trajecten die door maatschappelijke instellingen worden aangeboden en – met het oog op doorverwijzing – met organisaties die jongeren met problemen kunnen helpen (jeugdzorg en dergelijke).

REKEN
KAMER
ROTT
ERDAM

ZONDER DIPLOMA GEEN RELAXED WERK

III 54 vsv'ers aan het woord

III-I inleiding

In dit hoofdstuk wordt de volgende vraag beantwoord: wat zijn de ervaringen van voortijdig schoolverlaters met instellingen actief op het terrein van het vsv-beleid?

Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

Over vsv'ers:

- waarom zijn vsv'ers vsv'ers?
- waarom zijn vsv'ers (geen) vsv'ers gebleven?
- welke activiteiten hebben vsv'ers na de schooluitval?
- welke instelling nam contact op (direct) na de schooluitval?

Over ervaringen met instellingen:

- hoe kwamen vsv'ers bij instellingen terecht?
- welke hulp kregen ze van die instellingen en wilden ze die hulp?
- hoe werd de hulp van de instellingen ervaren?

Overig:

- hoe was de samenwerking tussen instellingen?
- wat werkte wel en wat werkte niet?
- suggesties van de jongeren.

Zoals in hoofdstuk I te lezen is, hebben wij 54 jongeren geïnterviewd om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. De groep jongeren die we gesproken hebben, bestond voor een deel uit jongeren die voortijdig schoolverlater zijn geweest (13 ex-vsv'ers) en voor een deel uit jongeren die nu nog steeds voortijdig schoolverlater zijn of in ieder geval waren ten tijde van het interview (41 vsv'ers). Op de momenten dat de jongeren uitvielen van school hadden 27 geïnterviewden alleen de basisschool afgerond. De meesten daarvan vielen uit op het vmbo. 22 geïnterviewden hadden het vmbo afgemaakt en 5 jongeren hadden het praktijkonderwijs gehaald. In de bijlage 'onderzoeksverantwoording' is een uitgebreidere beschrijving van de groep van 54 jongeren opgenomen.

Op basis van de deelvragen komen in dit hoofdstuk de verhalen van de jongeren uitgebreid aan bod. De bevindingen zijn zoveel mogelijk onderbouwd met citaten uit de interviews.³¹ Ten behoeve van de lezer met wat minder tijd, begint het

³¹ De namen van de jongeren zijn, om redenen van privacy, niet hun echte namen.

hoofdstuk met een paragraaf waarin de belangrijkste bevindingen kort staan beschreven.

III-2 belangrijkste bevindingen

III-2-1 over vsv'ers

vsv'er worden

Uit het onderzoek is gebleken dat 80% van de jongeren die wij hebben gesproken vsv'er is geworden door een onderwijsgerelateerde reden of een combinatie van onderwijsgerelateerde en andere redenen.

Onderwijsgerelateerde redenen waardoor jongeren uitvallen van school zijn (in volgorde van meest naar minst voorkomend):

- problemen in de klas of op school (met leraren);
- een verkeerde opleidingskeuze of niet weten wat te kiezen;
- de inflexibiliteit van het onderwijssysteem;
- het niveau van de opleiding is te hoog of te laag;
- het niet kunnen vinden van een stageplaats.

Andere redenen om te stoppen met school, die wij tegengekomen zijn in het onderzoek, zijn (in volgorde van meest naar minst genoemd):

- individuele problemen (sociaal-psychologisch, agressief, dyslectisch);
- problemen thuis;
- detentie;
- bewuste eigen keuze om te stoppen;
- verkeerde vrienden, straat lonkt, vriendje;
- problemen met huisvesting;
- schulden.

vsv'er blijven

Wat maakt dat een vsv'er vsv'er blijft? De redenen die de jongeren daarvoor gaven zijn:

- inflexibiliteit onderwijssysteem;
- jongere is gaan werken;
- individuele problemen (sociaal-psychologisch, agressief, dyslectisch);
- jongere kiest ervoor om niets te doen;
- detentie;
- gewenste hulp wordt niet geboden;
- problemen met huisvesting;

- verkeerde vrienden, straat lonkt, vriendje, schulden.

De laatste drie redenen zijn slechts een enkele keer genoemd.

Dat jongeren wel terug naar school gaan komt in de meeste gevallen doordat de jongere zelf tot het inzicht kwam. Een andere reden is dat ze hulp gekregen hebben bij het vinden van een nieuwe opleiding.

De inflexibiliteit van het onderwijssysteem (inflexibiliteit instroommomenten, opleiding vol) lijkt dus niet alleen primair een belangrijke reden te zijn waarom jongeren van school uitvallen, maar ook de belangrijkste reden waarom jongeren een uitvaller blijven.

Overigens blijkt bij een aantal jongeren de reden dat men uitviel van school, zoals de verlokking van de straat of het bewust kiezen voor werken, tevens ook de reden te zijn dat men niet terugging naar school.

activiteiten van vsu'ers

Wat doen jongeren wanneer ze gestopt zijn met school? Ruim de helft geeft aan een baan te hebben gehad. Dat is nooit een vaste baan. Het gaat altijd om tijdelijke baantjes. Een kwart geeft aan in een oriënterend traject te zitten of te hebben gezeten. Een kwart van de jongeren deed niets in die periode. Een vijfde deel ontving (tijdelijk) een uitkering. Ruim tien procent heeft (tijdelijk) in detentie gezeten.

contact met vsu'ers

De helft van de jongeren hoort niets van school of een andere instantie wanneer ze de school verlaten hebben. In een vijfde deel van de gevallen onderneemt de school actie. Zes jongeren hoorden direct na hun schooluitval iets van leerplicht. Drie jongeren konden zich iets herinneren van 'een brief'. Twee jongeren hebben een brief van het Jongerenloket gekregen nadat ze met school gestopt waren.

III-2-2 over ervaringen met instellingen

Jongerenloket

31 jongeren hebben te maken gehad met het Jongerenloket. De jongeren die daar zijn geweest, zijn daar gekomen omdat ze door een andere instelling daar naartoe zijn verwezen (een derde deel). Ook familie, vrienden en kennissen verwijzen jongeren naar het Jongerenloket (tweevijfde deel).

In ongeveer de helft van de gevallen kreeg de jongere hulp bij het vinden van een opleiding. In de andere helft van de gevallen bood het Jongerenloket werkgerelateerde hulp aan. Een enkele keer betrof het hulp bij een uitkering.

Het was niet altijd zo dat jongeren kregen waar ze om vroegen bij het Jongerenloket. In ongeveer de helft van de gevallen kregen de jongeren (deels) iets anders dan waar ze om vroegen. Zo vroegen tien jongeren bij het Jongerenloket om een opleiding. Twee van hen kregen iets anders aangeboden, namelijk werk. De andere acht hebben of nog geen uitsluitsel, of kregen hulp bij het zoeken naar een opleiding. Anderen kwamen voor een uitkering of zij zochten hulp bij het vinden van werk, maar hen werd iets anders aangeboden, zoals een opleiding.

Ongeveer een kwart van de jongeren was tevreden over de dienstverlening van het Jongerenloket. Vaak werd dit in algemene bewoordingen benoemd. Een vijfde deel was negatief. Dit laatste betrof dan vaak de procedure of dat jongeren verwacht hadden dat ze meer hulp kregen bij solliciteren. Een derde deel van de jongeren had niet echt een mening over het Jongerenloket en een enkeling was dubbel in zijn reactie.

leerplicht

We hebben 13 jongeren gesproken die met een leerplichtambtenaar in contact zijn geweest. Leerplicht komt voor de jongere als het ware vanzelf in beeld. Bij de 13 jongeren heeft de leerplichtambtenaar verschillende activiteiten ondernomen. Soms is een jongere ontheffing van de leerplicht verleend, andere keren is er een boete of een werkstraf opgelegd. Soms verwijst de leerplichtambtenaar ook door naar leerplichtvervangende projecten als het Dynamoproject van SC&W/Disk.

Ruim de helft van de jongeren heeft niet echt een mening over leerplicht. De andere helft is niet uitgesproken negatief, maar spreekt er met enige onverschilligheid over. Een enkeling is positief.

sociaal-cultureel en jongerenwerk

We hebben in totaal 31 jongeren gesproken die te maken hebben gehad met sociaal-culturele en jongerenwerkorganisaties. 20 jongeren hebben te maken gehad met Disk. Bij de Disklocaties 'De Loods' en 'De Club' komen de jongeren vaak uit zichzelf. Gewoon, omdat ze in de buurt wonen. Naar het Dynamoproject van Disk worden de jongeren gestuurd door onder andere de leerplichtambtenaar, jeugdzorg en het maatschappelijk werk.

Het Dynamoproject is een leerplichtvervangend project van Disk. Jongeren doen daar mee aan verschillende activiteiten, ze gaan naar een banenmarkt en naar scholen om te kijken wat ze leuk vinden. De jongeren die aan dit project meededen hadden niet echt een uitgesproken mening over het project.

Bij 'De Loods' en 'De Club' komen jongeren voor de gezelligheid, de sociale contacten en ze zijn dan 'van de straat'. Maar er lopen ook jongerenwerkers rond die de

jongeren kunnen begeleiden als de jongeren daarvoor openstaan. De jongeren spreken in positieve bewoordingen over de begeleiding en hulp die ze daar kunnen krijgen.

Vier jongeren hebben contact met het Mentoraat voor Jongeren gehad. Bij het Mentoraat voor Jongeren komen de meesten via andere instellingen (zoals Disk) en een enkeling uit zichzelf.

overige maatschappelijke dienstverlening

Jongeren komen meestal bij instellingen voor maatschappelijke dienstverlening (o.a. RadarUitvoering) terecht via hun sociale netwerk (vrienden, familie). We hebben 6 jongeren gesproken die met RadarUitvoering in contact zijn geweest. Ze kregen daar allerlei soorten begeleiding, o.a. hulp bij het zoeken naar een oplossing voor hun schulden, hulp bij het zoeken naar een woning en afkicken van drugsverslaving. Bovenal krijgt iedere jongere een mentor waarop ze in moeilijke momenten kunnen terugvallen. Zonder uitzondering wordt de geboden hulp van RadarUitvoering als positief ervaren.

scholingstrajecten en loopbaancentra

De grote mbo-instellingen hebben diverse trajecten en centra om scholieren binnenboord te houden of een nieuwe kans te bieden, zoals B2YF en School1 van Zadkine en het loopbaancentrum van Albeda. Gemeenschappelijk aan deze trajecten is dat jongeren de mogelijkheid wordt geboden zich te oriënteren op een geschikt beroep en bijpassende opleiding. De helft van de jongeren heeft een positief oordeel over deze trajecten. De andere helft heeft geen uitgesproken oordeel. Over het servicecentrum van Zadkine zijn de jongeren minder tevreden.

reclassering

Een op de vijf jongeren die we hebben gesproken heeft in detentie gezeten. De helft van die jongeren heeft aangegeven ook met reclassering te maken hebben gehad. De reclassering helpt bij het regelen van verscheidene zaken als school en werk.

Bureau jeugdzorg

Een aantal jongeren heeft aangegeven met Bureau Jeugdzorg te maken hebben gehad. Bureau Jeugdzorg (of een voogd), zo geven de jongeren aan, helpt bijvoorbeeld bij het aanvragen van een Wajong-uitkering, het plaatsen op een geschikte school of opvoedtraject of zorgt voor een uithuisplaatsing. Niet alle jongeren die we spraken waarderen de hulp van een voogd of jeugdzorg. Jongeren hebben niet altijd behoefte aan een voogd. Sommige zeggen de voogd te weinig te zien, bijvoorbeeld alleen in de rechtbank of wanneer er een nieuwe school gevonden is. Een enkeling voelt zich door zijn voogd in de steek gelaten en had meer hulp verwacht.

III-2-3 overige ervaringen

samenwerking instellingen

Instellingen verwijzen regelmatig naar elkaar door. Meestal gebeurt dat in algemene zin. Soms gaat er fysiek iemand mee naar een andere instelling. Dat blijkt voor de jongere vaak gunstig uit te pakken.

Een bijzonder vorm van samenwerking die we zijn tegengekomen in ons onderzoek is de DOSA-route. Als een jongere via die route wordt aangemeld bij het Jongerenloket, krijgt hij een voorrangsbehandeling bij het vinden van passend werk en scholing. We hebben enkele jongeren gesproken die via deze route bij het Jongerenloket zijn gekomen.

wat werkte goed en wat werkte niet goed

Het krijgen van een-op-eenbegeleiding blijkt erg belangrijk te zijn voor de jongeren. Dat moet dan wel iemand zijn die ze kunnen vertrouwen, die hen helpt met dingen regelen en met wie ze goed kunnen praten. Want wanneer zo'n begeleider bijna niet komt of het klikt niet tussen hem en de jongere, dan kan het ook juist niet goed uitpakken. Andere zaken die goed blijken te werken zijn projecten als B2YF en het Reboundcentrum en steun die jongeren krijgen uit hun nabije omgeving.

Zaken die juist niet goed werken zijn onder andere het weinig begeleiding krijgen op school en een andere verwachting hebben van een instelling. Veel jongeren gaven echter aan dat ze zelf gewoon beter hun best hadden moeten doen.

suggesties

Jongeren konden aangeven welke suggesties zij nog hadden. De meest genoemde 'suggestie' is eigenlijk geen suggestie. Jongeren vinden voornamelijk dat ze het zelf anders hadden moeten aanpakken.

Daarnaast zijn er ook nog suggesties genoemd voor scholen, het Jongerenloket, de gemeente, de politie en meer algemene suggesties.

Scholen moeten meer begeleiding bieden en aantrekkelijker worden. Ook zouden er meer projecten als B2YF en School1 aangeboden moeten worden. Verder zouden leerlingen beter gemixt kunnen worden, moeten leerlingen beter in de gaten gehouden worden en moeten ze ook een tweede kans kunnen krijgen.

Het Jongerenloket zou meer direct moeten helpen in plaats van eerst allerlei gegevens aan de jongeren te vragen. Ook moeten ze meer helpen met solliciteren.

De gemeente moet zorgen voor meer buurthuizen, waarin activiteiten worden georganiseerd. Ook zou leerplicht eerder langs gestuurd moeten worden.

Verder zouden jongeren eerder en meer hulp of begeleiding moeten krijgen. Ook zou de mentor strenger moeten zijn en willen jongeren iemand hebben bij wie ze hun verhaal kwijt kunnen.

III-3 voortijdig schoolverlaters

In deze paragraaf worden de volgende deelvragen beantwoord:

- waarom zijn vsv'ers vsv'ers?
- waarom zijn vsv'ers (geen) vsv'ers gebleven?
- welke activiteiten na de schooluitval?
- welke instelling nam contact op (direct) na de schooluitval?

III-3-1 waarom vsv'ers vsv'er zijn geworden

We hebben onderscheid gemaakt tussen onderwijsgerelateerde redenen waarom jongeren van school uitvallen en redenen die buiten de onderwijs sfeer liggen. Het blijkt dan dat van ongeveer 80% van de 54 jongeren die we spraken, de aanleiding om met school te stoppen te maken heeft met het onderwijs. In de helft van deze gevallen is er een combinatie met factoren buiten het onderwijs. Een vijfde van jongeren die we spraken is uitgevallen om een reden die niets met het onderwijs te maken heeft.

onderwijsgerelateerde redenen

Als jongeren voortijdig schoolverlaten, welke van de redenen die zij noemen hebben te maken met onderwijs? Bij bijna de helft van de jongeren die onderwijsgerelateerde oorzaken noemde, hebben die betrekking op het functioneren van de leerling in de klas of van de school zelf. Problemen met leraren of met examenregels kunnen jongeren doen beslissen met school te stoppen. Zo noemde Jamie (22, vsv'er)³² de manier van lesgeven bij zijn opleiding:

'Ik vond de docenten bij deze opleiding wat laks. Ik moest veel zelf achter een pc zitten en er leek weinig onderwijs te zijn. Ik kreeg ook bijna geen hulp of uitleg. Halverwege het jaar ben ik met deze opleiding gestopt.'

Een bijna net zo vaak genoemde reden voor schooluitval is een verkeerde opleidingskeuze. Najib (18, vsv'er) beschrijft zijn verkeerde keuze als volgt:

'Ik was 18 jaar toen ik in april 2007 stopte met de mbo opleiding ICT. Ik ben hiermee gestopt, omdat de opleiding niks voor me was. Ik kwam daar pas na een tijdje achter. Ik vond het niet leuk om te leren en had er spijt van dat ik deze opleiding had gedaan. Ik had liever dat ik iets anders had gekozen, maar wat precies weet ik niet. Ik had echt goede voornemens voor de opleiding en heb er daarom in de

³² Tussen haakjes staat aangegeven wat de leeftijd is van de geïnterviewde jongere en of hij op het moment dat het interview plaatsvond vsv'er of ex- vsv'er was.

vierde klas van het vmbo ook met veel leraren over gesproken. Het leek echt iets voor mij, iets met computers doen en zo, maar... Ik had geen zin meer in die opleiding en daardoor ging ik minder presteren, kreeg lagere cijfers en dat werd steeds meer. Toen ben ik er gewoon mee gestopt.'

Ook inflexibiliteit van het onderwijssysteem is een reden waarom jongeren stoppen met school: het kan zijn dat de opleiding vol is. Andere redenen waren dat het inhalen van stagedagen in de vakantie niet mogelijk was, dat wanneer je twee keer bent blijven zitten, je moet stoppen met school of dat de jongere te laat was met inschrijven.

Zes jongeren zijn gestopt met school, omdat de opleiding van hun keuze vol was. Soms wijst de vorige school ook niet altijd op de noodzaak van een tijdige inschrijving bij de ROC's. Recep (17, vsv'er) geeft aan dat de opleiding van zijn keuze vol zat: *'Ik wilde naar een mbo gaan. Ik moest mee op vakantie gaan met mijn ouders en kon me dus niet inschrijven. Toen ik terug kwam van vakantie ging ik naar die school, maar het was vol. Ik kon me niet meer inschrijven.'*

Recep heeft zich daarna niet meer bij een andere opleiding ingeschreven, anderen deden dat wel, zoals bijvoorbeeld Dunya (17, ex-vsv'er). Toen de opleiding onderwijs-assistent vol bleek te zitten, heeft ze zich ingeschreven voor de opleiding dokters-assistent:

'Ik wilde me inschrijven voor de opleiding onderwijsassistent aan Zadkine, alleen was ik daarmee een beetje te laat. Het was de eerste keer en ik wist niet goed wat ik dan allemaal moest doen. Een vriendin van mij had zich wel ingeschreven, maar kreeg een brief thuis dat de opleiding vol was. Toen heb ik maar geen moeite gedaan. Want als ik me zou gaan inschrijven, raken andere opleidingen ondertussen ook weer vol. Daarom schreef ik me in voor dokters-assistent voordat alles vol zou zijn. Ik kwam net van het vmbo en wist niet hoe het in het beroepsonderwijs gaat. Op de opleiding voor doktersassistent, ook op Zadkine, ben ik aangenomen. Ik dacht dat ik misschien toch wel interesse in die opleiding zou hebben, maar dat bleek totaal niet het geval te zijn. Ik bleef er toen wel op zitten, omdat ik leerplichtig was, namelijk nog 16. Op een gegeven moment heb ik wel gezegd dat het niet mijn opleiding was en niet wat ik wil. Dat was in november.'

Bij ongeveer een vijfde van de jongeren speelt het niveau van de opleiding hen parten. Voor de meesten van hen bleek het niveau van de opleiding te hoog. Een van de zaken die daar een paar keer bij genoemd werd, is dat de overgang tussen praktijkschool of speciaal onderwijs naar het mbo te groot is. Waar een leerling in het praktijkonderwijs tamelijk veel individuele begeleiding krijgt, is dat op het mbo veel minder. Tygo (19, vsv'er) beschrijft deze grote overgang:

‘Ik zat eerst op de Meerpaal.’³³ Van de Meerpaal naar zo’n manier van lesgeven was een grote overgang. Op De Meerpaal gaven ze je meer kansen. Als je iets niet wist, kreeg je extra steun. Op het mbo was het meteen dat je op je eigen benen moest staan. Toen ik stopte met bouwkunde hebben ze me nergens mee geholpen. Ik stopte en dat was het. Het is mijn ervaring met het CWI en school dat je het uiteindelijk allemaal zelf moet doen. Je wordt niet vanzelf geholpen. Ze denken vaak, zoek het maar uit.’

Een enkeling vond het niveau van de school te laag. Rafaëlla (22, vsv’er) is daar een voorbeeld van:

‘Een van de redenen waarom ik niet meer naar school ging is dat ik eigenlijk onder mijn niveau op school zat. Wat ik in de opleiding detailhandel op niveau 3 kreeg had ik in principe al op de middelbare school gehad. Op de middelbare school had ik al een diploma behaald en dan moet ik op het mbo een jaar lang precies hetzelfde doen als wat ik in het 4e jaar op de middelbare school heb gedaan. Dat vond ik zonde.’

Het niet kunnen vinden van een stage is ook een oorzaak van het voortijdig schoolverlaten. Van de jongeren die wij spraken, noemden enkelen deze reden, zoals Brian (21, vsv’er):

‘Na de praktijkschool ben ik naar Albeda gegaan. Ik ben daar de opleiding techniek gaan doen op de Haastrecht-locatie. Na een jaar ging ik naar de Sportlaan om daar een lasdiploma te halen. Dat is niveau 1. Daarvoor moest ik vier dagen gaan werken en één dag naar school gaan. Ik kon geen werkplek vinden en moest daarom stoppen met de opleiding.’

Bijna de helft van de jongeren noemde meerdere van deze onderwijsgerelateerde redenen. Vaak zorgt een combinatie van die redenen ervoor dat ze stopten met school. Ook zijn sommige jongeren reeds twee keer uitgevallen van school en noemden zij voor beide keren een andere (onderwijsgerelateerde) reden.

andere redenen

Zoals hiervoor gezegd stopt iemand met school vaak om een combinatie van oorzaken. Bij ongeveer de helft van de jongeren betreft het een combinatie van onderwijsgerelateerde en andere redenen. Onder de jongeren die we spraken zijn individuele problemen de meest voorkomende andere redenen om met school te stoppen (ongeveer een kwart). Het gaat om bijvoorbeeld sociaal-psychologische problemen en agressiviteit, maar ook om dyslexie. Jessica (15, vsv’er) is een voorbeeld van iemand die door individuele problemen gestopt is met school:

³³ De Meerpaal is speciaal onderwijs op vmbo-niveau. De Meerpaal verzorgt onderwijs aan leerlingen met een normaal intelligentieniveau, maar die kampen met leer- en/of opvoedingsproblemen.

‘Ik heb op het Zuiderparkcollege gezeten. Ik deed daar het vmbo. Ik heb alleen de eerste klas gedaan. Omdat ik vaak vocht, ben ik eerst een paar keer geschorst. Ik ging toen elke dag vechten. De school schakelde een maatschappelijk werkster in. Maar op een gegeven moment werd ik zo vaak geschorst dat ik niet meer terug mocht komen. Aan het eind van de eerste klas, ik was toen 13, ben ik van school gestuurd. Ik heb toen eerst een paar maanden thuis gezeten. Het Zuiderparkcollege is een andere school voor me gaan zoeken omdat ik niet meer bij hen terug mocht komen.’

Ongeveer een vijfde deel van de jongeren met (ook) andere redenen van school-uitval, noemt problemen thuis als reden. Zo zegt Joyce (21, ex-vsv'er):

‘Toen ben ik naar het Mondriaan Haverkamp gegaan. Dat is een mbo-school. Daar heb ik niveau-2 economie en administratie gedaan. Drie maanden heb ik daarop gezeten. Vanwege problemen thuis ben ik daarmee gestopt. Ik was toen 17 jaar.’

Voor een tiende deel van de jongeren is detentie de reden dat ze van school moeten. Een van de jongeren bij wie detentie een reden was voor de uitval van school is Hassan (22, vsv'er):

‘Ik ben naar het Albeda gegaan voor de opleiding elektromonteur, voor huis-montages. Dat heb ik een jaar lang gedaan. Het is een voorwerk-opleiding, dat is een soort vooropleiding. Daarna wilde ik een mbo-opleiding gaan doen. Maar daar waren dingen tussen gekomen. Ik heb vier maanden vastgezet. Nadat ik vrij kwam, mocht ik niet meer op die school studeren. Ik mocht wel op een andere school solliciteren maar niet meer op die school. Maar andere scholen willen ook weten wat er met jou is gebeurd, wat je hebt gedaan. Ik heb toen niet meer geprobeerd op Zadkine te komen.’

Enkelen wijzen op verkeerde vrienden en een straat die lonkt. Zo vertelt Tatjana (22, vsv'er):

‘In het vierde jaar ben ik gestopt, ik was toen 16. Je bent dan toch puber en dan vind je andere dingen belangrijk. Vriendjes en zo. Met vriendjes gaat het gelijk mis, hè.’

Verder hebben we enkele jongeren gesproken voor wie het een welbewuste keuze was om te stoppen met school en bijvoorbeeld te gaan werken. Erhan (18, vsv'er) is zo iemand:

‘Ik wist al tijdens mijn vmbo-opleiding wat ik wilde. Twee dingen zijn in Nederland belangrijk: een diploma en werkervaring. Ik wilde dus een beetje werkervaring opdoen en sparen na het vmbo en dan daarna een diploma halen. Dan heb je werkervaring én een diploma en zal ik makkelijker worden aangenomen bij een bedrijf. Want meestal kijken ze of iemand een diploma

heeft of dat iemand werkervaring heeft. Maar ik heb dan allebei. Misschien volgend en maximaal over twee jaar ga ik weer naar school. Met alleen een vmbo-opleiding kom je niet ver. Dat heb ik sinds ik gestopt ben met school wel geleerd.'

Sporadisch genoemd werden het hebben van schulden en het ontbreken van huisvesting.

III-3-2 waarom vsv'ers (geen) vsv'er zijn gebleven

waarom vsv'ers vsv'er blijven?

Wat maakt dat een vsv'er vsv'er blijft? Welke factoren bepalen dat iemand niet terug naar school gaat? 19 jongeren hebben aangegeven dat de reden dat ze vsv'er bleven te maken had met de inflexibiliteit van het onderwijssysteem. Voorbeelden van inflexibiliteit van het onderwijssysteem zijn: scholen weigeren een jongere op basis van zijn dossier, geen toestemming van de oude school om een nieuwe school te mogen doen (na twee keer blijven zitten), niet terug worden gebeld door servicecentra of andere tussenpersonen, geen stageplek kunnen vinden, alleen aan het begin van het schooljaar kunnen instromen et cetera. Karim (21, vsv'er) is een van de jongeren die de inflexibiliteit van het onderwijs onderschrijft met betrekking tot de instroommomenten:

'Het Jongerenloket zou ook eigen opleidingen moeten hebben. Korte opleidingen/ cursussen die aansluiten op een baan. Als je nu naar school wilt, moet je soms maanden wachten tot het nieuwe schooljaar. Dat is soms heel erg lang wachten.'

Zes jongeren ondervonden dat de opleiding die ze wilden gaan doen al vol was. Zo ook bij Redoua (19, vsv'er):

'Ik had zelf ook al gezocht naar opleidingen, maar alles was vol. Dan ging ik naar scholen toe en kreeg te horen dat op dat moment alles vol was. Ik had bijvoorbeeld gekeken voor verkoopchef en electro. Dat was in september, pas geleden.'

Ongeveer een op de vijf vsv'ers die we spraken gaat om een tamelijk eenvoudige reden niet terug naar school: zij werken. Zoals bijvoorbeeld Rick (20, vsv'er):

'Het Jongerenloket zei wel dat ik beter weer naar school kon gaan, omdat ik nog jong ben. Maar ik wilde werk.'

Overigens is het niet zo dat al deze jongeren hier welbewust voor kiezen. We hebben slechts een paar jongeren gesproken die hoe dan ook werk verkiezen boven een school.

In de gesprekken zijn verder allerlei andere redenen aan de orde geweest waarom vsv'ers vsv'ers blijven. Zo beletten de individuele problemen van sommigen een

terugkeer, zoals bij Anthony (21, vsv'er):

'Een opleiding gaat nu niet. Ik krijg momenteel begeleiding door iemand van stichting MEE. Ik zit momenteel in een transformatieproces en krijg daarvoor pillen en dat is moeilijk te combineren met werk of opleiding. Dat proces loopt nu al twee jaar.'

Enkele anderen kiezen voor niets doen of komen na hun schooluitval in detentie terecht. We hebben twee jongeren gesproken die zeiden dat zij graag terug naar school wilden en dat aangaven bij het Jongerenloket of de sociale dienst, maar daar geen hulp bij kregen. Ten slotte is bij een enkeling die we spraken de verlokking van de straat te sterk gebleken om terug naar school te keren of bleek het ontbreken van een vast dak boven het hoofd een obstakel.

Overigens heeft ongeveer driekwart van de jongeren wel een nadrukkelijke wens om terug naar school te gaan. De meeste jongeren geven geen reden voor hun wens om weer naar school te gaan. Anderen benoemen dat het beter is om een diploma te hebben, want daar kun je een (betere) baan mee krijgen. Willem (16, vsv'er) wil ook graag een opleiding volgen. Hij kwam er ook achter dat het moeilijk is om een baan te vinden zonder diploma:

'Ik wil wel graag een opleiding halen. Ik wil namelijk werken en daarvoor moet je een diploma hebben. Dat merk je bij het zoeken van een baantje. Ze zien dat je bijna 17 bent en dan vragen ze of je je school hebt afgemaakt. Als ze horen dat dat niet zo is, kijken ze je best wel raar aan. Ze zoeken meer mensen met een diploma.'

waarom gaat een vsv'er terug naar school?

We spraken een aantal jongeren die inmiddels geen vsv'er meer zijn (ongeveer een kwart). Waarom of waardoor keerden deze vsv'ers uiteindelijk terug naar school? De helft van hen gaf aan dat hulp van anderen hen uit hun situatie heeft gehaald. Waaruit deze hulp bestaat, komt in de volgende paragrafen nog uitgebreid aan de orde.

De meesten gaven aan dat zij (bijvoorbeeld naast de hulp die ze ontvingen) gaandeweg zelf tot het inzicht kwamen terug naar school te willen. Soms kwam dat besef ineens. Ilja (21, ex-vsv'er):

'Op een gegeven moment ben ik de mbo-koksopleiding gaan doen. De koksopleiding heb ik zelf uitgezocht. Ik hou van de horeca. Daarom wilde ik een diploma halen. Als ik dan een keer een baan wilde, kon ik als kok aan de slag. Nu heb ik het diploma. Ik zat al een tijdje niet meer op school. Dat ik toen opeens weer naar school wilde gaan, was omdat ik soms wakker word en dan heb ik die tik opeens. Dan sta ik op en doe ik iets gewoon.'

De ondervinding dat je zonder diploma's geen goede baan kan vinden kan hiertoe leiden, maar ook een verandering van situatie, zoals het krijgen van een kind.

Bij Joyce (21, ex-vsv'er) heeft dit laatste de doorslag gegeven:

'Ik heb geen idee wat ik nu zou doen als ik niet zwanger zou zijn geworden. Voor die tijd ging ik veel uit. Ik deed eigenlijk niets: uitgaan, zuipen en veel slapen. Maar toen ik eenmaal een zoontje had en die op leeftijd was, dan ga je denken: 'Hé, ik heb toch een diploma nodig.' Voor die tijd is nooit door iemand gezegd dat ik weer naar school moest.'

III-3-3 activiteiten van vsv'ers na schooluitval

Wat doen vsv'ers als zij eenmaal van school zijn uitgevallen? Of wat deden ze toen ze vsv'er waren? Verreweg de meesten van de jongeren die we spraken (ruim de helft) werkt, of beter gezegd, heeft af en toe een tijdelijk baantje via een uitzendbureau. We hebben geen enkele jongere gesproken met een vaste betrekking. Jamie (22, vsv'er) heeft verschillende banen gehad:

'Ik heb nooit een uitkering aangevraagd. Ik kon altijd wel redelijk snel een baan vinden en heb van alles gedaan. Van de bouw tot Albert Heijn en de MEXX fabriek. Vaak gevonden via uitzendbureaus, maar ook ben ik tussendoor wel naar het Jongerenloket geweest, maar dan voornamelijk voor de vacatures.'

Robert (17, vsv'er) zegt er nog expliciet bij dat hij geen uitkering wil, maar wilde werken om geld te verdienen:

'Ik krijg en wil geen uitkering, ik wil werken om geld te verdienen. Ik heb een tijdje via uitzendbureaus allerlei uitzendwerken verricht. Met bloemen gewerkt, in de zorg gewerkt en ov-kaarten getest. Nu ben ik net klaar met werken voor uitzendbureaus en op zoek naar een opleiding.'

Ongeveer een kwart van de jongeren ging al heel snel na de uitval een oriënterend traject in, zoals het Dynamoproject van Disck of B2YF van Zadkine. Het kenmerkende van deze trajecten is dat er gekeken wordt waarin jongeren goed zijn en waar hun interesses liggen. In de volgende paragrafen wordt uitgebreid op deze trajecten ingegaan. Ongeveer een kwart van de jongere deed niets.

Ongeveer een vijfde van de jongeren ontving een uitkering. Een nadere beschouwing leert dat veel vsv'ers met een uitkering een Wajong-uitkering³⁴ krijgen, zwanger zijn of net bevallen. Bijna alle anderen zitten in een re-integratietraject.

Een klein aantal jongeren (zes) heeft toen zij vsv'er waren in detentie gezeten. Vaak was dat ook juist de reden dat ze met school gestopt zijn. Eén jongere gaf aan tijdens zijn detentie een mbo-1-diploma te hebben gehaald.

³⁴ Wajong staat voor Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten. De Wajong is bedoeld voor jongeren die al voor hun zeventiende, óf tijdens hun studie, arbeidsongeschikt zijn geworden.

III-3-4 contact vanuit instelling (direct) na de schooluitval

Van wie horen jongeren wat als zij voortijdig hun school hebben verlaten? Wie neemt er contact met hen op? De helft van de jongeren die we spraken heeft van niemand wat gehoord over het feit dat ze zojuist met school zijn gestopt: noch de gemeente, noch de school deed volgens hen iets. Soms heeft een jongere wel iets gehoord, maar is het niet meer dan een formele mededeling. Bij Rafaëlla (22, vsv'er) bijvoorbeeld. Zij deed een opleiding detailhandel aan het Zadkine:

'Ik ben op mijn 18e jaar vlak voor het einde van mijn opleiding gestopt. Ik heb van school maar 1 brief gehad met de mededeling dat ik uitgeschreven sta. Hierna heb ik niets meer van Zadkine of van anderen gehoord.'

Ook Luke (17, vsv'er) kreeg een brief met een mededeling van uitschrijven, in dit geval van het Zadkine waar hij elektrotechniek deed. Maar hij kreeg nog wel een gesprek met een mentor, zij het zonder succes:

'Ik kreeg thuis een brief van de school dat ik er van 'afgetrapt' was en dat ik niet meer welkom was op die school. Daarna had ik met mijn mentor gesproken en mijn mentor wilde me nog wel een kans geven, maar de coördinator moest niets meer van me hebben. Ze hadden me niet eerder gewaarschuwd van tevoren, ik kreeg meteen die brief. Ik had het al wel zien aankomen.'

In een op de vijf gevallen onderneemt de school een bepaalde actie, meestal een gesprek of een suggestie voor een andere opleiding. Bij een enkeling zet een van de ouders ook enige druk. In het geval van Daniël (19, vsv'er) heeft dit (nog) niet geleid tot het teruggaan naar school. In plaats daarvan is hij vis gaan inpakken achter de lopende band:

'Nadat ik stopte op Zadkine, heeft Zadkine contact met me opgenomen. Ze hebben me gebeld en gevraagd of ik langs wilde komen. Toen hebben ze me gevraagd waarom ik ben gestopt. En of ik niet wil terugkomen om te kijken of ik nog iets kan doen. Ze hebben me gezegd dat ik nu niet moest stoppen en niet niks moest gaan doen. Ze zeiden ook dat als ik nu toch zou stoppen, dat ik volgend jaar wel weer een opleiding moet gaan doen. Mijn moeder vindt het jammer dat ik gestopt ben met school. Ze wil wel dat ik weer terug gaat naar een school en zit me daarover achter m'n voddën. Ze wil ook niet dat ik nu thuis ga zitten en niets doe.'

We hebben zes jongeren gesproken waarbij een leerplichtambtenaar al snel na het uitvallen contact met hen opnam. Niet bij elke jongere lijkt dit veel indruk te hebben gemaakt, zoals bij Said (16, vsv'er). Hij kreeg bovendien ook een brief thuis, die hij niet zelf las:

'Twee weken geleden kreeg ik een brief thuis, maar ik weet niet van wie die brief was. Ik weet niet wat er in de brief staat. Mijn vader had de brief gelezen. Het had wel te maken met dat ik niet meer naar school ging. Ik weet ook niet of

mijn vader het teruggestuurd heeft. Mijn moeder zei tegen me dat ik een school moest zoeken, maar ik weet niet of dat ook in de brief stond. Ik heb drie weken geleden wel te maken gehad met de leerplichtambtenaar. De leerplichtambtenaar is één keer thuis geweest, ik was er zelf niet bij. Deze leerplichtambtenaar heeft alleen met mijn vader gesproken. Mijn vader heeft mij niet verteld waarvoor de leerplichtambtenaar kwam. Ik weet ook niet wat er besproken werd. Ik weet niet of de leerplichtambtenaar heeft afgesproken om nog een keer terug te komen. Ze zouden wel telefonisch contact opnemen, maar ik weet niet of dat gebeurd is.'

We hebben drie jongeren gesproken die zich 'iets' kunnen herinneren van een 'brief of zo' die van 'iemand' is gekomen. Slechts enkelen – twee jongeren – konden zich expliciet herinneren dat ze een brief van het Jongerenloket hadden gekregen. De herinnering van Mevra (22, ex-vsv'er) is gangbaarder:

'Op het moment dat ik niet doorging met een opleiding heb ik heel veel papieren gekregen. Ik was toen 17 jaar. Ik weet niet van waar die papieren kwamen. Van het mentoraat misschien. Niet dat er tegen me werd gezegd, waarom ben je gestopt en waarom ga je nu geen opleiding doen? Ik kreeg alleen maar papieren. Er werd niet gebeld of zo.'

III-4 ervaringen met instellingen

In deze paragraaf worden de volgende vragen beantwoord:

- hoe kwamen vsv'ers bij instellingen terecht?
- welke hulp kregen ze van die instellingen en wilden ze die hulp?
- hoe werd de hulp van de instellingen ervaren?

We beperken ons bij de beantwoording van deze vragen tot de instellingen die in de gesprekken met de jongeren het meest aan orde zijn geweest: het Jongerenloket, leerplicht, het sociaal-cultureel en jongerenwerk, overige maatschappelijke dienstverlening, scholingstrajecten en loopbaancentra en, indien van toepassing, de reclassering en jeugdzorg (voogd).³⁵

III-4-1 hoe kwamen vsv'ers bij instellingen terecht?

Jongerenloket

We hebben in totaal 31 jongeren gesproken die daadwerkelijk contact met het Jongerenloket hebben gehad. 23 jongeren – een derde van het totaal – hebben dat niet. Een van de redenen is dat zij het Jongerenloket niet kennen. Ook hebben jongeren tegen ons gezegd dat ze het Jongerenloket wel kennen, maar geen

³⁵ Zie de bijlage 'instellingen' voor een uitgebreidere beschrijving van deze organisaties.

behoefte aan de hulp hebben. Sommigen omdat ze geen positief beeld van het Jongerenloket hebben, zoals Dunya (17, ex-vsv'er):

'Op het servicecentrum [van Zadkine, RR] hadden ze tegen mij gezegd dat er een Jongerenloket is. Ik had zo iets van daar hoor ik niet. Ik had er ook wel eens van anderen over gehoord en ze doen daar andere dingen, minder geïnteresseerd. (...) Ik ga liever naar school.'

Hoe zijn de 31 jongeren die wél met het Jongerenloket in contact zijn geweest, daar terechtgekomen? We hebben twee jongeren gesproken die door het Jongerenloket zelf zijn benaderd. Een enkeling is uit zichzelf naar het Jongerenloket gekomen. In ongeveer een derde van de gevallen zijn de jongeren door een andere instelling op het Jongerenloket gewezen, daarnaar toegestuurd of zelfs meegenomen. Vooral organisaties in het jongeren- en sociaal-cultureel werk hebben dit gedaan. In de meeste gevallen is er sprake van vrijwilligheid. Sommige jongeren moesten zich inschrijven bij de CWI-balie van het Jongerenloket, omdat ze anders geen leer-werk-traject in een restaurant konden volgen.

Afgaande op de jongeren die we spraken, blijken ook familie, vrienden en kennissen een belangrijke rol te spelen bij het doorverwijzen naar het Jongerenloket, zoals in het geval van Luke (17, vsv'er):

'Ik zat een half jaar thuis van school. Mijn moeder wil me graag helpen. Ze kent het Jongerenloket via internet. Mijn moeder had een afspraak voor me gemaakt.'

Soms komen jongeren via via te weten over het Jongerenloket. Giovanni (17, ex-vsv'er):

'Ik hoorde via een andere klas over het Jongerenloket. Ik hoorde dat je daar geholpen kon worden om een baan te vinden. Om alles weer op een rijtje te zetten. Dat leek mij wel interessant, dus ik had aan die klas gevraagd waar dat was. Vandaag had ik vrije tijd en kwam bij het Jongerenloket langs om te kijken.'

leerplicht

We hebben in totaal 13 jongeren gesproken die met leerplicht in contact zijn geweest. Uit de gesprekken is niet altijd duidelijk geworden of hun school leerplicht op de hoogte heeft gesteld van hun verzuim. In veel gevallen komt voor jongeren leerplicht als het ware vanzelf in beeld. Een klein aantal jongeren wist dat hun school leerplicht had ingelicht. In één geval had een moeder zelf leerplicht gebeld. Marijke (16, vsv'er) vertelde dat zij na de zomervakantie niet meer naar school ging. Na anderhalve maand heeft haar moeder leerplicht gebeld, omdat ze niet wilde dat Marijke thuiszat.

³⁶ De stichting Sociaal, Cultureel & Werk (SC&W) is een van de werkmaatschappijen van de Discq-groep. Het jongerenwerk is een onderdeel van het sociaal cultureel werk. Het Dynamoproject wordt verzorgd door de afdeling 'werk en scholing'. Bij De Loods en De Club werken ook medewerkers van SC&W/werk en scholing. Het zijn allen jongerenwerkers. Het jongerenwerk van de afdeling werk en scholing richt zich op jongeren vanaf 16 jaar.

sociaal-cultureel en jongerenwerk

Hoe (ex-)vsv'ers bij het sociaal-cultureel en jongerenwerk terechtkomen, is afhankelijk van de specifieke organisatie. Zo hebben we jongeren gesproken die bij Disck het zogenoemde Dynamoproject³⁶ volgen. Jongeren doen hier onder meer allerlei activiteiten om zo zicht te krijgen op waar zij goed en minder goed in zijn en waar hun voorkeuren liggen. Bij dit project komen jongeren niet vanzelf of uit zichzelf. Zij worden door bijvoorbeeld leerplicht, jeugdzorg of het maatschappelijk werk gezonden. De medewerkers van het project dwingen de jongeren niet om te komen of te blijven. Dat neemt niet weg dat er vanuit de 'doorsturende' organisatie enige dwang richting de jongeren kan of (in geval van leerplicht) zal zijn. We hebben bij het Dynamoproject overigens ook twee jongeren gesproken die daar door hun school naar toe zijn gestuurd om discipline te ontwikkelen in op tijd komen en afspraken nakomen. Een van hen gaf toe dat dit zijn laatste kans was om op school te kunnen blijven. Het Dynamoproject vervult daarmee ook een preventieve rol in de bestrijding van voortijdig schoolverlaten.

Veertien jongeren hebben we gesproken in 'De Loods' en op 'De Club'. Dit zijn twee buurtlocaties van Disck (in Delfshaven respectievelijk Spangen) waar jongeren voor ontspanning en ontmoeting komen. Jongeren komen daar niet omdat ze zijn doorverwezen door een andere instelling. Verreweg de meesten kennen het omdat ze van kinds af aan in de buurt wonen of via hun vrienden.

Bij het Mentoraat voor Jongeren komen ook vsv'ers terecht. We hebben vier jongeren gesproken die met het mentoraat in aanraking zijn geweest. Drie jongeren die we bij De Club spraken waren door een jongerenwerker van Disck naar het mentoraat verwezen. Bij Nabil was er sprake van een toevallige ontmoeting. Nabil (20, vsv'er):

'Ik liep gefrustreerd weg bij het CWI [het Jongerenloket, RR] en ondertussen dacht ik na hoe ik aan geld moest komen. Ik had mijn vaste lasten, dus er moest wel snel geld komen. Al nadenkend over eventueel mensen beroven en drugs verkopen, liep ik langs het jongerenmentoraat. In mijn ooghoek zag ik folders hangen over opleidingen en werk. Ik wilde daar graag naar binnen, maar helaas was de deur dicht. Een deur verder was een beveiliging aanwezig. Omdat ik erg gestrest was, heb ik bij de bewaker net zo lang moeilijk gedaan en geroepen dat ik NU iemand wilde spreken, tot de bewaker iemand van het jongerenmentoraat gebeld heeft.'

overige maatschappelijke dienstverlening

Niet alleen bij het Mentoraat voor Jongeren komen jongeren via een toevallige ontmoeting terecht. Dat geldt ook voor een re-integratiebureau als Radar (meer specifiek, RadarUitvoering). Een voorbeeld is Dylan (24, ex-vsv'er):

‘Toen ik vrij kwam [hij zat in 2004/2005 een aantal maanden vast, RR] stond ik op het Centraal Station, zonder geld en zonder huis. Ik wist niet wat te doen. Toevallig vroeg ik aan iemand een sigaret. Deze persoon bleek bij Radar te werken. Hij heeft mij toen meegenomen naar het Jongerenloket.’

De overige jongeren die we bij RadarUitvoering spraken kwamen daar terecht via een persoon in de naaste of nabije omgeving, zoals een broertje, een moeder van een vriendin of een vriend. In twee gevallen speelde de wijkagent(e) een cruciale rol, zoals bij Suzan (17, vsv'er). Zij was eerder bij het Jongerenloket voor werk geweest, maar kreeg niet wat ze wilde:

‘Daarom ben ik ook bij Radar beland. Dat ging via de wijkagente. Een jongen had zich via haar aangemeld en had heel snel werk. Dat leek mij ook wel wat en ik ging dus ook naar de wijkagente. Die stuurde mij naar Radar. Dat was een week geleden. Ik had mij vorige week vrijdag aangemeld bij Radar en ik kon afgelopen dinsdag al langskomen.’

De jongeren die we gesproken hebben bij restaurant Millers, zijn beiden via dezelfde route daar gekomen. Via Bureau Jeugdzorg kwamen zij terecht bij Maaszicht en vanuit daar op het traject bij restaurant Millers om werkervaring op te doen. Sanne (18, vsv'er):

‘Toen ben ik bij mijn oma gaan wonen. Daar ging alles goed. Totdat mijn oma naar het ziekenhuis moest. Via jeugdzorg ben ik toen geplaatst in een tijdelijk verblijf jongeren. Daar heb ik negen maanden gezeten waarna ik afgelopen mei, toen ik 18 was geworden, in Maaszicht terecht kwam. Dit is mijn eerste dag bij restaurant Millers. Ik ben bij Millers gekomen via Maaszicht.’

scholingstrajecten en loopbaancentra

De grote mbo-instellingen hebben diverse trajecten en centra om scholieren binnenboord te houden of een nieuwe kans te bieden, zoals B2YF en School1 van Zadkine en het loopbaancentrum van Albeda. Ook is er het Reboundcentre, een samenwerkingsverband van het Albeda college, de deelgemeente Delfshaven, Futuro trainingen en de Stichting Opleiding Maritieme Ambachten Rotterdam. We hebben 15 jongeren gesproken die een van deze trajecten hebben gevolgd of met deze centra te maken hebben (gehad).

Jongeren komen op verschillende manieren bij de scholingstrajecten of loopbaancentra terecht. Zeven jongeren zijn via scholen daar gekomen. Twee jongeren kwamen er via het Jongerenloket, twee via het sociaal-cultureel werk en twee via hun eigen sociale netwerk. Een enkeling kwam via het Mentoraat voor Jongeren of zelfstandig.

III-4-2 hulp van instellingen

In deze paragraaf staat beschreven welke hulp jongeren kregen van een instelling en of zij deze hulp ook wilden hebben. Waar mogelijk wordt ook weergegeven met welke hulpvraag de jongere naar de instelling was gekomen.

Jongerenloket

Ongeveer de helft van de jongeren die bij het Jongerenloket zijn geweest, kreeg hulp bij het vinden van een opleiding. We hebben het begrip hulp hier breed opgevat, namelijk zowel een (vrijblijvend) advies om een opleiding te gaan volgen als hulp bij het daadwerkelijk beginnen aan een scholingstraject of opleiding. Suzan (17) schrijft zich bij de CWI-balie van het Jongerenloket voor werk in. Ze zeiden tegen haar dat ze wel beter een opleiding kon volgen. Dat het hierbij bleef, komt vermoedelijk omdat Suzan van de leerplicht was vrijgesteld. Jonas kreeg een brief van het Jongerenloket met een afspraak om langs te komen. Hij is daar naartoe gegaan en het Jongerenloket bood hem aan hem te helpen weer terug naar school te gaan- een aanbod waarop hij overigens niet inging. In het geval Recep (17, vsv'er) ging de hulp verder:

'Ik had 1 keer een afspraak gehad met het Jongerenloket. Ik vind dat het wel goed gaat, want ze hebben al een school voor me gevonden. Een educatief centrum. En ik kan al deze maand beginnen met deze school.'

In sommige gevallen is rekening gehouden met het feit dat de jongere (aanstaand) moeder is. Het Jongerenloket hielp Joyce aan het traject School1 aan het Zadkine én aan een plaats in de kinderopvang. Babette kreeg een uitkering omdat ze zwanger is, maar het Jongerenloket liet haar wel op de computers naar een opleiding zoeken.

In de andere helft van de gevallen bood het Jongerenloket niet zozeer opleidingsgerelateerde hulp aan, maar meer werkgerelateerde hulp of een uitkering. Zo vroeg het Jongerenloket aan Jamie (22, vsv'er) weliswaar of hij niet naar school wilde gaan, maar hij werd vooral geholpen bij het zoeken naar een baan:

'Ik ging bij het Jongerenloket naar binnen en iemand vroeg wat ik wilde. Ik vertelde dat ik werk zocht en werd doorverwezen naar de plek waar de vacatures hangen. Daar kwam een vrouw vragen of dat ze me kon helpen. Deze vrouw heeft me toen geholpen bij het zoeken naar geschikte vacatures. Met deze mevrouw heb ik twee afspraken gehad.'

De jongeren die een uitkering van het Jongerenloket kregen, ontvingen die overigens niet vrijblijvend. De meesten van hen gaven ons aan dat zij zo snel mogelijk een re-integratietraject in moesten of moesten gaan werken. Anderen kregen een uitkering omdat ze zwanger waren of net bevallen. Een enkeling ontving een Wajong-uitkering.

Kregen de geïnterviewde jongeren nu ook datgene van het Jongerenloket waar zij om vroegen? Iets meer dan de helft van hen kwam met een (deels) andere hulpvraag bij het Jongerenloket dan wat ze kregen. Zo vroegen tien jongeren bij het Jongerenloket om een opleiding. Twee van hen kregen iets anders aangeboden, namelijk werk. De anderen hebben of nog geen uitsluitsel of kregen hulp bij het zoeken naar een opleiding. Ook kwamen jongeren voor een uitkering of zochten zij hulp bij het vinden van werk, maar werd hen iets anders aangeboden, zoals een opleiding.

Zo vertelde Karim (21, vsv'er) het Jongerenloket dat hij graag een opleiding wilde volgen, het liefst in de beveiliging. Maar in plaats daarvan moest hij wat anders:

'Ik moest formulieren invullen en een test uitvoeren. In de test is gekeken welke beroepen voor mij geschikt zouden zijn. Daarna is gezocht naar banen die bij de uitslag van de test passen. In plaats van een opleiding gaven ze me allemaal formulieren voor banen mee.'

Rafaëlla (22, vsv'er) krijgt een uitkering die zij eigenlijk niet wil:

'Eigenlijk wil ik helemaal niet bij het Jongerenloket zijn. Het liefst zou ik willen werken en helemaal niets met deze mensen te maken hebben.'

Nabil (20, vsv'er) ging naar het Jongerenloket, omdat hij graag wilde werken, het liefst in de elektrotechniek:

'Als dat niet zou kunnen, dan wilde ik graag een opleiding volgen. Het Jongerenloket deed niets met mijn wens om weer naar school te gaan. Ze bieden me wel een uitkering aan waarvoor ik dan wel bij de Roteb moet gaan werken.'

Ten slotte Nick (18, ex-vsv'er). Hij ontving drie maanden na het stoppen met school een brief van het Jongerenloket:

'Ik moest een enquête invullen en terugsturen. Het was een enquête voor iedereen die de school verlaten heeft. Maar verder ook niks van 'kom eens kijken wat je opties zijn'. Ik heb de enquête teruggestuurd, maar kreeg vervolgens niets meer te horen. Niet eens een bericht dat ze de vragenlijst hadden ontvangen of zo. Ik had het plezieriger gevonden als ze wel contact hadden opgenomen met me. En dat ze me hadden laten zien wat mijn opties waren. Ze hadden ook geen nummer waar ik naar kon bellen, omdat het gewoon een open enquête was.'

Een derde van de jongeren kreeg waarvoor zij kwamen, meestal hulp bij het vinden van een opleiding, zoals Youssef (17, vsv'er):

'Mijn moeder zei dat ik me kon inschrijven bij het jongerenloket, ook mijn nicht is er eerder geweest. Ik wil dat ze me helpen bij het vinden van een opleiding, waarbij je 4 dagen naar school kan gaan en 1 dag kan werken. Twee weken geleden ben ik voor het eerst bij het jongerenloket geweest. Over het algemeen ben ik wel tevreden over het jongerenloket. De eerste keer moest ik iets in de computer invullen. De tweede keer had ik een afspraak met een meneer met wie ik moest praten. Vandaag had ik weer een afspraak met die meneer om een school te zoeken. Die meneer zal een school voor me regelen.'

leerplicht

Welke hulp krijgen jongeren van leerplicht? Hulp is in dit verband mogelijk een wat vreemde term, omdat de jongeren die we spraken zelf geen concrete hulpvraag aan leerplicht hadden. Zoals we eerder aangaven, komt voor jongeren leerplicht als het ware vanzelf in beeld. Niettemin zijn de acties van leerplicht onder andere gericht tegen het voortijdig schoolverlaten. In die zin beschouwen we het hier als hulp. Omdat jongeren niet zelf bij leerplicht komen met een hulpvraag is de vraag of jongeren de hulp van leerplicht ook wilden hebben minder relevant.

In het geval van de 13 jongeren die met leerplicht in contact waren gekomen, heeft leerplicht tamelijk verschillende activiteiten ondernomen, sterk variërend in de mate van dwang en straf. De mildeste variant die we in het onderzoek zijn tegengekomen is ontheffing van de leerplicht en de zwaarste een boete en een werkstraf (na tussenkomst van de rechter). Soms is er een combinatie van maatregelen. Said (16, vsv'er):

'Bij de leerplicht vroegen ze me waarom ik steeds ging spijbelen en zo. Bij de derde keer gaven ze me een taakstraf. Dit houdt in dat ik 15 uurtjes in de buurt waar ik woonde straten moest vegen. Daarna hadden ze een boete aan mijn vader gegeven, het ging om een bedrag van 50 euro per uur. Ik bleef toch spijbelen en daarna hadden ze weer een gesprek met mijn vader. Op een gegeven moment had leerplicht wat met school geregeld of zo, dat ik minder lessen kreeg.'

We zijn ook voorbeelden tegengekomen waarbij leerplicht de jongeren naar leerplichtvervangende projecten doorstuurt, zoals het eerder genoemde Dynamo-project of naar een speciale school voor leerlingen met leer- en opvoedingsproblemen.

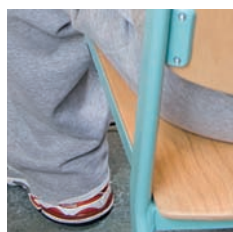
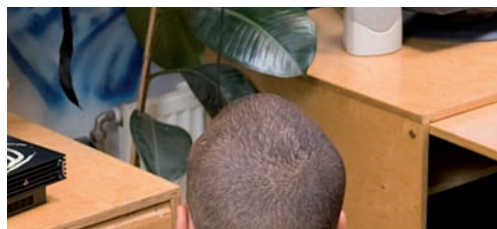
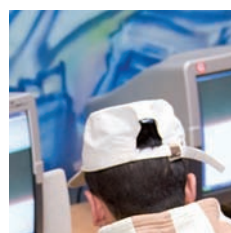
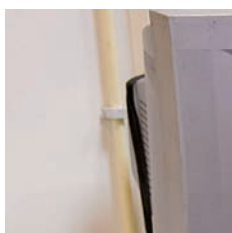
sociaal-cultureel en jongerenwerk

Welke hulp krijgen vsv'ers van organisaties in het sociaal-cultureel en jongerenwerk? Dat is onder meer het Dynamo-project. Marijke (16, vsv'er) vertelde dat ze daar terecht is gekomen 'om beter te bekijken wat ze zou kunnen gaan doen':

'Bij Dynamo volg ik nu activiteiten. Elke dinsdag en donderdag hebben we bijvoorbeeld binnen- en buitenactiviteiten. We koken in het jongerencentrum. Volgende maand heb ik een ander blok, maar ik weet nog niet wat daarin gebeurt. We hebben het ook over opleidingen. Gisteren had ik het er over met mensen van Dynamo dat ik misschien op Albeda het derde jaar vmbo kon gaan doen. Of dat kan, gaan ze voor me uitzoeken.'

Andere jongeren vertelden ons bovendien dat ze met Dynamo naar een banenmarkt en scholen gaan om te kijken wat ze leuk vinden.

In het geval van de Disc-jongerencentra De Loods en De Club vormt in eerste instantie gezelligheid en de mogelijkheid om te 'chillen' het hulpaanbod.

De jongeren die we daar spraken komen ook in eerste instantie voor ontspanning naar de centra. Dat neemt niet weg dat zij gevoelig kunnen zijn voor ander-soortige hulp van op de centra aanwezige jongerenwerkers. Verschillende jongeren gaven aan op de centra hulp te hebben gezocht bij het vinden van een opleiding. Hieraan wordt in de vorm van begeleiding en doorverwijzingen gehoor gegeven. Hierbij speelt het Mentoraat voor Jongeren nogal eens een rol die net zo belangrijk is als die van de jongerenwerkers bij Disck. Een voorbeeld van een geslaagde begeleiding is Fouad (18, ex-vsv'er):

'Hoe ik aan mijn huidige school ben gekomen is dankzij De Club. Een jongerenwerker kende iemand van het jeugdmentoraat en die wist wat te regelen.

De jongerenwerker van De Club helpt ook bij het schrijven van een brief en een cv of bij het vinden van een verslag dat je nodig hebt.'

Uit de interviews is gebleken dat het initiatief voor de hulp doorgaans bij de vsv'er zelf ligt. In één geval gaf het interview met de rekenkamer daartoe een zetje.

Hafid (18, vsv'er):

'Vandaag hoorde ik "interview", iets met scholen en toen dacht ik "ik ga vragen of ze mij kunnen helpen bij het vinden van een school. Bij de Club wisten ze niet dat ik niet op school zit. Bij de Club vragen ze je niet wat je doet en zo. Ik heb nu nèt aan ze gevraagd of ze me kunnen helpen bij het zoeken van een school.'

De consequentie kan zijn dat minder assertieve of meer gemakzuchtige jongeren buiten beeld van de hulpverlening blijven omdat ze er zelf niet om vragen, terwijl zij wel bij een locatie van Disck komen. Zoals Said (16, vsv'er), die wel hulp wil bij het zoeken naar een opleiding, maar niet goed weet hoe hij dat aan moet pakken:

'Bij de Club vind ik het wel leuk. Je kunt hier playstationnen, gezellig met vrienden... Ik zou het wel fijn vinden als iemand van Disck mij bij het vinden van een school zou kunnen helpen. Ik wil wel weer naar school, vind het wel belangrijk, maar weet niet waar ik hulp kan vragen. Ik zal via internet zoeken naar een school.'

Jeffrey (19, vsv'er) erkent op zichzelf dat er iets moet veranderen, maar neemt verder geen initiatief:

'Bij De Loods kom ik niet om hulp te vragen. Ik kom er om te relaxen. Het zou wel handig zijn als iemand me zou kunnen helpen om werk of een uitkering aan te vragen. Ik weet op zich wel waar ik dat zou moeten vragen, ik zou het via de jongerenwerker van De Loods doen. Maar dat heb ik nooit aan hem gevraagd.'

De jongeren aanspreekbaar kunnen zijn op hun positie en open staan voor hulp, is af te leiden uit het relaas van Fathi (16, vsv'er). Hij zegt geen hulp nodig te hebben, maar is wel geholpen:

'Ik heb er geen behoefte aan dat De Club mij helpt bij het regelen van school, dat kan ik allemaal wel zelf. Morgen ga ik naar het Reboundcentre. Ze doen

daar leuke activiteiten en zo. Via de jongerenwerker van De Club ben ik bij het jongerenmentoraat terechtgekomen en die heeft voor mij geregeld dat ik naar Rebound kan.'

overige maatschappelijke dienstverlening

Zoals aangegeven hebben we zes jongeren bij RadarUitvoering (hierna: Radar) gesproken. Dit re-integratiebureau heeft hen allerlei soorten begeleiding geboden, deels afhankelijk van de problemen waarmee zij te maken hebben. Voor sommige jongeren biedt Radar hulp in de vorm van een mentor op wie je op moeilijke momenten altijd terug kan vallen. Anderen worden geholpen met het vinden van een woning, het afkicken van een drugsverslaving en/of schuld-hulpverlening.

Jamie (22, vsv'er) zocht een woning en dacht dat Radar hem daarmee wel zou kunnen helpen:

'Eerst heb ik Radar gebeld en daarna ben ik er nog dezelfde dag naartoe gegaan. Ik vertelde dat ik ook nog een flinke schuld had. Daar kon Radar wel mee helpen. Ik had toen een gesprek. Ik kreeg een mentor aangewezen. Met deze persoon heb ik in het begin veel afgesproken. Soms wel drie keer per week. Na mijn eerste afspraak moest ik bij de volgende afspraak al mijn papieren meenemen en hebben ze me geholpen om alles rondom mijn schulden te ordenen. Ook hebben ze me geholpen bij het vinden van een woning. En als laatste hebben ze ervoor gezorgd dat ik nu weer met een opleiding bezig ben.'

In het geval van Chayenne (25, ex-vsv'er) richt de hulp zich op problemen die voortkomen uit de periode dat zij slachtoffer was van een loverboy:

'Ik kreeg een gesprek met iemand van Radar. Radar heeft mij daarna geholpen met het zoeken van een huis. Radar heeft mij ook geholpen aan een dagbesteding. Ze helpen mij nog steeds. Ik ben er ook nog niet, want ik kamp nog steeds met schulden. Via Radar ben ik bij de stichting Bouwman terechtgekomen, waar ze mij konden helpen van de drugs af te komen.'

Een andere organisatie in de maatschappelijke dienstverlening die we onder meer zijn tegengekomen, is stichting Mee. Enkelen van de jongeren die we spraken krijgen begeleiding aan huis. Soms verwijst de stichting jongeren actief door, zoals naar het Dynamoproject van Disck of zelfs naar het genderteam van het academisch ziekenhuis van de Vrije Universiteit.

Het blijkt dat de jongeren over het algemeen tevreden zijn over de hulp die ze kregen bij instellingen gericht op maatschappelijke dienstverlening. Ook heeft geen enkele jongere expliciet gezegd dat hij of zij de aangeboden hulp niet wilde of dat de hulpvraag waarmee hij of zij binnenkwam werd genegeerd.

scholingstrajecten en loopbaancentra

In de interviews zijn door jongeren diverse scholings- en oriëntatietrajecten genoemd die Albeda en Zadkine al dan niet in samenwerking met andere organisaties aanbieden. Gemeenschappelijk aan deze trajecten is dat jongeren de mogelijkheid wordt geboden zich te oriënteren op een geschikt beroep en bijpassende opleiding. Aan het reboundcentre kunnen bovendien vakopleidingen worden gevolgd, die met een certificaat worden afgesloten. Soms worden jongeren ook bijgespijkerd, zoals Joyce (21, ex-vsv'er) bij School1:

'Ik heb drie maanden op School1 gezeten. Ze gaan je daar oriënteren. Kijken wat je interesses zijn en waar je moeite mee hebt. In een bepaalde week gaan ze je testen op schrijven, rekenen en al die dingen. Daaruit maken ze een verslag van waar je wel goed in bent en niet goed in bent. En als je ergens niet goed in bent, dan helpen ze je daarmee. In mijn geval was dat rekenen. Voor mij hadden ze heel veel rekenprogramma's. Dat was heel belangrijk, want de opleiding die ik uiteindelijk wilde was een secretaresseopleiding. En daarvoor heb je rekenen heel hard nodig. Dankzij School1 heb ik op de toetsen die ik bij Albeda nodig had toch een goede score gehaald.'

Over het algemeen resulteren de trajecten daadwerkelijk in een bepaalde school- en opleidingskeuze, althans, wat betreft de jongeren die we spraken. Luke (17, vsv'er):

'Als ik het project bij B2YF heb afgerond dan wil ik naar het Grafisch Lyceum. B2YF gaat me daarbij helpen. Ik ben ook al aangemeld. Ik moet wel eerst een vooropleiding doen, om door te kunnen stromen naar niveau 2. Als vooropleiding hadden ze techniek aangeboden. Dat ga ik een jaartje doen. Daarna ga ik het Grafisch Lyceum doen op niveau 2. Dan heb ik ook een diploma, waar ik wat mee kan.'

Soms is er enige aarzeling bij de jongere, maar wordt deze uiteindelijk overwonnen. Dunya (17, ex-vsv'er) ging naar het Zadkine servicecentrum om te vertellen dat ze maar niets had gehoord van een opleiding waar ze voor toegelaten wilde worden:

'Bij het servicecentrum zeiden dat ze wel een optie hadden, maar dat ik moest beslissen of ik dat wel wil. Dat was het project School 1. Ik wist totaal niet wat dat was, maar bij het servicecentrum zeiden ze dat het zo iets als het Jongerenloket is. Maar ik had al nee gezegd tegen het Jongerenloket, dus ik wist het niet. Bij het servicecentrum zeiden ze dat ik maar eens moest gaan kijken en daar gaan praten. Ik ben toen 1 keer gaan kijken, maar heb nooit bij de docenten om informatie gevraagd. Wel heb ik met de kinderen gesproken, die zaten in de kantine. Die zeiden dat dit iets is voor leerlingen die geen school hebben en hier kunnen ontdekken waar hun interesses liggen. Ik besloot me toen maar in te schrijven en als ik het niet leuk vind, dan geef ik dat ook aan.'

Jonas (19, vsv'er) beschrijft de hulp die hij kreeg bij B2YF als volgt:

'Toen ik uitgeschreven was bij Albada ben ik naar B2YF gekomen. Dat ging via mijn beste vriendin. Ze zei tegen me dat ze die dag een begeleidingsgesprek had om te laten zien hoe het bij B2YF in elkaar zit. Ik vroeg haar meteen het telefoonnummer van B2YF en heb ook naar ze gebeld. Ik mocht die dag komen voor een intakegesprek en werd meteen aangenomen. Bij B2YF vroegen ze wat ik wilde bereiken. Ik antwoordde dat ik heel graag weer naar school wilde gaan. Ik wil de 'papieren' die ik vroeger niet kon halen, nu wel halen. Maar dan op mijn eigen manier en met mijn eigen wilskracht. "Niet met andermans wilskracht en mensen die me dwingen". Het project B2YF duurt 3 maanden, daarna worden de jongeren naar een andere opleiding gestuurd. Ik wil nadat ik het project bij B2YF heb afgerond op het Grafisch Lyceum de opleiding 'media management' volgen. Dit heb ik ook zelf geregeld. B2YF heeft me wel een beetje geholpen met waar ik voor die opleiding kan kijken. Voor de rest heb ik echt alles zelf gedaan.'

reclassering

Een op de vijf jongeren die we hebben gesproken heeft in detentie gezeten. Bij de helft van die jongeren is in de gesprekken reclassering aan de orde geweest. Welke hulp krijgen jongeren van de reclassering? Uit het gesprek met Rick (20, vsv'er) bleek dat na een jaar in detentie te hebben gezeten reclassering veel voor hem deed:

'Jeugdreclassering regelt allerlei dingen, zoals school en werk. Zij gingen vooral met mij praten en mij helpen bepaalde dingen af te leren, zoals in contact komen met de politie. De jeugdreclassering heeft mij geholpen met de aanvraag voor een uitkering en bij het vinden van de opleiding Sport en Beweging.'

Deze hulp komen we ook bij de andere jongeren tegen, hoewel niet iedereen de hulp aanneemt. Isabella (23, vsv'er), bijvoorbeeld, heeft vier jaar in een Italiaanse gevangenis gezeten. De reclassering had haar gezegd dat ze zich zelf moest aanmelden als ze weer in Nederland is. Dat heeft ze alleen niet gedaan.

'Ik ben sinds april 2007 terug uit Italië. Ik heb eigenlijk sinds ik terug ben tot nu toe heel veel zelf gedaan. Ik zit nu niet bij reclassering. Ik krijg wat steun van B2YF en verder doe ik alles zelf. Als ik ergens mee zit, bijvoorbeeld over school, dan vraag ik het wel.'

Bureau Jeugdzorg (voogd)

Een aantal jongeren heeft aangegeven te maken hebben (gehad) met Bureau Jeugdzorg of een voogd. Een voogd helpt bijvoorbeeld bij het aanvragen van een Wajong-uitkering, het plaatsen op een geschikte school of opvoedtraject, of zorgt voor een uithuisplaatsing. Soms is het contact heel intensief. Zo had Elisa op haar 14e en 15e elke week contact met jeugdzorg om te praten over haar spijbelgedrag en kwam bij Malik een tijd lang jeugdzorg elke dag bij hem thuis. Ook organisaties

voor de jeugdzorg, zoals de stichtingen Kernpunt, Maaszicht en Stek, onderhouden intensief contact met jongeren.

Of jongeren die hulp willen hebben is soms de vraag. Niet alle jongeren die we spraken waarderen de hulp van een voogd of jeugdzorg. Zo hebben jongeren met een voogd daar soms geen behoefte aan. Salih (17, vsv'er):

'Ik heb wel een voogd. Ik zie mijn voogd nooit, alleen als ik moet voorkomen bij de rechtbank. Als ik ergens mee zit, dan vraag ik niemand om hulp. Ik vind dat ik het ook niet nodig heb. Ik heb wel een telefoonnummer van mijn voogd, maar heb geen behoefte om hem te bellen.'

Ook Recep (17, vsv'er) ziet geen toegevoegde waarde van een voogd. Hij heeft een tijdje reclassering gehad, waarna hem een voogd werd toegewezen. De voogd vraagt af en toe hoe het met hem gaat:

'Ik heb tegen de voogd gezegd dat ik hem niet nodig heb en dat ik genoeg aan de reclassering heb gehad. Ik heb niet het gevoel dat ik iets aan de voogd heb en heb gezegd 'het is genoeg geweest'. Ik wil helemaal geen voogd, ik weet wel hoe ik mezelf op het rechte pad kan zetten.'

Een geheel ander geluid horen we van Jeffrey (19, vsv'er). Hij heeft van zijn 15e tot zijn 18e in jeugddetentie gezeten. Al voor die tijd had hij een voogd. Jeffrey voelt zich door zijn voogd ernstig in de steek gelaten:

'Ik kreeg de voogd toen ik nog op school zat. De voogd regelde niets voor me. Die probeerde me alleen vast te krijgen, twee jaar lang. Ik had op zijn minst van de voogd verwacht dat die me met een paar dingen zou helpen toen ik vast zat. En ook voordat ik vast zat had ik verwacht dat hij me zou hebben geholpen, dingen voor me regelen en andere dingen die een voogd hoort te doen. De voogd had me juist af en toe moeten aanspreken, zo van 'dat hoort toch niet' of zo. Ik had gewild dat de voogd me, toen ik nog op school zat, had uitgelegd welke dingen ik beter wel en welke dingen ik beter niet kon doen.'

geen hulpvraag

Bijna alle jongeren die we spraken hebben op een of andere manier contact gehad met een instelling die zich bezighield met het feit dat de jongere een vsv'er is. Er is echter een aantal uitzonderingen: jongeren die vsv'er zijn en daar bewust voor kiezen of op eigen kracht er uitkomen. Deze jongeren hebben tot nu toe nog geen hulpvraag geuit en zijn ook (nog) niet op die manier bij een instelling terechtgekomen, anders dan bij een jongerencentrum zoals De Loods of De Club.

Erhan (18, vsv'er) is een jongen die bewust (nu) geen opleiding doet:

'Ik zit er wel eens aan te denken om korter te gaan werken en weer eerder naar school terug te gaan. Maar het leven is duur. Mijn neef doet hbo en zegt vaak

tegen me dat ik weer naar school moet. Ik luister vaak naar mijn neef. Die doet tenslotte hbo en hij is niet dom. Ook mijn moeder zegt dat ik naar school moet, dus ik krijg genoeg steun. Ik denk ook wel dat ik over 1 of 2 jaar weer naar school ga. Ik wil nu vooral werken en geld sparen voor een rijbewijs en om geld opzij te kunnen zetten voor later.'

III-4-3 ervaringen met instellingen

Jongerenloket

We hebben de 31 gesprekken van jongeren die met het Jongerenloket in aanraking zijn geweest, gecategoriseerd naar hun oordeel over Jongerenloket. Ongeveer een kwart van de jongeren is tevreden over de dienstverlening van het Jongerenloket. Zo is Luke (17, vsv'er) een keer met zijn vader naar het Jongerenloket geweest en was hij tevreden:

'Daar heb ik met een man gepraat. Deze heeft me over B2YF verteld. Daarna ben ik naar B2YF geweest. Het Jongerenloket heeft me een paar weken later gebeld, de man met wie ik eerder sprak. Hij vroeg hoe het ging, of ik het naar mijn zin heb, of het allemaal werkt. Ik had een kort gesprek met hem en heb verteld dat alles goed gaat en dat ik het naar mijn zin had. Toen wenste hij me veel succes. Ik ben wel tevreden over de dienstverlening van het Jongerenloket. Als ik niet naar het Jongerenloket was geweest, dan zat ik nog steeds elke dag... buiten te chillen, want dat was mijn leven toen.'

Tatjana (22, vsv'er) vertelde ons de volgende ervaring. Zij kreeg voor zes maanden een uitkering, maar daarvoor moest ze wel een re-integratietraject in:

'Bij het Jongerenloket werd ik goed behandeld. Ik had een goede manager. Eerst had ik hem, toen een ander. Dat ik een ander kreeg was eigenlijk wel vervelend, maar ja, ze waren allebei goed. Ik had met hen geen problemen. Bij het Jongerenloket hebben ze me goed geholpen. Dat doen ze wel meer, vooral als je kinderen hebt. Mijn zus hebben ze ook veel geholpen. Zij heeft een kind en zit weer op school. Het traject in Noord dat ze moest doen, was heel leuk.'

De gegeven citaten zijn overigens van jongeren die het meest uitgebreid waren in hun positieve beoordeling van het Jongerenloket. Meestal waren de jongeren niet zo uitvoerig in hun evaluatie en beperkten zij zich tot kwalificaties als 'best goed geholpen', 'tevreden', 'regelen snel dingen', 'hebben respect', 'kan met ze praten', 'goed wat ze doen' of 'goed bezig'.

We hebben minder jongeren gesproken die een negatief oordeel over het Jongerenloket hadden, namelijk ongeveer een op de vijf. De meesten van hen deden hun beklag over de procedure vanaf de binnenkomst tot en met het

gesprek met de medewerkers van het loket. Tygo (19, vsv'er):

'In het begin werd ik best moeilijk geholpen. Ik kwam bij het Jongerenloket aan en je hebt je ID niet bij je, dan word je niet geholpen. Op het moment dat je aankomt en je hebt geen afspraak, dan word je niet geholpen. Je moet telefonisch een afspraak maken. En vaak krijg je de persoon die je wilt bereiken ook niet te bereiken. Je wordt echt van het kastje naar de muur gestuurd. Elke keer word je verwezen naar ergens anders. Je krijgt nooit de persoon te pakken die je kan helpen met je probleem. Dat vond ik wel jammer.'

Karim (21, vsv'er) krijgt het advies van het Jongerenloket om werk te zoeken.

Hij krijgt formulieren met vacatures mee en moet zelf actie ondernemen. Hij is niet gelukkig met deze gang van zaken:

'Ik heb veel bedrijven van die formulieren gebeld en gevraagd of zij een baan voor me hadden. Dat liep nooit goed af. Bellen is niet makkelijk en soms ga je hakkelen aan de telefoon als je om een baan moet vragen. Ik kan me niet herinneren dat het Jongerenloket mij ooit heeft geholpen met solliciteren. Ze hebben me niet verteld hoe ik het het beste aan kan pakken. Hierdoor heb ik nooit iets aan het Jongerenloket gehad. Bij het Jongerenloket zijn ze te veel met zichzelf bezig. Ze hebben te weinig aandacht voor de klant. Ze zouden je meer het gevoel moeten geven dat ze je willen helpen.'

Karim is niet de enige met dit oordeel over het Jongerenloket. Ook andere jongeren gaven aan hulp van het Jongerenloket bij het solliciteren te missen, waardoor ze zich aan hun lot overgelaten voelen.

Bijna een derde van de jongeren die bij het Jongerenloket zijn geweest, had echter noch een duidelijk positief noch een duidelijk negatief oordeel over het Jongerenloket. In enkele gevallen waren jongeren dubbel in hun verhaal. Zoervaart Tiffany de ontvangst bij de receptie van het Jongerenloket als 'bot', maar de hulp van de overige medewerkers als goed. Robert beklaagt zich over het feit dat hij één keer te laat kwam en zich opnieuw moest inschrijven – terwijl medewerkers van het Jongerenloket vanwege ziekte opeens niet komen – maar dat hij over het algemeen goed is behandeld.

Er was wel een aantal jongeren die zeiden dat wanneer ze een begeleider meenamen naar het Jongerenloket, ze beter geholpen werden. Zowel Tygo als Hakim stellen dat wanneer iemand van Kernpunt meegaat naar het Jongerenloket, zij beter worden geholpen dan wanneer zij alleen zouden zijn gegaan. Hakim (18, vsv'er):

'Het gaat ook anders dan als ik alleen kom. Want mijn begeleider stelt vragen, die ik niet zou kunnen stellen. Ik zou niet eens op deze vragen kunnen komen. Op die manier krijg je meer informatie.'

Karim (21, vsv'er) heeft dezelfde ervaring met zijn mentor van Radar:

'De mentor gaat ook mee naar afspraken bij het Jongerenloket. Ik heb het idee

dat ze me daar om die reden nu meer serieus nemen.[Hij was al meerdere keren bij het Jongerenloket geweest, RR] Datzelfde merk ik ook bij anderen. Zodra mijn mentor meegaat, nemen ze me overal serieuzer.'

leerplicht

Iets meer dan de helft van de jongeren die met leerplicht in aanraking zijn geweest, heeft geen opvattingen over hun contact met leerplicht. Fathi (16, vsv'er) is bijvoorbeeld gestopt met zijn mbo-opleiding aan het Zadkine en krijgt aan het begin van de zomervakantie een brief van leerplicht. Het lijkt hem allemaal te overkomen:

'De brief was aan mij gericht, niet aan mijn ouders. De brief had het over 'ongeoorloofd verzuim' en dat ik nog leerplichtig ben. En er stond een afspraak in op de Blaak bij JOS voor net na de zomervakantie. Ik moest komen vertellen wat er aan de hand was. Ik ben er met mijn oom heen gegaan. Mijn ouders waren op vakantie. Er zaten twee mensen aan tafel, ambtenaren van de gemeente. Een van de twee was mijn buurvrouw. Dat was toeval. In dat gesprek heb ik mijn probleem uitgelegd. De mensen van JOS vonden dat ik smoesjes gebruikte. Ze vonden dat ik een proces-verbaal moest krijgen of zoiets. Omdat ik niet met mijn vader was gekomen of met mijn moeder. Ik had met één van hen moeten komen, dat stond ook in de brief. Toen ze vroegen waarom ik niet meer naar school ging, zei ik dat ik van school was getrapt en dat ik geen andere school kon vinden. Toen zeiden ze dat ik een proces verbaal zou krijgen. Maar ik weet niet of zij dat maken of Justitie, ik weet niet hoe dat in elkaar zit. Over vier dagen moet ik voorkomen bij de rechter. Volgens mijn advocaat zullen ze me eerder een werkstraf dan een geldboete opleggen.'

Hier staat tegenover dat de andere helft wel een oordeel over leerplicht heeft, zij het tamelijk impliciet. Deze jongeren zijn niet uitgesproken negatief over hoe leerplicht hen heeft behandeld, maar uit hun woorden blijkt wel een grote mate van onverschilligheid en zelfs enig dedain. Tiffany (17, vsv'er) spijbelde veel en kreeg toen een brief van leerplicht om op het kantoor op de Blaak langs te komen:

'De eerste keer ben ik alleen gegaan. De tweede keer ben ik met mijn moeder geweest. Bij de eerste afspraak had ik een gesprek met 1 persoon en de tweede keer dat ik een afspraak had (dat was in oktober 2007) waren er 2 mensen van leerplicht aanwezig. Mijn moeder moest bij beide afspraken aanwezig zijn, maar ik heb de eerste keer niets aan haar verteld. Zij heeft al genoeg aan haar hoofd gehad en ik wilde haar niet hiermee belasten (...) Bij leerplicht willen ze duidelijk maken dat je naar school moet gaan en dat je een diploma moet halen...en blabla...daar gaat het bij leerplicht uiteindelijk om. Ze hebben ook gezegd dat mijn moeder een boete kan krijgen en dat ik een taakstraf kan krijgen. Ze hebben alles wel goed uitgelegd, maar ik wist het al. Ik dacht...who cares...dat weet ik al...'

Elisa (23, vsv'er) vertelde dat ze bij leerplicht in de Van Vollenhovenstraat en ook op de Blaak was geweest. Het lijkt weinig indruk op haar te hebben gemaakt:

'Ik weet niet meer of mijn ouders wel eens een boete hebben betaald omdat ik niet naar school ging. Leerplicht kwam niet bij me thuis, ik kreeg afspraken om daar langs te gaan als ik niet naar school ging. Dan vroegen ze me wat er was gebeurd, en waarom ik niet naar school kwam. Ik vond de gesprekken niet echt boeiend.'

Slechts een enkeling, zoals Willem (16, vsv'er), spreekt zich in positieve bewoordingen over leerplicht(ambtenaar) uit:

'...leerplicht heeft me altijd al elke week gebeld. In Ridderkerk hielp dat niet echt. In Rotterdam wel. Die in Rotterdam toont meer begrip dan die in Ridderkerk.'

sociaal-cultureel en jongerenwerk

De meeste jongeren die we spraken en die met het sociaal-cultureel en jongerenwerk in aanraking kwamen, hadden nauwelijks negatieve ervaringen met of negatieve oordelen over deze instanties. Meer dan de helft van de jongeren had geen echte opvattingen over hoe zij worden behandeld of over de organisatie in het algemeen. Dit geldt zowel voor deelnemers aan een project als Dynamo, als voor de bezoekers van de jongerencentra De Loods en De Club. Als jongeren zich al positief uitspreken, dan blijven zij doorgaans tamelijk ingetogen. Zo vindt Rachel (17, vsv'er) het *'wel leuk bij het jongerenproject Dynamo. Ik doe hier ook dingen die ik nooit eerder heb gedaan. Op school zit je meer met boeken en zo.'* Jasmin (16, vsv'er) vindt het leuk bij Dynamo omdat de lessen niet uitvallen, ze niet vroeg op hoeft en leuk kan sporten.

De jongeren bij de jongerencentra waarderen vooral de aanwezigheid van de jongerenwerkers bij wie zij terecht kunnen voor vragen. Hierbij hanteren zij woorden als 'fijn' en 'goede hulp'. Een enkeling, Nabil (20, vsv'er), is lovend over de steun van een jongerenwerkster, in dit geval van het Mentoraat voor Jongeren:

'Zij heeft mij tips gegeven en me gewezen op zaken die ik niet goed aangepakt had. Ze heeft me verder geholpen bij het opnieuw opstellen van mijn cv en ze heeft me geleerd hoe ik me moet presenteren tijdens sollicitatiegesprekken. Als zij en het jongerenmentoraat er niet waren geweest, dan was ik vast in de drugshandel terechtgekomen.'

Ook wanneer een jongere geen hulp van een jongerenwerker nodig zegt te hebben, kan hij zich nog positief over hem uitlaten. Daniël (19, vsv'er):

'Eigenlijk heb ik nooit echt iets gehad, contact met school of zo dat me heeft geholpen. Behalve de jongerenwerker hier in De Loods. Iedereen hier heeft iets aan hem. Voor vragen, voor informatie over werk en school, kan hij je altijd helpen. Als je wilt weten hoe je op een opleiding terecht kunt komen, helpt hij je. Ik heb dat nu op zich niet nodig. Ik heb zelf al genoeg informatie opgehaald over de opleiding die ik volgend jaar ga doen.'

overige maatschappelijke dienstverlening

Hoe jongeren de hulp van organisaties voor maatschappelijke dienstverlening ervaren, is, bij de jongeren die wij gesproken hebben, sterk afhankelijk van de organisatie. De intensieve en persoonlijke begeleiding door de mensen bij Radar wordt zonder uitzondering als (zeer) positief beleefd. Voor Chayenne (25, ex-vsv'er), die het slachtoffer is geweest van een loverboy, was Radar in zekere zin de redding:

'Ik kan mij de eerste keer dat ik bij Radar binnen kwam nog wel herinneren. Het was ongeveer een jaar geleden. Ik kwam net terug van een feest en had de hele nacht niet geslapen. Ik wist me ook niet zo goed een houding te geven. Ik deed erg stoer en was lastig, want dat was ik gewend om te doen uit het wereldje. Ik kreeg een gesprek met iemand van Radar, moest huilen en heb het hele verhaal verteld. Bij Radar hebben ze veel moeite voor mij gedaan. In het begin kwam ik namelijk vaak niet opdagen. Ik kon ook maar niet begrijpen dat er nu misschien echt naar me geluisterd werd en dat iemand mij echt wilde helpen. Uiteindelijk hebben ze mij bij Radar apart genomen en gezegd dat als ik echt geholpen wilde worden, ik dan wel moest gaan luisteren en meewerken. Dat heb ik gedaan. Via Radar ben ik bij Stichting Bouwman terecht gekomen waar ze me konden helpen van de drugs af te komen. Dat kostte mij veel moeite. Ik was een groot drugsgebruiker. Maar dit was wel een eerste stap om mij te kunnen helpen om een huis te vinden. Ik besepte ook ineens dat de mensen bij Radar echt het beste met mij voor hadden en sindsdien houd ik me aan alle afspraken.'

Ook bijvoorbeeld Amanda (15, ex-vsv'er) is positief over Radar. Bij haar is een zekere mate van opluchting aanwezig:

'Nu is er een mevrouw van Radar die me gaat helpen. Zij is een mentor voor me. Als je ergens mee zit, kan je bij haar terecht. Ik voelde me veel beter toen ze bij Radar gingen zeggen dat ze me gingen helpen. Tot dan toe moest ik alles zelf doen. Ik ben erg sterk, maar het is moeilijk om erover te praten. De komende tijd gaat mijn mentor bij Radar concreet kijken hoe het allemaal zit, hoe het met school is gegaan en wat ze voor me kan doen.'

Over de begeleiding van organisaties als stichting MEE en enkele organisaties in het maatschappelijk werk (waarvan de jongeren de naam niet konden onthouden) hebben de door ons geïnterviewde jongeren geen uitgesproken opvattingen. Zij oordelen er niet negatief over, maar ook niet positief.

scholingstrajecten en loopbaancentra

Zoals aangegeven hebben we verschillende jongeren gesproken die in scholings-trajecten zitten die niet tot het reguliere onderwijs behoren (het Reboundcentre en loopbaanpunt van Albada en B2YF en School1 van Zadkine). De helft van deze jongeren heeft een positief oordeel over deze projecten en centra. De andere helft heeft geen uitgesproken oordeel. Jonas (19, vsv'er) heeft een positief oordeel over B2YF:

‘Bij B2YF lijkt het alsof je thuis bent. Alsof je thuis op school zit. Je hebt geen bepaalde verplichtingen. We moeten in ieder geval elke dag op tijd komen en goed functioneren in de les. Voor de rest hebben we geen verplichtingen. Zo lang we ons aan bepaalde regels houden, mogen we alles doen. Ik vind het hier goed gaan, ik ben er ook tevreden over. Als de begeleiders van B2YF respectvol met de jongeren kunnen omgaan, dan kunnen de jongeren ook respectvol met de begeleiders omgaan. De begeleiders van B2YF gaan met liefde met ons om en daarom gaan we ook met liefde met de begeleiders om. Zo is de sfeer hierzo... Op de school waar ik eerder was, was de sfeer anders.’

We hebben drie jongeren gesproken over het servicecentrum van Zadkine.

Zij spreken allen redelijk negatief over dit centrum. Dunya (17, ex-vsv'er) bijvoorbeeld:

‘Op het Zadkine servicecentrum hebben ze in november nog aangegeven dat ik me toch voor onderwijsassistent kon inschrijven, want wie weet kon ik dan worden geplaatst. Ik moest dan wel een brief schrijven met daarin waarom ik die opleiding wil en wat mijn toekomst daarin is. Ik heb die brief in november ook geschreven, maar nooit antwoord gehad. Ik ben niet serieus genomen. Ik had de brief in de handen van iemand aan de Bentheimstraat gegeven en in de brief gevraagd om een antwoord, maar ik hoorde niets. Ik heb 1 keer nagebeld en toen kreeg ik een assistente aan de lijn. Die zou het intern doorgeven en ik gaf haar nummer waarop men mij moest terugbellen. Maar daar hoorde ik ook niets meer van.’

reclassering

Hoe wordt de reclassering ervaren? In zekere zin vervult de reclassering een zelfde soort rol als een jongerenwerker bij De Club of van het Mentoraat voor Jongeren. Ook de reclasseringsambtenaar biedt begeleiding bij het vinden van een opleiding, gaat eventueel mee naar het Jongerenloket, kan op worden teruggevallen bij vragen of problemen of geeft als het nodig is een preek. De vijf jongeren die we over de reclassering spraken hadden echter geen uitgesproken opvattingen over hun begeleiding, ook al was deze begeleiding heel intensief, zoals bij Rick (20, vsv'er):

‘Ik ben sinds een maand met de jeugdreclassering klaar. Ik heb daar twee jaar ingezet. Zij gingen vooral met me praten en me helpen om dingen af te leren, zoals in contact komen met de politie. Dat is ook niet meer gebeurd. Bij de jeugdreclassering heb ik steeds met dezelfde persoon te maken gehad. Die kwam al bij me langs toen ik nog in detentie zat. Ook kwam ze bij me thuis om te kijken hoe het ging met mij en mijn ouders. De jeugdreclassering heeft me geholpen met de aanvraag voor een uitkering. Deze is ook met me mee geweest naar het Jongerenloket. Dat was voor mij makkelijker. Net als mijn vader heeft ook de reclassering gezegd dat ik weer naar school moet. Als deze dat niet zouden hebben gezegd, dan was ik waarschijnlijk wel weer gaan werken.

De jeugdreclassering is sinds een maand helemaal over. Er is aan het eind nog

een gesprek geweest. Als er problemen zijn, kan ik de reclassering altijd bellen. Dat is nog niet gebeurd. Ik zou dat wel doen als dat nodig is, maar ik hoop dat ik niet meer in de problemen kom.'

Bureau Jeugdzorg (voogd)

Wanneer de jongeren wordt gevraagd hoe zij hun contact met een eventuele voogd en jeugdzorginstellingen hebben ervaren, dan komt er een scherper beeld naar voren dan bij bijvoorbeeld het jongerenwerk en de reclassering. De helft van de jongeren die met Bureau Jeugdzorg te maken heeft gehad, had geen uitgesproken opvattingen, de andere helft was negatief. We hebben al eerder Jeffrey (19, vsv'er) aangehaald (III-4-2) die zich door zijn voogd in de steek gelaten voelde. Ook ten aanzien van de beëindiging van de voogdij steekt hij zijn kritiek niet onder stoelen of banken. Hij kreeg toen hij achttien werd een formele brief van de voogd waarin deze aangaf dat de voogdij ophield:

'In die brief stond alleen maar dat het stopte, en ze wensten me succes. Toen ik uit detentie kwam had ik dus geen voogd meer. De voogd heeft mij ook geen tips gegeven wat ik zou kunnen doen als ik uit detentie kwam.

Toen ik die brief kreeg dacht ik wel "rare mensen heb je toch in deze wereld. Ze zijn je voogd en ze doen niets voor je. En na zoveel jaren, gelijk als je 18 bent, een brief met 'succes' en dat is het." Ik had op zijn minst van die voogd verwacht dat die me met een paar dingen zou helpen toen ik vast zat. En ook voordat ik vast zat had ik verwacht dat ze me zouden hebben geholpen, dingen voor me regelen en andere dingen die een voogd hoort te doen. Ik wilde dat de voogd mij, toen ik nog op school zat, had uitgelegd welke dingen ik beter wel en welke dingen ik beter niet kon doen. Dat hij had ingegrepen zodra hij hoorde dat ik gekke dingen deed. Zoals een vader of een moeder ook doet.'

Andere jongeren klagen erover dat ze de voogd te weinig zien, bijvoorbeeld alleen in de rechtbank of wanneer er een nieuwe school is gevonden. Ook wordt een voogd nog wel eens desinteresse verweten. Alleen Willem stelt wat aan de voogd van Bureau Jeugdzorg te hebben. Met haar – die hij als sinds zijn dertiende heeft – heeft hij inmiddels een band gekregen.

Andere instellingen voor jeugdzorg, zoals Maaszicht, Stek en Kernpunt, kwamen er in de gesprekken beter van af. Bas had in het opvangpension Maaszicht voor jongeren een goede ontvangst, omdat vijf dagen na zijn komst hij met andere jongeren op vakantie kon. Tygo (19, vsv'er) zegt over Kernpunt dat de begeleidster daar 'hem echt helpt':

'Of het ook bij andere jongeren helpt, hangt er van af, hoe die persoon zelf in elkaar steekt. Als die persoon heel erg koppig is, dan zou zo'n begeleider niet snel helpen. Je moet zelf ook veel willen doen. Zij is een persoon die je daarbij helpt. Die als je het even niet meer weet om raad kan vragen. Je moet het zelf doen, maar zij is er om je een steun in de rug te geven. Dat is heel erg fijn. Ze helpt me

ook bij het opnieuw gaan inschrijven bij de school. Ook bij het schrijven van een sollicitatiebrief, maken van een cv, alle dingen die nodig zijn. (...) Aan mijn begeleidster heb ik veel gehad. Zij heeft me geholpen met een woonpas aanvragen en al die dingen die nodig zijn om op jezelf te kunnen gaan wonen en om een stabiel leven te kunnen krijgen.'

III-5 samenwerking tussen instellingen

Hoe staat het met de samenwerking tussen instellingen? Verwijzen zij alleen naar elkaar of gaat de samenwerking nog verder? Tijdens de interviews is de jongeren niet rechtstreeks gevraagd naar samenwerking tussen instellingen. Wel is telkens doorgevraagd hoe een jongere bij een instelling is terechtgekomen en hoe dat in zijn werk ging.

De meeste jongeren spreken in algemene termen als 'via', 'door toedoen van', 'doorverwezen' en 'gestuurd'. Ze zijn via de ene instelling bij de andere terechtgekomen, zoals in het geval van Rachel (17, vsv'er):

'Ik ben via Stichting MEE bij het jongerenproject van Stichting Disck terechtgekomen.'

Of Redouan (19, vsv'er):

'Ik ben via een jongerenwerkster van Disck bij Rebound terechtgekomen. Ik had gezegd dat ik geen school kon vinden. Toen zei de jongerenwerkster dat ze wel een optie voor me had en heeft ze Rebound voor me geregeld.'

De jongeren zeggen hiermee niets over de aard van de samenwerking tussen de instellingen. Wel blijkt hieruit dat deze instellingen in elk geval op de hoogte zijn van elkaars bestaan en van wat ze doen.

Een aantal keer spreken jongeren ook over daadwerkelijk contact tussen instellingen. Iemand van een instelling belt dan bijvoorbeeld naar een andere instelling om iets te vragen of om een jongere aan te melden, zoals in het al eerder genoemde geval van Fouad. In zijn geval had de jongerenwerker van Disck contact opgenomen met het Mentoraat voor Jongeren om Fouad aan een opleiding te helpen. Said (16, vsv'er) wist te vertellen dat zijn school belt met de afdeling Leerplicht:

'De school heeft vaak contact gehad met de afdeling Leerplicht. Als ik spijbelde namen ze contact op met de leerplicht. Ik moest vorig jaar vaak naar leerplicht, omdat ik de laatste uurtjes ging spijbelen.'

Soms gaat er ook iemand mee van een instelling om de jongere te begeleiden bij een andere instelling, zoals bij Rick (20, vsv'er) het geval was:

'De jeugdreclassering heeft mij geholpen met de aanvraag voor een uitkering. Ze zijn met mij mee geweest naar het Jongerenloket. Dat was voor mij makkelijker.'

De meest voorkomende vorm van samenwerking tussen instellingen, voor zover dit bleek uit de gesprekken, is dat de ene instelling doorverwijst naar de andere. Echt contact opnemen over een jongere met een andere instelling of het met de jongere naar een instelling toe gaan, komt minder vaak voor.

Jongeren zullen niet altijd merken dat instellingen met elkaar samenwerken. Bas (20, ex-vsv'er) geeft een voorbeeld waarbij de jongere wel zelf duidelijk heeft gemerkt dat twee instellingen met elkaar samenwerken en dat dit voor hem ook gunstig uitpakt. Toen hij bij het Jongerenloket kwam, was eigenlijk alles al voor hem geregeld door Maaszicht:

'Op dit moment ontvang ik een uitkering van de sociale dienst. Om die reden ben ik één keer bij het Jongerenloket geweest. Om me in te schrijven bij het CWI. Maaszicht en CWI hebben goed contact dus ik hoefde niets mee te nemen. Bij het Jongerenloket wisten ze alles al van tevoren. Ik moest me inschrijven bij het CWI, omdat ik anders niet deel kon nemen aan Maaszicht en Millers.'

Soms merken jongeren dat instellingen niet dezelfde mening zijn toegedaan. Doordat er blijkbaar geen afstemming, en dus geen samenwerking, heeft plaatsgevonden, ondervindt de jongere een nadeel. Zo vertelt leerplicht tegen Willem (16, vsv'er) dat hij een opleiding wel aankan. De school zelf wijst hem daarna af voor die opleiding:

'Leerplicht zei dat ik een opleiding wel aankan, maar dan kwam ik bij de school en daar zeiden ze dat ik al moeite had gehad met naar school gaan en dat ik beter verder kon zoeken. Dat heeft zo drie maanden geduurd nadat ik gestopt was bij Albeda. Toen kon ik weer terug naar Albeda, maar die klas zat vol. Dat was een klas waarbij eerst wordt gekeken wat ik echt leuk zou vinden. Daarna zou ik in een normale klas kunnen gaan zitten.

Maar omdat de klas vol zat, kon ik niet meer meedoen. Daarom zeiden ze bij leerplicht dat ik eerst aan Dynamo mee moest doen. Kijken wat daar uit komt. Misschien kom ik dan zo op een school terecht. Leerplicht heeft er voor gezorgd dat ik bij Dynamo terecht ben gekomen.'

We kwamen ook nog een bijzondere samenwerking tegen in de DOSA-route.³⁷ De DOSA route houdt in dat jongeren die via DOSA worden aangemeld bij het Jongerenloket, een voorkeursbehandeling krijgen bij het vinden van passend werk en scholing.³⁸ Elisa (23, vsv'er):

'In november 2006 zorgde Buurtwerk³⁹ ervoor dat ik via de Dosa-route bij het Jongerenloket werd geholpen.'

³⁷ DOSA staat voor Deelgemeentelijke Organisatie Sluitende Aanpak. Bij deze aanpak zijn alle instellingen en instanties betrokken die op de een of andere manier met jeugdproblemen te maken hebben. Het gaat bijvoorbeeld om scholen, welzijnswerk, jongerenwerk en maatschappelijk werk, maar ook om leerplichtambtenaren, de GGD, Bureau Jeugdzorg, het Jongerenloket, de politie en justitie. DOSA zorgt ervoor dat risico- en probleemjongeren (weer) naar school of aan het werk gaan en als dat nodig is de gewenste hulp krijgen. (www.rotterdamveilig.nl)

³⁸ Transfer Informatie Punt Charlois, jaarverslag 2005, p. 27

³⁹ Buurtwerk Alexander.

Jongerenloket

Zoals al eerder gezegd, hebben we 31 jongeren gesproken die met het Jongerenloket in contact zijn geweest. Twee van hen zijn door het Jongerenloket zelf benaderd. Vier zijn uit zichzelf naar het Jongerenloket gekomen. In ongeveer 40% van de gevallen zijn de jongeren door een andere instelling op het Jongerenloket gewezen, daarnaar toegestuurd of zelfs meegenomen. Vooral organisaties in het jongeren- en sociaal cultureel werk hebben dit gedaan, zoals Radar en Disck/SC&W. Een andere 40% is via vrienden of familie bij het Jongerenloket terechtgekomen.

We zijn drie jongeren tegengekomen die door het Jongerenloket zijn doorverwezen naar een andere instelling: Young Stars, B2YF en School1.

III-6 wat werkte wel en wat werkte niet?

Aan de jongeren is gevraagd om eens terug te kijken en te bedenken wat volgens hen goed werkte en wat er juist niet goed werkte. Wat heeft hen geholpen en wat juist niet? De antwoorden op deze vraag leverden een breed scala aan onderwerpen op. In deze paragraaf staan de antwoorden van de jongeren. In tabelvorm staat weergegeven wat de jongeren op deze vragen geantwoord hebben. Daarna is een aantal zaken, die veel genoemd zijn door de jongeren, uitgebreider besproken.

III-6-1 wat werkte wel?

In tabel III-1 zijn de antwoorden van de jongeren weergegeven op de vraag wat volgens hen wel heeft gewerkt.

tabel III-1 wat werkte wel?

wat werkte wel? ■	aantal*
het krijgen van een-op-eenbegeleiding, door bijvoorbeeld een (actieve, aanspreekbare) 'mentor' (iemand op school of bij een instelling). iemand met wie je kan praten en die je vertrouwt. ■	19
bij projecten: goede lestijden, geen klaslokaalsetting, duidelijkheid, leuk lesaanbod, gezellig, leuke begeleiders, goede communicatie, cursussen waar je wat aan hebt (B2YF, Dynamo, Basta, School1, loopbaancentrum, Reboundcentre) ■	11
steun van een nabije persoon (soms juist een push) ■	9
goede benadering door instelling (actief, hulpvaardig, respectvol, levert maatwerk, handelt snel) ■	7
door een gebeurtenis tot inkeer komen (gevangenisstraf, zwanger) ■	3
snelle samenwerking tussen twee instellingen en/of scholen ■	1
de manier van lesgeven en de adviezen die je krijgt op een praktijkschool ■	1
aantal antwoorden dat op deze vraag gegeven is ■	51
aantal jongeren geïnterviewd in totaal ■	54

* jongeren konden meerdere zaken aangegeven die voor hen goed werkten.

Veel jongeren geven aan dat ze baat hebben gehad bij één bepaalde persoon. Vaak was dit een mentor bij een instelling of op school, maar soms ook een leraar. Het blijkt niet zoveel uit te maken waar deze mentorpersoon vandaan komt of bij welke instelling hij zit. Het is vaak een persoon die veel voor de jongeren doet op allerlei gebieden. Hij helpt met solliciteren, zoekt mee naar woonruimte, maar is voornamelijk ook een luisterend oor. Het is iemand met wie ze goed kunnen praten, die ze vertrouwen en die altijd bereikbaar is. Karim (21, vsv'er) omschrijft die hulp als volgt:

‘Vier weken geleden ben ik bij RADAR begonnen. Ik heb een mentor die mij helpt. Zij helpt mij met het krijgen van een uitkering en het zoeken naar een huis. Ook gaat zij mee naar afspraken en helpt zij met het oplossen van mijn schulden en het zoeken naar een opleiding. Zij kan ook goed vragen wat er wordt bedoeld. Soms zeg ik wel eens dat ik iets begrijp, terwijl ik het dan eigenlijk toch niet begrijp. Mijn mentor vraagt de mensen dan om het nog beter uit te leggen. Zij kent ook heel goed mijn rechten en weet precies wat er moet gebeuren. Ze gaat ook mee naar afspraken bij het Jongerenloket. Ik heb het idee dat ze me daar om die reden nu meer serieus nemen. Datzelfde merk ik ook bij anderen. Zodra mijn mentor meegaat, nemen ze me serieuzer.’

Ook Fouad (18, ex-vsv'er) is erg te spreken over de hulp van zijn mentor:

‘Als ik niet naar het stadsmentoraat was geweest, dan had ik echt wel een probleem gehad. Ik zou echt niet weten waar ik dan had gestaan, ik denk ergens aan het werk. Ik had mijn mentor echt nodig om aan de opleiding te komen. Zij legt de juiste contacten en via haar is het gelukt. Zij helpt ook bij het schrijven van een brief en een cv of bij het vinden van een verslag dat je nodig hebt. Er zitten meer mensen bij de Club maar zij doet het meeste voor de jongeren. Als je tegen een meid praat dan luistert ze ook eerder dan als een jongen tegen een jongen praat. Dan wordt het een chaos.’

Dylan (24, ex-vsv'er) benoemt een mentor op school:

‘Op het Albeda Haastrechtstraat had ik een mentor. Daar kon ik op school wel terecht met vragen. Het was fijn om iemand te hebben die af en toe vroeg hoe het ging.’

Negen jongeren benoemen de hulp van een nabij persoon (ouders, vrienden of familie) die voor hen goed heeft gewerkt. Nick (18, ex-vsv'er) noemt zijn vrienden als een van de redenen waardoor hij weer naar school is gegaan:

‘Ik ben sowieso van plan om mijn diploma te halen. Om in de toekomst iets te hebben waar ik op terug kan vallen. Je hebt niet echt veel aan een vmbo-diploma. Dat merk ik ook aan de oudere generatie. Mijn vrienden zeggen tegen me ‘als ik jou was zou ik school afmaken’. Onder andere door mijn vrienden ben ik weer terug naar school gegaan.’

Vera (24, ex-vsv'er) zegt dat ze door haar ouders weer naar school is gegaan:
'Niemand heeft me gezegd weer naar school te gaan, alleen mijn ouders zeiden dat. Daarom ben ik uiteindelijk weer naar school gegaan, naar de banket-opleiding.'

Elf jongeren geven aan dat het volgen van een speciaal project goed geholpen heeft. Vaak vonden ze dat de manier van lesgeven bij de projecten een leuke is, zoals bij B2YF of het Reboundcentre. Ook zijn de lestijden beter (namelijk van 12-16 uur), is het er gezellig en zijn de vakken leuker. Tiffany (17, vsv'er) omschrijft het als volgt:

'Ik vind het bij B2YF wel gezellig en ze helpen me ook doordat ze kijken wat voor studiemogelijkheden ik heb. Een van de begeleiders van B2YF gaat iets voor me regelen met een dansopleiding. In dit schooljaar nog. Bij B2YF is het niet echt zoals hoe het op school gaat en daarom vind ik het beter dan een normale school. Je hebt hier geen leslokalen, want daar heb ik een hekel aan.'

Redoua (19, vsv'er) is erg te spreken over het Reboundcentre:

'Op de praktijkschool hebben ze het niet met me gehad over welke opleiding ik daarna zou kunnen gaan volgen. Geen tips of zo gegeven. Hierover heb ik het eigenlijk met niemand, ook niet met mijn broer. Wel heb ik dat nu bij Rebound. Rebound regelt dat voor me. Dat is goed. Rebound heeft me het meest geholpen. Zij helpen mensen aan school. Ik vind Rebound een goede school.'

Drie jongeren noemen een specifieke gebeurtenis die hen tot inkeer heeft gebracht. Zo beschrijft Giovanni (17, ex-vsv'er) dat zijn ouders besloten om hem een jaar naar zijn geboorteland te sturen:

'Mijn ouders kwamen op het idee om me een jaartje naar Oeganda te sturen. Zij wilden me laten zien dat het leven moeilijk kan zijn als je niet gaat studeren. Dat heeft zeker geholpen. Ik heb in Oeganda een aantal scholen bezocht, daar spreken ze alleen maar engels. Ik heb gezien dat kinderen moeilijke stof leerden. Na vier jaar te hebben gestudeerd bereikten ze niets. Zij moesten van zes uur 's ochtends tot 10 uur 's avonds in de tuin werken of bakstenen maken en zo. Toen dacht ik: "ik wil niet op die manier eindigen, dat ik de hele dag moet werken omdat ik niet heb gestudeerd".'

III-6-2 wat werkte niet?

Jongeren hebben tijdens de interviews ook aangegeven wat volgens hen niet werkte. In tabel III-2 is dat weergegeven.

tabel III-2 Wat werkte niet?

	wat werkte niet? ■	aantal*
jongere zelf		
jongere had het zelf anders aan moeten pakken (had niet moeten blijven zitten, slecht gedrag, had niet moeten stoppen met school, detentie, gekke dingen, serieuzer moeten zijn, niet doen toelatingstest, te laat ingeschreven voor school)	■	13
schoolgerelateerd		
jongere kreeg weinig begeleiding op school	■	8
jongere voldeed niet aan eisen of regels voor toelating of om op school te mogen blijven	■	5
er was een groot leeftijdsverschil in de klas (jongere was veel ouder of jonger dan klasgenoten)	■	3
jongere hoorde (lang) niets meer van school	■	3
jongere was niet tevreden over docenten	■	3
school was te makkelijk	■	1
dienstverlening bij instellingen		
jongere had een andere verwachting	■	6
jongere werd niet of slecht geïnformeerd	■	4
jongere is niet tevreden over (uitwerking van) procedures	■	4
algemeen		
jongere had weinig of slecht contact met voogd, voogd hielp niet goed	■	3
jongere kreeg geen hulp na detentie	■	2
jongere heeft nooit een niveau- of beroepskeuzetest gehad	■	1
jongere heeft geen hulp gekregen bij zoeken naar school	■	1
aantal antwoorden dat op deze vraag gegeven is	■	57
aantal jongeren geïnterviewd in totaal	■	54

*jongeren konden meerdere zaken aangeven die voor hen niet goed werkten.

Anders dan in de voorgaande tabel, is hier te zien dat wat volgens de jongeren niet goed is gegaan, zeer verschillend wordt ervaren. Een aantal zaken wordt echter wel door meerdere jongeren benoemd.

Bijna een derde van de jongeren zegt dat ze het anders hadden willen aanpakken. Ze hebben spijt van iets dat veel gevolgen heeft gehad, zoals bijvoorbeeld detentie of het überhaupt gestopt zijn met school. Het lag volgens hen dus niet aan een school of instelling, maar ze vinden het achteraf aan henzelf te wijten dat ze gestopt zijn met school, zoals Hassan (22, vsv'er):

'Ik vind het jammer dat ik geen diploma heb. Ook vind ik het jammer dat ik niet meer studeer. Het was beter geweest als ik dat wel had gedaan. Als je studeert voor boekhouder of zo dan vind je goed en relaxed werk.'

Joyce (21, ex-vsv'er) zegt expliciet dat het voor haar situatie niets had uitgemaakt wanneer instellingen een andere aanpak hadden gehanteerd:

'Waar ik het meeste spijt van heb, is dat ik de school heb verlaten. Dat ligt vooral aan mezelf. Het is niet zo dat als bepaalde instellingen dit of dat gedaan zouden hebben, het allemaal anders was gaan lopen. Misschien wel als ik eerder werk had gevonden.'

Jongeren noemden vaak zaken die op school niet goed zijn gegaan. Een aantal jongeren zegt weinig begeleiding op school te hebben gekregen. Zo vindt Willem (16, vsv'er) dat de school hem beter had moeten begeleiden. De overgang van de Max Schreuderschool (speciaal onderwijs) naar het Albeda (mbo) was voor hem een grote:

'Toen ik van de Schreuderschool naar Albeda ging, wist Albeda dat ik problemen had. Ik heb er toen met Albeda over gepraat. De eerste twee weken ging het goed, maar de derde week ging het niet goed. Ik werd gelijk het diepe in gegooid. Ik wou wel zelfstandig gaan werken, maar langzamer opbouwen. Na drie weken moest het in één keer zelfstandig.'

Sommige jongeren liepen aan tegen het feit dat ze niet voldeden aan eisen van toelating of om over te gaan. Zo was Tiffany (17, vsv'er) volgens de school niet gemotiveerd genoeg om aan de opleiding te beginnen:

'Na de zomervakantie in 2007 heb ik me bij het Albeda aangemeld. Ik wilde graag een opleiding volgen die met dansen of mode te maken heeft. De maatschappelijk werkster had me daarbij geholpen. Ik ben naar het intakegesprek van het Albeda geweest, maar werd niet aangenomen omdat ik volgens de mensen daar niet genoeg gemotiveerd was. Ik was het er niet mee eens maar de andere opleidingen vond ik ook niks. Ik wist niet waar ik me voor moest aanmelden, want ze hadden alleen maar de opleidingen: zorg, welzijn, en handel & administratie. Dat zijn niet echt mijn 'dingen.'

Andere jongeren vonden dat ze te oud of juist te jong waren in vergelijking met de rest van de klasgenoten. Onder andere Marijke (16, vsv'er) noemt dat als een van de problemen:

'De eerste keer ben ik blijven zitten omdat ik slechte cijfers had. De tweede keer in de derde klas wilde ik niet meer op die school zitten, omdat ik de grootste en oudste van heel de school was. Ik zat met kleine kinderen in de klas en voelde me niet op mijn gemak. Ik had geen zin om daar nog een jaar te moeten zitten. Daarom ben ik er mee gestopt.'

Enkele jongeren waren niet tevreden over de docenten. Willem (16, vsv'er) omschreef dat als volgt:

'De leraar kwam nooit kijken. Het was altijd zelfstandig werken. De leraar zag ik nooit, dus wist ik niet wat ik moest doen. Toen had ik er geen zin meer in. Aan het begin van de dag kreeg ik op school een opdracht die ik moest doen. De leraar kwam af en toe voorbij lopen, maar hij zat nooit in de klas. Als ik iets niet snapte, kon ik niets vragen. Terwijl er later wel werd gezegd: 'dat heb je fout gedaan en dat heb je fout gedaan.'

Niet alleen op school waren er zaken die niet goed werkten, ook bij instellingen waar jongeren mee te maken kregen was dat het geval. Vaak bleek dat een jongere een andere verwachting had van de hulp die een instelling leverde. Zo dacht een aantal jongeren dat het Jongerenloket veel intensiever zou helpen met solliciteren, zoals Vera (24, ex-vsv'er):

‘Bij het Jongerenloket hebben ze me alleen maar naar een computer gestuurd. Ik klikte op CWI en zag dat er helemaal geen vacatures waren. Ik had gehoopt hier wat te vinden, omdat de man van het CWI me hierheen had gestuurd. Ik had gewild dat iemand bij het Jongerenloket samen met me was gaan zoeken.’

Andere jongeren vinden dat ze niet goed zijn geïnformeerd. Vaak bestond dat eruit dat ze heel lang niets meer hoorden van een instelling, zoals in het geval van Jasmin (16, vsv'er):

‘Het RMPI zou een passende vervolgopleiding voor me gaan zoeken. Tot nu heb ik nog niets gehoord. Ook heb ik niets ontvangen, zoals een brief of zo, om te weten te komen wanneer er een onderzoek plaats zal vinden.’

Het is niet altijd duidelijk of de jongere zelf ook actie onderneemt als hij lang niets hoort. Jasmin zegt tijdens het interview dat ze wel van plan is om nog even contact op te nemen met het RMPI.

III-7 suggesties van de jongeren

Jongeren konden tijdens de interviews ook aangeven wat volgens hen beter zou kunnen. In tabel III-3 is weergegeven welke suggesties de jongeren hadden. De suggesties zijn gegroepeerd naar onderdeel.

tabel III-3 suggesties van de jongeren

	suggesties ■	aantal*
scholen		
meer begeleiding bieden (ook beter helpen bij zoeken naar vervolgopleiding)	■	7
aantrekkelijker worden (betere lestijden, bijv. 12-16 uur, niet van 9-14 uur, betere lessen, meer aandacht voor leerlingen)	■	7
meer projecten als B2YF, School1 aanbieden en meer plekken op reboundcentra	■	4
leerlingen beter in de gaten houden	■	2
jongeren een tweede kans geven	■	2
jongeren meer mixen (qua etniciteit en jeugdculturen)	■	2
beter de niveaus van leerlingen meten	■	1
gratis worden	■	1
strengere regels krijgen	■	1
jongeren meer stimuleren	■	1
meer cursusaanbod geven, niet gebonden aan schooljaren	■	1
Jongerenloket		
meer direct helpen ipv allerlei gegevens aan jongeren vragen (bankgegevens e.d.)	■	2
meer helpen bij solliciteren (meegaan naar gesprekken)	■	2
andere medewerkers krijgen; ze zijn teveel met zichzelf bezig en te weinig met de jongere	■	1
zelf actiever op zoek gaan naar jongeren	■	1
meer locaties hebben	■	1
ook de jongeren bellen (niet alleen andersom)	■	1
voor vervanging zorgen als jongerenwerker ziek is	■	1
gemeente		
zorgen voor (meer) buurthuizen met activiteiten	■	3
eerder leerplicht langs sturen	■	2
meer doen met wat jongeren aandragen	■	1
leerplicht strenger maken	■	1
meehelpen voor minder geweld op straat en thuis	■	1
geen dure leerplichtboetes opleggen	■	1
alle jongeren een brief sturen als ze 16 worden met daarin alle opties en toekomstperspectieven, jongeren moeten meer over hun toekomst weten	■	1
werkende jongeren een steuntje in de rug geven, nu is uitkering hoger dan minimum (jeugd)loon	■	1
meer dwang uitoefenen, niet alleen een vrijblijvende brief	■	1
meer ervaren jongerenwerkers in buurthuizen zetten	■	1
zorgen voor meer mensen van kernpunt	■	1
jongeren		
het zelf anders aanpakken, soms zelfs: iets veranderen maakt niets uit	■	9
realistischer worden, leven te veel in een droomwereld	■	1
politie		
slachtoffers beter begeleiden om de draad weer op te kunnen pakken, meer dwang	■	1
meer aanspreekbaar zijn (wijkagenten)	■	1
algemeen		
jongeren moeten eerder en meer hulp/begeleiding krijgen	■	2
de mentor had strenger moeten zijn, meer moeten regelen	■	2
jongeren moeten iemand hebben bij wie ze hun verhaal kwijt kunnen	■	2
jongeren moeten eerder een mentor krijgen	■	1
jongeren moeten meer tijd krijgen een vervolgopleiding te kiezen	■	1
jongeren moeten per persoon anders behandeld worden, niet iedereen is hetzelfde	■	1
procedures moeten versneld worden	■	1
schoolverlaters moeten meteen aangepakt worden	■	1
er moeten leukere banen voor jongeren komen zonder opleiding	■	1
laat jongeren eigen keuzes maken, niet opgelegd door anderen	■	1
hardere aanpak jongeren die op straat hangen	■	1
iets voor meiden organiseren waar ze hun verhaal kwijt kunnen	■	1

* jongeren konden meerdere suggesties noemen.

Uit de tabel blijkt dat er zeer veel verschillende suggesties door de jongeren zijn gedaan. De meeste gaan over scholen, maar ook voor de gemeente, het Jongerenloket en de politie hebben de jongeren suggesties. In deze paragraaf wordt een aantal van die suggesties, voornamelijk welke door meerdere jongeren zijn aangedragen, besproken.

Het valt op dat negen jongeren aangeven dat er niets hoeft te veranderen. Dat ze vsv'er zijn of waren komt door henzelf. Sommige jongeren stellen zelfs dat iets veranderen niets had uitgemaakt voor hun eigen situatie. Malik (17, vsv'er) zegt dat hij niet zou weten wat de school zou hebben moeten doen om hem op school te houden:

'Ik weet niet wat de school anders had moeten doen om te voorkomen dat ik van school zou zijn gegaan. Doordat ik spijbelde liep ik achterstand op. Ik ging steeds meer spijbelen, bleef weg na de pauze en zo. Daardoor kreeg ik steeds meer achterstanden. Die zou ik dan allemaal moeten inhalen. Daarom ben ik met school gestopt.'

Marijke (16, vsv'er) denkt ook dat de school haar niet had kunnen helpen:

'Ik vind het belangrijk dat ik een diploma haal. Maar dat had ik eerder moeten doen. Ik heb er wel spijt van dat ik het vmbo niet heb afgemaakt. De school had me niet echt kunnen helpen om dat te doen. Dat had ik zelf moeten doen. Ik hoop dat het nog gaat lukken om een diploma te halen'.

De meeste suggesties zijn gegeven over de scholen. Scholen moeten de jongeren meer begeleiding bieden. Wat deze begeleiding zou moeten inhouden, wordt door de jongeren veelal niet uitgelegd, maar in algemene termen benoemd, zoals bij Suzan (17, vsv'er):

'Albeda is erg hard. Ze zien dat je het moeilijk hebt, en de mentrix praat wel met je, maar je krijgt weinig hulp. Ik had meer willen praten en meer begeleiding gewild. Ook begrepen ze me te weinig.'

Ook Jeffrey (19, vsv'er) zegt dat de school hem wel beter had kunnen helpen.

Maar hij zegt ook dat hij het zelf wel beter had kunnen aanpakken:

'Als ik alles over zou kunnen doen dan zou ik het beter doen op school. Dan had ik ook een diploma gehaald. Nu jullie er zo naar vragen, dan had ik eigenlijk ook op school vroeger wel beter geholpen willen worden. Als ik terug denk en kijk waar ik nu ben, dan hebben ze het vroeger niet goed aangepakt met mij.'

Nick (18, ex- vsv'er) heeft een vergelijkbaar verhaal als Jeffrey:

'Ik heb het eigenlijk voor mezelf verpest. Want in het eerste jaar zeiden ze tegen me 'als je je best doet op de mavo, kan je naar de havo gaan'. Ik had 530 als cito-score en toen zeiden ze tegen me als je je best doet dan kun je naar de havo op het Citycollege. Maar eerlijk gezegd, als er betere begeleiding was op de middelbare school en strengere regels, dan zou ik vorig jaar echt niet van school zijn afgegaan. Dan zou ik verder hebben gestudeerd.'

Een aantal jongeren vindt ook dat scholen aantrekkelijker moeten worden. Sommigen zeggen dat in het algemeen, maar anderen noemen voorbeelden hoe dat zou kunnen. Zo zouden volgens sommige jongeren de lestijden anders mogen, liever 's middags en 's avonds in plaats van 's ochtends en 's middags. Tiffany bijvoorbeeld (17, vsv'er):

'De lesuren kunnen wel iets later beginnen. Een avondschool lijkt me geweldig.'
Onder aantrekkelijker verstaan sommige jongeren dat de leraren meer aandacht voor hun leerlingen zouden moeten hebben. Jamie (22, vsv'er) is een van die jongeren:

'Verder zou de school ook wat aantrekkelijker kunnen. Op die manier zullen minder jongeren stoppen met school. Met aantrekkelijker bedoel ik dat de docenten op school meer aandacht voor hun leerlingen zouden moeten hebben en beter les moeten geven.'

Jongeren hadden ook nog suggesties voor het Jongerenloket. Het Jongerenloket zou meer direct kunnen helpen in plaats van eerst allerlei gegevens aan de jongeren te vragen. Ook zou het Jongerenloket meer moeten helpen met solliciteren. Hakim (18, vsv'er) zegt dat als volgt:

'Ik ben niet tevreden over de manier waarop het Jongerenloket mij heeft geholpen bij het vinden van een baan. Ik zou liever willen zien dat de contactpersoon met mij mee naar een bedrijf gaat en dat hij voor mij gaat praten.'

De gemeente moet volgens de jongeren zorgen voor meer buurthuizen met activiteiten. Jonas (19, vsv'er) is een van de jongeren die dat vindt:

'Ik vind dat de gemeente wel iets kan doen. Zij kunnen in elke buurt een buurthuis neerzetten, dat misschien 2 of 3 dagen in de week open is. Activiteiten organiseren voor de buurt waar iedereen een bijdrage aan kan leveren.'

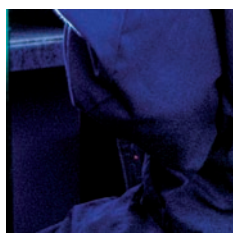
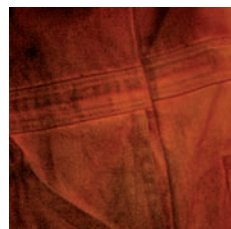
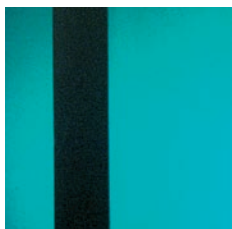
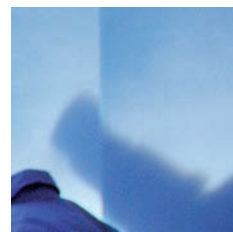
Twee jongeren zeggen dat de gemeente eerder leerplicht zou moeten inschakelen. Nick (18, ex-vsv'er) denkt dat als leerplicht eerder bij hem langs zou zijn gekomen, hij zijn school wel af had gemaakt:

'Als de leerplichtambtenaar was gekomen, nadat ik mijn vmbo diploma had behaald, dan was ik wel naar school gegaan. Als ze op mij af waren gestapt en de leerplichtambtenaar bij de voordeur langskwam, dan was ik gelijk de volgende dag terug gegaan naar school. Omdat ik anders een boete zou krijgen.'

Een aantal jongeren heeft nog algemene suggesties. Jongeren zouden eerder en meer begeleiding moeten krijgen. Daarbij laten ze in het midden van wie die begeleiding zou moeten komen. Andere jongeren zeggen dat hun mentor strenger had moeten zijn of anderszins meer had moeten helpen. Ook zijn er jongeren die iemand hadden willen hebben bij wie ze hun verhaal kwijt konden. Al deze jongeren zijn op zoek naar (betere) begeleiding.

REKEN
KAMER
ROTT
ERDAM

ZONDER DIPLOMA GEEN RELAXED WERK

IV ervaren beleid en regie

IV-1 inleiding

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag: wat zeggen de ervaringen van de jongeren over de wijze waarop de gemeente de regierol vervult?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, wordt een verband gelegd tussen enerzijds de in het vorige hoofdstuk beschreven ervaringen van (ex)vsv'ers en anderzijds het beleid van de gemeente en de regierol die zij daarbij vervult. Dit beleid en de regierol zijn in hoofdstuk II beschreven. Zoals onder andere in hoofdstuk I is aangegeven, staat in dit onderzoek en daarmee ook in dit hoofdstuk de curatieve aanpak centraal. Bevindingen en conclusies met betrekking tot de wijze waarop de gemeente haar regierol vervult, gaan dan ook vooral over de curatieve kant van het vsv-beleid.

We hebben ter beantwoording van deze onderzoeksvraag gekeken welke onderdelen van het beleid en de regierol logischerwijs terug kunnen komen in de verhalen van de jongeren. Zo is bijvoorbeeld te verwachten dat uit de verhalen van de jongeren te halen valt of ze eerst hulp bij het vinden van een opleiding kregen aangeboden voordat het vinden van werk aan bod kwam (jongerenladder). Ook zou uit de verhalen bijvoorbeeld moeten blijken dat de flexibiliteit van instroommomenten een probleem is bij het opnieuw beginnen van een opleiding of dat het jongerenloket een centrale positie inneemt bij het terugleiden naar school. Wat logischerwijs niet uit de verhalen van de jongeren te halen is, is bijvoorbeeld hoe de gemeente via stuurgroepen en regiegroepen de RMC-functie en het Jongerenloket aanstuurt, afspraken maakt met onderwijsinstellingen en toeziet op de nakoming van afspraken. Op deze aspecten wordt daarom in dit hoofdstuk niet ingegaan.

In dit hoofdstuk behandelen we achtereenvolgens de volgende onderdelen van het beleid en de regierol:

- de jongerenladder;
- de curatieve maatregelen;
- de binnen de keten toebedeelde posities van RMC en het Jongerenloket.

Het hoofdstuk wordt afgerond met conclusies.

IV-2 jongerenladder

Zoals eerder aangegeven streeft de gemeente naar een afname van het aantal vsv'ers. Hieraan ten grondslag ligt de zogenoemde jongerenladder: 'opleiding boven werk boven een uitkering'. Concreet houdt dit in dat jongeren zonder startkwalificatie bij voorkeur een opleiding gaan volgen. Als dat niet lukt, dan zouden zij moeten werken. Pas in de laatste plaats zouden zij voor een uitkering in aanmerking komen.

IV-2-1 opleiding boven werk boven uitkering?

Krijgen jongeren bij het Jongerenloket nu ook als eerste een opleiding of een traject daartoe aangeboden? In het geval van de geïnterviewde jongeren heeft het Jongerenloket dit niet altijd gedaan: de helft van de jongeren die bij het loket kwam, kreeg andere hulp dan hulp bij het zoeken naar een opleiding. In het merendeel van deze gevallen ging het om hulp bij het zoeken naar werk waarbij geen aandacht werd geschonken aan het vinden van een opleiding. Sommigen kregen een uitkering aangeboden zonder dat daarbij volgens de jongeren werd gesproken over een opleiding. De meesten van de jongeren die een uitkering kregen moesten wel aan een re-integratietraject beginnen of bij de Roteb gaan werken.

De gedachte achter de jongerenladder is dat een jongere pas aan werk of een uitkering wordt geholpen, indien hij of zij niet aan een opleiding kan worden geholpen. We hebben een paar jongeren gesproken die graag aan een opleiding wilden beginnen en daarvoor een concrete hulpvraag hadden, maar daarbij niet werden geholpen. Het is dus niet zo dat alle jongeren die geen opleidingsgerelateerde hulp kregen, slecht bemiddelbaar of te ongeïnteresseerd waren.

We hebben niet veel jongeren – vier – gesproken die met het Mentoraat voor Jongeren in contact zijn geweest. Drie daarvan hebben opleidingsgerelateerde hulp gekregen. De hulp bestond bijvoorbeeld uit een doorverwijzing naar het Reboundcentre en een oriëntatie op de opleidingsmogelijkheden. In deze gevallen heeft het Mentoraat voor Jongeren dus de jongerenladder gevolgd.

De jongerenladder is onderdeel van gemeentelijk beleid. Instellingen in het sociaal-cultureel werk en het jongerenwerk of in de maatschappelijke dienstverlening zijn hier niet zonder meer aan gebonden. Toch leggen deze instellingen in hun contacten met jongeren nadruk op volgen van een opleiding. De mate waarin dit gebeurt hangt samen met het soort activiteiten dat wordt ontplooid. Een project als Dynamo van Disck is er op gericht dat jongeren zich oriënteren op wat ze eigenlijk willen met hun toekomst wat betreft opleiding en werk. Daarmee staat opleiding logischerwijze centraal in hun aanpak.

Anders is dat bij een jongerencentrum waarbij jongeren vooral de mogelijkheid wordt geboden zichzelf bezig te houden. Een jongerencentrum is bovenal een voorziening voor jongeren. Dan staat eerder de jongere centraal dan het wel of niet volgen van een opleiding. Toch worden zes van de veertien vsv'ers die we hebben gesproken op een jongerencentrum geholpen bij het zoeken van een opleiding; bijna in dezelfde mate als bij het Jongerenloket. Die hulp bestaat vooral uit het doorverwijzen naar organisaties die de jongeren verder kunnen helpen, zoals het Reboundcentre en het Mentoraat voor Jongeren. Ook geven jongeren aan dat jongerenwerkers fungeren als vraagbaak waar het gaat om zaken als het opstellen van een cv. Medewerkers van Disck/SC&W geven aan dat het de bedoeling is dat jongerenwerkers in de jongerencentra van Disck vroeg of laat altijd over opleiding of werk zullen praten met de jongeren. Dit doen zij echter niet altijd meteen en het moment verschilt per jongere. Bij sommige jongeren is het nodig om eerst een 'zaadje te planten' en soms kan daar een behoorlijke tijd overheen gaan.⁴⁰

Een organisatie als Radar richt zich in de meeste gevallen op andere problemen die jongeren hebben, alvorens zich op een opleiding te richten. Voor veel van de jongeren die daar komen, is de jongerenladder van de gemeente feitelijk nog een brug te ver. Bij deze jongeren moeten eerst persoonlijke problemen worden opgelost, voordat aan een opleiding (of werk) kan worden gedacht.

IV-2-2 geen startkwalificatie een probleem?

Aan de jongerenladder, en aan het gehele vsv-beleid, ligt de beleidsveronderstelling ten grondslag dat het hebben van een startkwalificatie van belang is voor (de toekomst van) een jongere. Het niet hebben van een startkwalificatie wordt als een probleem beschouwd.

De vraag is in welke mate deze veronderstelling wordt gedeeld door de jongeren die we hebben gesproken. Deze vraag is interessant, omdat de pogingen om jongeren weer terug naar school te krijgen eerder zullen slagen wanneer jongeren zelf erkennen dat het behalen van een startkwalificatie belangrijk is. Zolang dat niet zo is, zullen zij minder snel gevoelig zijn voor prikkels die hen moeten verleiden weer naar school te gaan.

Het overgrote deel van de jongeren – ongeveer driekwart – geeft aan het van belang te vinden een startkwalificatie te halen. Een deel daarvan heeft aan den lijve ondervonden dat je op de arbeidsmarkt zonder diploma slechte kansen hebt. Bij anderen is het besef gegroeid – wellicht een onderdeel van volwassen worden –

⁴⁰ Interview Disck/SC&W, 25 februari 2008.

of komt het doordat ouders of andere familieleden de jongeren er van hebben overtuigd dat een diploma belangrijk is. Wat ook voorkomt, is dat een concrete gebeurtenis voor de jongere aanleiding was om na te gaan denken over de toekomst. Het gaat dan om gebeurtenissen als het krijgen van een kind en in detentie geraken.

We hebben daarentegen evengoed jongeren gesproken die van oordeel zijn dat ze geen probleem hebben als ze geen startkwalificatie hebben. Veelal verkiezen zij werk boven een opleiding. Voor het vsv-beleid en de verschillende organisaties die daarin een rol hebben, betekent dit dat sommige jongeren niet snel gestimuleerd kunnen worden om aan een opleiding te beginnen.

IV-3 curatieve maatregelen

In het vsv-beleid zijn twee curatieve activiteitenclusters geformuleerd:

- flexibiliseren van het onderwijsaanbod;
- versterken van het Jongerenloket.

In deze paragraaf worden de maatregelen binnen deze twee clusters langsgelopen waarbij kort de beschrijving van de maatregelen uit hoofdstuk II wordt herhaald (cursief). Vervolgens kijken we:

- of deze maatregelen te herkennen zijn in de ervaringen van de jongeren;
- en, zo ja, wat deze ervaringen zeggen over de maatregel.

IV-3-1 flexibiliseren van het onderwijsaanbod

flexibiliseren instroommomenten

Om het makkelijker te maken om tijdens een schooljaar in te stromen, moeten er meerdere instroommomenten komen.

Uit de keuze voor deze maatregel kan worden afgeleid dat de gemeente het ontbreken van meerdere instroommomenten ziet als een reden waarom jongeren uitvallen of niet teruggaan naar school. De ervaringen van een paar jongeren laten inderdaad zien dat het ontbreken van een instroommoment op korte termijn vooral een reden is waarom jongeren niet terugkeren naar een opleiding. Wanneer een jongere niet snel aan een opleiding kan beginnen, bestaat het risico dat het voornemen om weer aan een opleiding te beginnen, verdwijnt naarmate de tijd verstrijkt. Bij sommige opleidingen bestaat nu reeds de mogelijkheid om in het midden van het schooljaar in te stromen. Dit kan echter nog steeds betekenen dat een jongere een half jaar moet wachten tot hij aan een opleiding kan beginnen.

Uit de interviews bleek dat ook aspecten die niet zozeer met de flexibiliteit van de instroommomenten te maken hebben, maar eerder met de flexibiliteit van het onderwijs in het algemeen, een rol spelen bij schooluitval of het niet teruggaan naar school. Gedacht moet worden – wanneer het gaat om een reden waarom een jongere vsv'er wordt – aan het niet kunnen inhalen van toetsen, het niet voldoen aan de eisen die gelden voor het mogen volgen van de opleiding, het niet kunnen vinden van een stageplek en daardoor uitvallen of het te laat inschrijven voor een opleiding. Medewerkers van Radar kunnen zich dit ook voorstellen.⁴¹ Het is voor jongeren niet altijd duidelijk hoe ze zich moeten aanmelden en waar ze dat moeten doen. Jongeren worden daarover vaak niet goed geïnformeerd. Als bovendien de sociale omgeving van een jongere onderwijs niet zo belangrijk vindt, dan zal de jongere dat ook minder belangrijk vinden en zelf ook niet op zoek gaan naar informatie. De dienst JOS onderschrijft dat het kiezen van een opleiding en jezelf daarvoor inschrijven een ingewikkeld traject is, ook voor veel ouders. De studiegidsen van Zadkine en het Albeda College worden beschouwd als omvangrijk en niet makkelijk te doorgronden.⁴²

Het komt regelmatig voor dat jongeren die terug willen keren naar school dat van de school niet mogen. Een reden is dat de jongere niet voldoet aan de eisen die samenhangen met de opleiding of dat de jongere in het verleden problemen heeft veroorzaakt op een school en/of in de klas.

overbruggingstrajecten

Als jongeren zich te laat hebben aangemeld, moeten er voorzieningen zijn die er voor zorgen dat de tussenliggende periode wordt overbrugd en de leerling soepeler kan instromen op een later moment.

Uit de ervaringen van de jongeren blijkt dat de overbruggingstrajecten aanslaan. Deze trajecten worden een relatief groot aantal keer door de jongeren genoemd als een voorbeeld van wat goed werkt. Over het algemeen lijken deze trajecten daadwerkelijk te leiden tot een vervolgstap naar een opleiding, voor zover natuurlijk daar ten tijde van de interviews zicht op was. We spraken veel jongeren die nog in het traject zaten. Bij hen was over het algemeen sprake van een duidelijke intentie om na het traject opnieuw aan een opleiding te beginnen.

Van de jongeren die wij hebben gesproken, start ongeveer een kwart – 15 – al heel snel na de uitval in dergelijke trajecten. Het gaat dan om trajecten zoals het Reboundcentre, B2YF en School1. Wat opvalt is dat veel van deze jongeren in deze

⁴¹ Interview Radar, 27 februari 2008.

⁴² Interview JOS, 6 maart 2008.

trajecten terechtkomen via de scholen. Overigens moet worden opgemerkt dat de inhoud van het Dynamoproject van Disck/SC&W veel gelijkenissen vertoont met deze trajecten. Beide voorzien onder andere in een oriëntatie op de verdere (onderwijs) loopbaan. De groep jongeren die deelneemt aan Dynamo, en daarmee de manier van werken, verschilt wel van de andere trajecten. Van de jongeren die we hebben gesproken, hebben er zes deelgenomen aan het Dynamoproject. Deze kwamen vooral via de leerplicht, de jeugdzorg of het maatschappelijk werk bij het Dynamoproject terecht. Dat deelnemers aan het Dynamoproject juist via deze organisaties aan het project beginnen, wordt wellicht verklaard door het feit dat bij relatief veel van deze jongeren sprake is van een meervoudige problematiek.

Uit de ervaringen van de jongeren kan een aandachtspunt worden afgeleid. Dit is gebaseerd op een enkele ervaring. Echter, als deze situatie zich meer voordoet, kan het de kans van slagen van de trajecten in negatieve zin beïnvloeden. Wat we namelijk hebben gezien, is dat er een langere tijd kan zitten tussen het einde van het traject en het begin van de opleiding die de jongere volgens de resultaten van het traject zou moeten gaan volgen. Bij één jongere bleek dat hij een half schooljaar moet wachten voordat hij aan de opleiding kan beginnen. Hoe langer deze periode is, hoe groter de kans wordt dat de jongere alsnog niet teruggaat naar school. Daarmee kan de winst die is geboekt met het overbruggingstraject te niet worden gedaan. Dit aandachtspunt hangt sterk samen met de flexibilisering van instroommomenten.

tussentijdse overstap

Het moet makkelijker worden om over te stappen op een andere opleiding wanneer een leerling bijvoorbeeld een verkeerde studie heeft gekozen.

Uit deze maatregel spreekt de veronderstelling dat een verkeerde studiekeuze van invloed is op schooluitval. Deze veronderstelling herkennen we in de verhalen van de jongeren. In ruim een derde van de gevallen was een verkeerde opleidingskeuze een reden om te stoppen met de school. Zoals eerder opgemerkt geven zowel Radar als de dienst JOS aan dat het kiezen van een opleiding en je daarvoor inschrijven een ingewikkeld traject is. Hierbij moet worden opgemerkt dat er vaak sprake is van een combinatie van factoren die tot uitval leiden. Het gaat dan om onderwijsgerelateerde redenen en oorzaken die buiten het onderwijs liggen.

We hebben geen jongeren gesproken die door een tussentijdse overstap op school zijn gebleven (en dus geen vsv'er zijn geworden). We hebben daarmee geen zicht op de wijze waarop de tussentijdse overstap functioneert. Wel is duidelijk dat een verkeerde opleidingskeuze een belangrijke reden is waarom jongeren uitvallen. Het verbeteren van de tussentijdse overstapmogelijkheden heeft dus vooral een preventieve werking.

uitbreiden aanbod onderwijsplekken

Het onderwijs heeft de zorgplicht voor voldoende onderwijsplekken zodat jongeren daadwerkelijk kunnen instromen.

In welke mate er sinds de start van het vsv-beleid meer onderwijsplekken zijn gekomen, is niet te achterhalen naar aanleiding van de interviews met de jongeren. Uit deze maatregel spreekt wel de veronderstelling dat een tekort aan onderwijsplekken van invloed is op schooluitval en het terugkeren naar een opleiding. Deze veronderstelling herkennen we in de verhalen van de jongeren. Bij een aanzienlijk deel van de jongeren die we hebben gesproken (ruim 1 op de 10) speelde bij de uitval een rol dat de opleiding die zij wilden volgen, vol was. Ook hier geldt dat er vaak sprake is van een combinatie van diverse factoren die leiden tot uitval.

De veronderstelling herkennen we tevens waar het gaat om het wel of niet opnieuw gaan volgen van een opleiding. Bij een aanzienlijk deel van de jongeren (ook ruim 1 op de 10) was het feit dat er geen plek was op de opleiding die ze wilden gaan volgen, een reden om niet terug te gaan naar school. Het niet (weer) kunnen beginnen aan een opleiding doordat deze vol is, komt op een kwetsbaar moment. Als een jongere heeft besloten weer aan een opleiding te willen beginnen, heeft achterhaald welke opleiding hij wil volgen en deze blijkt dan vol te zijn, dan bestaat het risico dat de jongere alsnog besluit niet terug te gaan naar school.

maatwerktrajecten

Er moeten maatwerktrajecten komen voor jongeren die wel een baan hebben, maar geen startkwalificatie. Met deze trajecten kunnen de jongeren alsnog het mbo-2 niveau behalen.

Deze maatregel valt niet te herkennen in de ervaringen van de vsv'ers die we hebben gesproken. Geen van de vsv'ers heeft deelgenomen aan een maatwerktraject. Uit de interviews met de wethouder en de directeur van JOS bleek dat de gemeente op dit moment geen prioriteit geeft aan werkende vsv'ers en dat deze maatregel nog niet wordt ingezet. De gemeente is wel van plan dit te gaan doen.⁴³

Stel dat de maatregel wel toegepast zou worden, dan doet zich waarschijnlijk wel een probleem voor. Ruim de helft van de jongeren die we hebben gesproken, werkt of heeft gewerkt. Daarmee behoren ze tot de doelgroep van deze maatregel. Echter, bij alle jongeren die werkten, was sprake van tijdelijke baantjes voor vaak korte duur. Hierdoor zijn ze via hun baan moeilijk te pakken te krijgen voor een maatwerktraject.

⁴³ Interview wethouder Geluk, 4 maart 2008; interview directeur JOS, 6 maart 2008.

Dit inzicht, gebaseerd op de ervaringen van de jongeren, is relevant voor een ander aspect van het beleid en de regierol. Als blijkt dat een jongere werkt, wordt op dit moment namelijk geen extra aandacht aan deze jongere besteed. Dit betekent dat deze jongeren verder niet actief worden benaderd door of vanuit het Jongerenloket. De gedachte is dat deze jongere al op een zinvolle manier bezig is. Op dit uitgangspunt is in hoofdstuk 2, paragraaf II-4-2 ingegaan.

Wat blijkt uit de ervaringen van de jongeren, is dat er de nodige vraagtekens geplaatst kunnen worden bij dit uitgangspunt. De vsv'ers die wij hebben gesproken, werken op een tijdelijke basis en niet in een aaneengesloten periode. Van een structurele voorziening in de eigen levensbehoeften door middel van inkomsten uit arbeid of van een 'zinvolle dagbesteding' is bijna geen sprake. Deze constatering dient in context geplaatst te worden, aangezien ze kan voortvloeien uit de wijze waarop we jongeren hebben gezocht. Jongeren die wel op structurele basis werken, zijn waarschijnlijk niet snel te vinden bij de instellingen die we hebben benaderd.

IV-3-2 versterken van het Jongerenloket

direct aanbod, overbrugging en maatwerk

JOS gaat met het ROC afspraken maken over trajecten die direct kunnen worden aangeboden aan voortijdig schoolverlaters.

Hierover kunnen we hier niet veel meer opmerken dan al is besproken bij de maatregel 'overbruggingstrajecten'. Een bijkomende factor die bij die bespreking nog niet aan bod is gekomen, is de mate waarin het Jongerenloket vsv'ers doorverwijst naar overbruggingstrajecten. De ervaringen van de vsv'ers laten zien dat dit niet in grote aantallen gebeurt. Van de 31 jongeren die te maken hebben gehad met het Jongerenloket, zijn er twee die via het Jongerenloket bij een overbruggingstraject terecht zijn gekomen. In totaal hebben 15 van de 54 jongeren deelgenomen aan zo'n traject.

begeleiding en mentorschap

Er moet voldoende capaciteit zijn binnen het Jongerenloket om jongeren te kunnen begeleiden naar onderwijs. Voor specifieke doelgroepen, zoals jonge moeders, stelt het Jongerenloket mentoren ter beschikking.

Wil een dergelijke maatregel kans van slagen hebben, dan dienen jongeren ook daadwerkelijk behoefte te hebben aan extra begeleiding en een mentor. Daarnaast, als jongeren dit inderdaad willen, dan is het de vraag of zij dit van het Jongerenloket willen of dat zij mentorschap en begeleiding bij een andere organisatie zoeken.

De ervaringen van de jongeren laten zien dat veel jongeren baat hebben gehad bij een-op-eenbegeleiding door een mentor. Het blijkt niet zoveel uit te maken waar

deze mentor vandaan komt of bij welke instelling hij zit. Het is vaak een persoon die veel voor de jongeren doet op allerlei gebieden. Hij biedt dus integrale hulp. Hij helpt met solliciteren, zoekt mee naar woonruimte, maar is voornamelijk ook een luisterend oor. Het is iemand met wie ze goed kunnen praten, die ze vertrouwen en die altijd bereikbaar is. Dit blijken kritische randvoorwaarden te zijn.

Opmerkelijk is dat geen van de jongeren die we hebben gesproken een mentor heeft gehad of aangeboden gekregen door of vanuit het Jongerenloket. Dit kan komen door het feit dat deze mentoren enkel beschikbaar worden gesteld voor specifieke doelgroepen zoals jonge moeders. De mentoren waar de jongeren positief over spraken, zaten bij andere instellingen, zoals Radar, of bij scholen. Overigens hebben we een paar jonge moeders gesproken die bij het Jongerenloket zijn geweest. Deze hebben echter ook geen mentor aangeboden gekregen.

Dat jongeren in algemene zin begeleiding belangrijk vinden, blijkt uit het feit dat relatief veel jongeren de suggestie doen dat er meer begeleiding moet komen op scholen. Ook geven relatief veel jongeren aan dat ze te weinig begeleiding hebben gehad op hun school. Dit kan wellicht deels verklaard worden door de grote overgang die sommige jongeren ervaren als ze vanuit het vmbo terechtkomen op het mbo. Zeker kan dit gelden waar het gaat om jongeren die vanuit het speciaal onderwijs beginnen op het mbo.

Overigens wordt door de gemeente in meer algemene zin de meerwaarde van mentoren onderschreven, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het jaarprogramma 2008 van Pact op Zuid. Daarin wordt aangegeven dat een jongere recht heeft op participerende ouders/verzorgers. Als dat onvoldoende blijkt te zijn dan krijgt een jongere een coach of mentor.⁴⁴ Ook zullen er in het kader van de aanpak van jeugdoverlast 50 extra jongerenwerkers ingezet worden die de rol van mentor zouden kunnen vervullen.⁴⁵

loopacties

Om jongeren actief en direct te benaderen, moeten loopacties en andere 'outreaching' acties worden gehouden. Dit in samenwerking met en door de gemeentelijke interventieteams (Bureau Frontlijn) en het Mentoraat voor Jongeren.

Het Jongerenloket neemt binnen het vsv-beleid een centrale positie in waar het gaat om het terugleiden van jongeren naar een opleiding. Om deze centrale positie waar te kunnen maken, moet het Jongerenloket met vsv'ers in contact komen. Dit kan doordat jongeren zich melden bij het loket, uit eigen beweging of doorgestuurd via

⁴⁴ 'Jaarbericht & Programma 07/08 Pact op Zuid', februari 2008, p. 27.

⁴⁵ 'Ruimte geven door grenzen te stellen. Rotterdam doet het! Versterking preventie en aanpak jeugdoverlast', december 2007, p. 3.

een andere organisatie. Als een jongere niet naar het Jongerenloket gaat, gaat het Jongerenloket naar de jongere toe of zorgt het er voor dat bijvoorbeeld het Mentoraat voor Jongeren naar hem toe gaat. Dat is de gedachte die ten grondslag ligt aan deze maatregel. Op het uitgangspunt dat het Jongerenloket een centrale positie inneemt wordt in meer algemene zin uitgebreider ingegaan in paragraaf IV-4-2.

In de verhalen van de jongeren hebben we niet kunnen herkennen dat ze door of vanuit het Jongerenloket door middel van een loopactie zijn bereikt. Het 'outreaching' bereik van of vanuit het Jongerenloket is dus beperkt bij de jongeren die we hebben gesproken. Wel hebben we vier jongeren gesproken die in contact zijn gekomen met het Mentoraat voor Jongeren. Drie van hen zijn via jongerenwerkers bij het mentoraat terechtgekomen. Het Mentoraat voor Jongeren heeft hen vervolgens, zonder tussenkomst van het Jongerenloket, verder geholpen door ze bijvoorbeeld naar het Reboundcentre door te verwijzen.

In de verhalen van jongeren komt ook DOSA naar voren. DOSA hanteert een aanpak waarbij jongeren direct worden benaderd, bijvoorbeeld door ze thuis op te zoeken. De jongere krijgt dan hulp aangeboden bij het vinden van scholing of werk. We zijn een paar jongeren tegengekomen bij wie expliciet uit de verhalen bleek dat ze direct vanuit DOSA zijn benaderd. Deze jongeren zijn uiteindelijk ook bij het Jongerenloket terechtgekomen.

sluitende registratie

Om jongeren terug te kunnen leiden naar school, moet eerst inzichtelijk zijn wie vsv'ers zijn en wat de onderwijsgeschiedenis van hen is. Daarom gaat de gemeente zorg dragen voor een sluitende registratie.

Deze maatregel gaat over de organisatie achter de hulpverlening waar jongeren direct mee te maken krijgen. Daarom komt deze maatregel niet terug in de verhalen van de jongeren.

stimuleren, drang en dwang

De gemeente gaat stimuleringsmaatregelen treffen voor jongeren die ondanks specifieke problemen toch een diploma halen. Het gaat dan om bijvoorbeeld bonussen en het oprichten van een studiefonds. Ook gaat de gemeente meer drang en dwang toepassen om jongeren te bewegen weer aan een opleiding te beginnen.

We hebben geen jongeren gesproken die te maken hebben gehad met een stimuleringsmaatregel. Bij navraag bij JOS bleek de stimuleringsmaatregel nog niet te zijn geëffectueerd.⁴⁶

⁴⁶ Interview JOS, 6 maart 2008.

Aan deze maatregel ligt de veronderstelling ten grondslag dat jongeren gevoelig zijn voor dwang, drang of stimuleren. Op basis van de ervaringen van de vsv'ers is met betrekking tot deze veronderstelling geen algemeen beeld te schetsen. Daarvoor verschillen de verhalen van de jongeren te veel. Bij de vraag 'wat werkt' heeft geen enkele jongere aangegeven dat dwang en drang hebben geholpen. Gevraagd naar suggesties, geven sommige jongeren aan dat er eerder en harder opgetreden mag worden bij schooluitvallers en bij jongeren die op straat hangen. Ook wordt door een paar jongeren gesuggereerd dat de mentor strenger moet optreden. Andere jongeren geven weer aan dat juist een luisterend oor heeft geholpen of geholpen zou hebben. Al met al valt er niet een algemeen geldende lijn te trekken. Wat wel naar voren komt, is dat de aanpak van de leerplicht – toch veelal drang en dwang – weinig indruk maakt op de jongeren in de zin dat het hen aanzet tot het volgen van een opleiding.

Wat bij deze maatregel op de achtergrond meespeelt, is de vraag of jongeren zich bewust zijn van een eigen verantwoordelijkheid waarop ze kunnen worden aangesproken. In dat licht is het van belang te wijzen op het feit dat het merendeel van de jongeren zich bewust is van het belang van het behalen van een startkwalificatie. Eveneens is het relevant dat, gevraagd naar wat niet goed heeft gewerkt, relatief veel jongeren aangeven dat ze het zelf anders hadden moeten aanpakken. Een aanzienlijk deel – een derde – van de vsv'ers zoekt de schuld bij zichzelf. Deze inzichten zijn van belang omdat jongeren die niet meer leerplichtig zijn met name op basis van vrijwilligheid verder geholpen kunnen worden. Dit geldt niet voor jongeren die een uitkering ontvangen. Hen kunnen verplichtingen worden opgelegd. De kans dat er een zekere mate van vrijwilligheid bestaat om mee te werken om terug naar school te gaan, is groter naarmate de jongere zich bewust is van het belang van het behalen van een startkwalificatie.

De wijze waarop een aantal jongeren door een mentor is behandeld, laat zien dat een goede mentor eerst andere, veelal persoonlijke problemen (zoals schuld, drugs, problemen thuis of met huisvesting) mee helpt oplossen, daarmee vertrouwen wekt en pas daarna het belang van een opleiding bespreekt. Door deze aanpak te volgen, blijken jongeren uiteindelijk gemotiveerd te raken om terug te gaan naar school.

verbeteren afstemming met andere organisaties

Jongeren die uitvallen, hebben vaak meerdere problemen die het moeilijk maken aan een opleiding te beginnen of om werk te vinden. Daarom gaat het Jongerenloket beter doorverwijzen naar instellingen die de jongeren daarbij kunnen helpen. Gedacht kan worden aan RIAGG, Jeugdzorg en kinderopvang.

De veronderstelling dat bij jongeren vaak meerdere problemen tegelijkertijd een rol spelen en er niet enkel een onderwijsprobleem is, is te herkennen in de ervaringen van de vsv'ers. Weliswaar blijkt dat voor ongeveer 80% van de 54 jongeren die we spraken, de aanleiding om met school te stoppen te maken heeft met het onderwijs, maar in de helft van deze gevallen doet zich een combinatie voor met oorzaken buiten het onderwijs. Eenvijfde van jongeren die we spraken, is uitgevallen om een reden die niets met het onderwijs te maken heeft. Redenen die buiten de onderwijssfeer vallen, zijn bijvoorbeeld individuele problemen, problemen thuis of detentie.

Dat het Jongerenloket indien nodig naar maatschappelijke hulpverlening doorverwijst, kunnen we niet herkennen in de gesprekken die we hebben gevoerd. Als er een doorverwijzing plaatsvindt, dan is dit naar een re-integratiebureau of naar een onderwijsinstelling. Een mogelijke verklaring voor deze bevinding zou kunnen zijn dat de geïnterviewde jongeren die bij het Jongerenloket kwamen geen meervoudige problematiek hadden. Dit blijkt echter niet het geval te zijn. Ook is het mogelijk dat jongeren met een meervoudige problematiek eerder elders worden geholpen. We hebben bijvoorbeeld gezien dat een instelling als Radar zich vaak eerst bekommert om andere, persoonlijke problemen voordat een opleiding of werk aan bod komt. Overigens komt het ook voor dat hulpverlenende instanties zelf jongeren direct aan een opleiding helpen en niet doorverwijzen naar het Jongerenloket.

verbeteren service

Het Jongerenloket gaat de service aan de klanten verbeteren. Dit gebeurt bijvoorbeeld door middel van een integrale intake waardoor JOS, SoZaWe en CWI niet meer afzonderlijk een intake afnemen.

We hebben deze maatregel in meer algemene zin bekeken: wordt de service van het Jongerenloket positief beoordeeld door jongeren? Deze vraag is niet eensluidend te beantwoorden. De meeste jongeren die met het Jongerenloket te maken hebben gehad, hadden geen uitgesproken mening. Zij waren positief noch negatief. Daar staat een aanzienlijke groep tegenover die positief is over de wijze waarop ze zijn behandeld bij het Jongerenloket. Of de jongeren te maken hebben gehad met een integrale intake en hoe deze werd ervaren, valt niet uit de verhalen van de jongeren af te leiden. Dit kan te verklaren zijn uit het feit dat er pas sinds eind 2007 wordt gewerkt met een integrale intake.

IV-4 positie van RMC-functie en Jongerenloket binnen regieketen

IV-4-1 RMC

In de regieketen staat RMC vooraan. RMC ‘vindt’ als het ware de vsv’er, waarna deze wordt benaderd. Elke jongere die zijn school verlaat zonder diploma en zonder dat een nieuwe inschrijving kenbaar is, ontvangt een brief van RMC.

We hebben elke jongere gevraagd of zij iets van iemand hoorde op of vlak na het moment dat zij hun school staakten. Geen enkele jongere die we spraken noemde RMC. Slechts enkelen repten over een brief dan wel enquête van het Jongerenloket. Als jongeren al een brief hadden ontvangen, dan konden zij zich niet herinneren wat er precies in de brief stond. Het is denkbaar dat de jongeren wel door RMC zijn benaderd, maar dat zij zich dit niet meer kunnen herinneren of dat de brief door de ouders is opengemaakt. Hoe dit ook zij, uit de gesprekken komt op zijn minst het beeld naar voren dat een eventuele boodschap van RMC nauwelijks tot de jongeren doordringt.

We hebben ook jongeren gesproken die na hun schooluitval met leerplicht te maken kregen. Zij konden zich dit goed herinneren. Dit komt waarschijnlijk doordat leerplicht bij jongeren thuiskomt of hen op kantoor ontbiedt. Bij RMC ontbreekt dit directe contact.

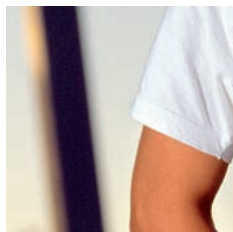
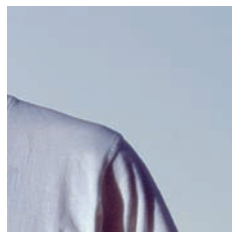
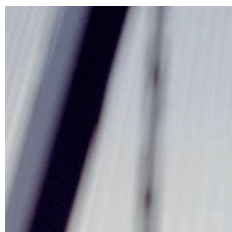
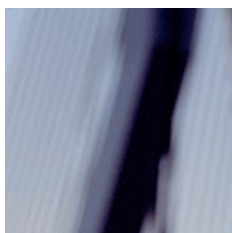
Verder hebben we vsv’ers gesproken die zeggen na hun schooluitval niets van een instelling te hebben gehoord, maar die wel door andere hulpverleners worden bereikt. Het gaat hier om bijvoorbeeld de jongeren die we in de jongerencentra van Disc spraken. Deze jongeren – bij wie een brief van RMC niet ‘aankomt’ en die inmiddels ook niet meer leerplichtig zijn – worden deels door de jongerenwerkers op weg geholpen naar een nieuwe opleiding.

Over het algemeen geldt dat de helft van de jongeren die we spraken, zegt van niemand wat gehoord te hebben over het feit dat ze met school zijn gestopt: noch de gemeente, noch de school deed volgens hen iets. Als jongeren na hun schooluitval daarover worden benaderd, dan gebeurt dit in de meeste gevallen door de school zelf. Dit gebeurt in de vorm van een brief, maar vaak ook in de vorm van een gesprek. Zowel het Albeda College als het Zadkine geven aan dat zij in principe met alle jongeren die uitvallen contact zoeken.⁴⁷ Net als bij de boodschap van RMC, komt uit de gesprekken ook hier het beeld naar voren dat het lang niet altijd tot de jongeren doordringt dat de scholen contact willen leggen met hen nadat ze van school zijn uitgevallen.

⁴⁷ Interview Zadkine, 4 maart 2008; interview Albeda, 6 maart 2008.

REKEN
KAMER
ROTT
ERDAM

ZONDER DIPLOMA GEEN RELAXED WERK

IV-4-2 Jongerenloket centraal?

In de keten van het vsv-beleid, zoals beschreven in hoofdstuk II, neemt het Jongerenloket een centrale positie in. Volgens de keten moeten jongeren door of vanuit het Jongerenloket worden (terug)geleid naar scholing, werk of een uitkering. Het Mentoraat voor Jongeren en de interventieteams worden ingezet om jongeren direct te helpen of ze in contact te laten treden met het Jongerenloket waar ze verder worden geholpen.

De centrale positie van het Jongerenloket komt idealiter op twee wijzen tot uitdrukking in de verhalen van de jongeren:⁴⁸

- vsv'ers worden door het Jongerenloket bereikt;
- via het Mentoraat voor Jongeren of de interventieteams worden vsv'ers bereikt.

We spreken hier nadrukkelijk over 'idealiter', omdat in het beleid niet expliciet is vastgelegd dat *alle* vsv'ers door het Jongerenloket moeten worden bereikt. Desgevraagd geeft de wethouder onderwijs aan dat het Jongerenloket de spil in de aanpak van vsv'ers is. Een centrale rol betekent volgens hem niet dat het Jongerenloket zelf alle jongeren zou moeten helpen. Wel dat het Jongerenloket iedere jongere in kaart moet hebben.⁴⁹

bereik Jongerenloket

Hoe groot is het bereik van het Jongerenloket? Van de jongeren die wij spraken is iets meer dan de helft in contact geweest met het Jongerenloket. Een deel van de jongeren – 1 op de 6 – heeft nog nooit van het Jongerenloket gehoord. Een paar jongeren weet zich te herinneren dat ze een brief van het Jongerenloket hebben gehad. Het eigen bereik van het Jongerenloket is derhalve beperkt.

bereik via Mentoraat voor Jongeren of interventieteams

Geen van de jongeren die wij hebben gesproken, zijn direct door het Mentoraat voor Jongeren of interventieteams benaderd of via deze instanties bij het Jongerenloket terechtgekomen.

We zijn wel jongeren tegengekomen die door het Mentoraat voor Jongeren verder zijn geholpen bij het vinden van een opleiding. Deze jongeren zijn vooral via Disck bij het Mentoraat voor Jongeren terechtgekomen.

Uit de ervaringen van de vsv'ers blijkt dat andere instellingen doorverwijzen naar het Jongerenloket. Ongeveer een derde van de jongeren die bij het Jongerenloket zijn gekomen, kwam daar via instanties zoals Radar, Maaszicht en het sociaal-

⁴⁸ In welke mate het Jongerenloket de jongerenladder volgt, is reeds behandeld in paragraaf IV-2.

⁴⁹ Interview wethouder Onderwijs, de heer L.K. Geluk, 4 maart 2008.

cultureel werk. Deze organisaties helpen jongeren echter ook zelf en niet zelden met succes. Een behoorlijk aantal jongeren die we spraken is niet via een organisatie bij het Jongerenloket terechtgekomen, maar via vrienden of familie.

De ervaringen van de vsv'ers laten ook de werking van de DOSA-route zien. Jongeren worden veelal direct vanuit DOSA benaderd. De DOSA-route houdt in dat jongeren die via DOSA worden aangemeld bij het Jongerenloket, sneller geholpen worden bij het vinden van passend werk en scholing. Een paar jongeren die we hebben gesproken, hebben met DOSA te maken gehad. In deze gevallen gaat een mentor/begeleider vanuit DOSA mee naar het Jongerenloket. Mentoren van bijvoorbeeld Radar en Kernpunt gaan ook mee naar afspraken met scholen en andere instanties. Uit de verhalen van de jongeren blijkt dat de jongeren zich dan beter behandeld voelen door het Jongerenloket dan wanneer ze alleen komen.

Overigens is de gemeente bezig met het versterken van het bereik van of vanuit het Jongerenloket, onder andere bij de aanpak van jeugdoverlast. Een maatregel die in dat kader wordt getroffen, is het laten aansluiten van het Jongerenloket bij DOSA. Ook wordt het Mentoraat voor Jongeren meer ingezet als voorportaal van het Jongerenloket bij het opzoeken en motiveren van jongeren richting school- of werktraject.⁵⁰

IV-5 conclusies

De jongerenladder wordt wel toegepast, maar blijkt niet altijd leidend te zijn bij het Jongerenloket zelf. De helft van de jongeren die bij het Jongerenloket kwamen, kreeg andere hulp dan hulp bij het zoeken naar een opleiding. Andere instellingen zoals het jongerenwerk of Radar blijken de nadruk te leggen op het volgen van een opleiding. Daarbij wordt wel eerst gekeken of de jongere toe is aan een opleiding of werk. De sporten 'opleiding' en 'werk' van de jongerenladder blijken voor een bepaalde groep jongeren niet direct haalbaar. Bij deze jongeren moeten eerst andere, veelal persoonlijke problemen worden verholpen voordat aan scholing of werk kan worden gedacht.

De maatregelen die zijn gericht op het flexibiliseren van het onderwijsaanbod sluiten in overwegende mate aan op de ervaringen van de jongeren. Dit in de zin dat we de maatregel zelf herkennen in de verhalen van de jongeren of dat we de veronderstelling die ten grondslag ligt aan die maatregel herkennen in de verhalen van de jongeren.

⁵⁰ 'Ruimte geven door grenzen te stellen. Rotterdam doet het! Versterking preventie en aanpak jeugdoverlast', december 2007, p. 13.

Wanneer de maatregelen ‘flexibiliteit onderwijsaanbod’ naast de ervaringen van de jongeren worden gelegd, dan blijken er onderwijsgerelateerde factoren te zijn die niet geheel worden ‘gedekt’ door de curatieve maatregelen maar die wel een rol spelen bij het wel of niet teruggaan van jongeren naar een school. Het gaat dan onder andere om problemen in de klas, zoals gedragsproblemen en problemen met leraren. Gedacht moet ook worden aan het niet kunnen inhalen van toetsen, het te laat inschrijven voor een opleiding en het niet kunnen vinden van een stage- of werkplek. Dit soort belemmeringen voor terugkeer naar het onderwijs worden door de weergegeven maatregelen niet geheel weggenomen. Hetzelfde geldt voor een andere oorzaak dat jongeren uitvallen, namelijk het niveau van de opleiding. Er is een groep jongeren waarvoor het reguliere onderwijs, vooral op mbo-niveau, te hoog gegrepen is. Of aan deze aspecten tegemoet wordt gekomen door middel van de preventieve maatregelen, is niet onderzocht. Dit lijkt bij sommige aspecten wel het geval te zijn, bijvoorbeeld waar het gaat om voldoende stageplekken.

Uit de verhalen van de jongeren blijkt dat een aanzienlijk deel zichzelf verantwoordelijk acht voor de schooluitval. Een nog groter deel van de jongeren geeft aan het (alsnog) belangrijk te vinden een startkwalificatie te behalen. Dit ‘zelfbewustzijn’ vormt een voedingsbodem om jongeren te helpen bij het teruggaan naar school.

De maatregelen die zijn gericht op het versterken van het Jongerenloket herkennen we in mindere mate in de verhalen van de jongeren. We hebben geen jongere gesproken die door of vanuit het Jongerenloket een mentor aangeboden heeft gekregen, ook niet als het ging om een jonge moeder. De verhalen van de jongeren laten echter zien dat ze veel hebben aan een-op-eenbegeleiding door een mentor. Verder blijkt het ‘outreaching’ bereik van of vanuit het Jongerenloket beperkt te zijn. Ondanks dat we veel vsv’ers hebben gesproken die vanwege persoonlijke problemen niet terugkeren naar school, hebben we geen jongeren gesproken die door het Jongerenloket zijn doorverwezen naar een instantie die de jongere kan helpen bij deze problemen. Als het Jongerenloket doorverwijst, dan blijkt dat naar re-integratietrajecten en onderwijsinstellingen te zijn.

Het Jongerenloket geeft op dit moment geen prioriteit aan werkende vsv’ers. De gedachte is dat deze jongeren al op een zinvolle manier bezig zijn. De ervaringen van de vsv’ers maken duidelijk dat dit uitgangspunt, op z’n minst, niet in alle gevallen voldoet. Als de jongeren werken, is dat in de vorm van tijdelijke baantjes en niet in een aaneengesloten periode. Van een structurele ‘zinvolle dagbesteding’ is in hun gevallen dus geen sprake. Sterker, de ervaringen van

vsv'ers op de arbeidsmarkt zorgen er nogal eens voor dat jongeren inzien dat het belangrijk is een startkwalificatie te halen: "Zonder diploma geen relaxed werk". Overigens, het niet verder benaderen van werkende vsv'ers strookt niet met het hoger gelegen doel dat het college nastreeft met het vsv-beleid: "Het gemiddelde opleidingsniveau van Rotterdammers moet omhoog."⁵¹ Wanneer dit doel wordt doorgetrokken, dan zou dit betekenen dat juist ook werkende vsv'ers gestimuleerd moeten worden om alsnog een startkwalificatie behalen.

Meer in het algemeen blijkt uit de verhalen van de jongeren dat de sociale omgeving van invloed is op een terugkeer naar school. Het gaat daarbij om vsv'ers die terug naar school gaan op aandringen van hun ouders, om ouders die het initiatief nemen en zelf de leerplicht bellen, om een vriend die een jongere met problemen naar Radar stuurt of om familie die het Jongerenloket kent en een vsv'er daar naar toe stuurt. De sociale omgeving kan natuurlijk ook een negatieve invloed hebben, bijvoorbeeld als het gaat om criminaliteit en het met vrienden hangen op straat in plaats van naar school gaan. Daar waar een positieve invloed vanuit de sociale omgeving ontbreekt, lijkt een mentor een belangrijke vervangende rol te kunnen vervullen. Niet voor niets zijn veel jongeren positief over de een-op-eenbegeleiding door een mentor. Deze begeleiding blijkt aan te slaan bij jongeren indien de mentor iemand is die de jongere met allerlei problemen helpt, de jongere goed met de mentor kan praten en hem kan vertrouwen en de mentor goed bereikbaar is.

Kijkend naar de positie van de RMC-functie binnen de vsv-keten, blijkt dat slechts enkele jongeren zich een brief kunnen herinneren. Geen enkele jongere noemde RMC als mogelijke afzender. Als een jongere zich een brief kon herinneren, dan blijkt een brief tot weinig vervolgacties bij de jongere te leiden. Een brief blijkt geen geschikt communicatiemiddel te zijn om jongeren in beweging te krijgen.

Het Jongerenloket zou binnen de vsv-keten een centrale positie moeten innemen. Binnen het beleid is niet geëxpliciteerd wat deze centrale positie precies inhoudt. Uit de verhalen van de jongeren blijkt dat het bereik van het Jongerenloket beperkt is. Veel jongeren kennen het Jongerenloket niet en iets minder dan de helft van de jongeren die we hebben gesproken is bij het loket geweest. Er blijken veel partijen actief te zijn die jongeren helpen zonder dat het Jongerenloket in beeld komt. Als het Jongerenloket in beeld komt, dan is dat veelal naar aanleiding van een vraag naar een concrete dienst zoals scholing, een re-integratietraject, een uitkering en werk. Al met al kunnen vraagtekens geplaatst worden bij de vorm en de mate waarin het Jongerenloket een centrale positie inneemt binnen het vsv-beleid.

⁵¹ 'De stad van aanpakken. Voor een Rotterdams resultaat. Het collegeprogramma 2006-2010', p. 10.

bijlage I onderzoeksverantwoording

I-1 algemeen

In haar onderzoeksplan 2007 heeft de rekenkamer aangekondigd in de zomer een onderzoek te starten naar voortijdig schoolverlaten. In juli 2007 is gestart met een vooronderzoek. Dit had vooral als doel om na te gaan of de beoogde werkwijze (het interviewen van 30-50 jongeren) kans van slagen had. Op 12 oktober 2007 stuurde de rekenkamer de onderzoeksopzet ter kennisname aan de leden van de gemeenteraad, aan B en W en aan de ambtelijk eerstverantwoordelijke. In die maand is het onderzoek daadwerkelijk gestart.

Op 5 december 2007 heeft de rekenkamer de onderzoeksopzet toegelicht aan de leden van de raadscommissie Jeugd, Onderwijs en Cultuur. De onderzoekswerkzaamheden zijn afgerond in maart 2008. Het onderzoek, waarvan de bevindingen in dit rapport zijn samengevat, berust op de verzameling en analyse van gegevens uit verschillende bronnen. Omdat de werkwijze die we hebben gevolgd sterk afwijkt van eerdere onderzoeken door de rekenkamer wordt hieronder uitgebreider dan gebruikelijk verantwoording afgelegd over de gevolgde onderzoeks- en analysemethode.

I-2 gesprekken met de jongeren

In tegenstelling tot andere rekenkameronderzoeken is bij de gegevensverzameling niet het gemeentelijk beleid uitgangspunt geweest, maar de doelgroep van beleid. In dit geval zijn dat jongeren die voortijdig hun school hebben verlaten. Over voortijdig schoolverlaten zijn vele onderzoeken en rapporten verschenen, maar slechts zeer zelden worden hierbij de verhalen van de jongeren zelf centraal gesteld.⁵²

Door deze in dit onderzoek wel centraal te stellen, meende de rekenkamer een zinvolle toevoeging aan de reeds bestaande onderzoeken te kunnen leveren. Bovendien sluit een dergelijke invalshoek aan bij het 'Beleidsplan 2007-2010' van de rekenkamer. Hierin heeft zij aangegeven meer vernieuwend onderzoek te willen doen, meer aandacht te willen hebben voor de doelgroepen van het gemeentelijk beleid en met haar onderzoek een venster voor het gemeentebestuur te willen bieden.

De belangrijkste bron van informatie waren de jongeren zelf. We hebben 54 jongeren gesproken. We zijn met hen in contact gekomen via instellingen op het gebied van sociaal-cultureel werk, maatschappelijk werk, hulpverlening,

⁵² Een van de uitzonderingen hierop is het onderzoek van de Kafkabrigade. 'Kafkabrigade Voortijdig Schoolverlaten', april 2006.

onderwijs en de gemeente. We hebben de jongeren geïnterviewd bij deze instellingen. De gesprekken duurden tussen de 20 minuten en een uur. De 54 jongeren zijn niet representatief voor de totale groep vsv'ers. Wel hebben we gestreefd naar een zekere mate van evenwicht tussen geslacht, allochtoon of autochtoon en stadsdeel (Noord of Zuid). Ook is het een bewuste keuze geweest om ook een aantal jongeren te spreken die vsv'er zijn geweest maar inmiddels weer naar school zijn teruggekeerd. Dit heeft geleid tot de volgende verdeling:

kenmerk ■	aantal ⁵³
man ■	35
vrouw ■	19
autochtoon ■	8
allochtoon ■	46
linker maasoever ("zuid") ■	21
rechter maasoever ("noord") ■	32
vsv'er ■	41
ex-vsv'er ■	13
gesproken via	
Jongerenloket ■	15
Disk/SC&W/De Club ■	9
Disk/SC&W/Dynamo ■	6
Disk/SC&W/De Loods ■	5
Radar ■	6
Zadkine / B2YF ■	4
Zadkine / School1 ■	2
Albeda / Loopbaanpunt ■	2
restaurant Millers ■	2
TIP Charlois ■	1
Mentoraat voor Jongeren ■	1
Dynamo Buurtwerk Alexander ■	1

de vragen

We hebben de jongeren vragen gesteld over de volgende onderwerpen:

- *schets loopbaan tot nu toe*: hoe kwam het dat hij/zij stopte met school? Wat is hij/zij daarna gaan doen.
- *instellingen waarmee hij te maken kreeg toen hij/zij stopte met school*: welke instellingen? Hoe verliep het contact? Had hij/zij met één persoon contact of met meerdere?
- *behandeling*: hoe voelde de jongere zich behandeld?
- *communicatiemiddelen*: waren er brieven, email, gesprekken. Waren die begrijpelijk? Waar gingen die over?
- *initiatief voor het contact*: kwam dit vanuit jongere of een instelling? Als de jongere het initiatief nam, was dat uit vrije wil? Als de instelling het initiatief nam: zat er (veel) dwang achter?

⁵³ Waar de aantallen niet tot 54 jongeren optellen, is bij een paar jongeren niet het desbetreffende kenmerk bekend.

- *doel van de instelling*: was de instelling heel erg bezig met één onderwerp, zoals bijvoorbeeld de jongere terug naar school leiden of richtte de instelling zich ook op eventuele andere problemen van de jongere?
- *rol van de school*: wat deed de school toen de jongere stopte?
- *belang van startkwalificatie*: hoe kijkt jongere daar tegenaan?
- *wat vond de jongere dat goed ging?* Wat heeft hem/haar geholpen?
- *wat ging slecht of kon er volgens de jongere beter?*
- *als jij het voor het zeggen had*: wat zou er moeten verbeteren? Wat zou de jongere geholpen hebben?

Van alle gesprekken is een verslag gemaakt. De gesprekken zijn hierin zo letterlijk mogelijk weergegeven. Het verslag is aan de jongere toegestuurd met de vraag of ze wilden aangeven of ze zich in het verslag kunnen vinden. Als de jongere niet uit zichzelf reageerde, hebben we een rappel gestuurd. Met de jongeren is afgesproken dat, als ze niet zouden reageren, het verslag zou worden vastgesteld. We hebben alle jongeren toegezegd dat de informatie die ze ons in de gesprekken gaven, vertrouwelijk zal worden behandeld. Dit houdt ook in dat we in de publicaties de bevindingen anonimiseren.

de analyse

De gespreksverslagen zijn vervolgens geanalyseerd in drie stappen. De eerste stap is dat de verslagen zijn opgeknipt aan de hand van sleutelbegrippen. De volgende sleutelbegrippen zijn gebruikt:

- *reden van het zijn van vsv'er*: waarom is een jongere met school gestopt?
- *actie school e.d. na schooluitval*: wat deed de school of een andere organisatie nadat de jongere was vertrokken? Werde er gebeld, een brief gestuurd of gebeurde er niets? Het gaat hier onder meer om direct contact tussen de school (of andere instelling) en de jongere. Ook een melding van de school bij leerplicht viel onder deze categorie.
- *huidige situatie*: wat doet de jongere nu? Is dat school, thuiszitten, een uitkering of een baan?
- *hulpaanbod*: wat kreeg de jongere aangeboden toen hij/zij met een instelling in contact kwam? Kreeg hij/zij bijvoorbeeld een uitkering, (ideeën voor) een opleiding, niets of iets anders?
- *hulpvraag*: wat vroeg de jongere aan de instelling toen hij/zij daar kwam? (opleiding, werk, uitkering, begeleiding, psychische hulp et cetera.)
- *hoe bij instelling terechtgekomen*: via eventuele doorverwijzingen, een toevallige ontmoeting, vanwege een verplichting of op eigen initiatief?
- *bejegening door instellingen*: op welke wijze werd de jongere behandeld? Hoe werd de procedure en communicatie ervaren? Welke emoties, gevoelens had hij/zij daarbij?

- samenwerking tussen instellingen: contact tussen instellingen in de meest brede zin.
- best practices: wat is volgens een jongere echt goed gegaan.
- worst practices: het tegenovergestelde van de vorige categorie.
- suggestie jongere: alle uitspraken waarin de jongere een bepaalde suggestie voor verbetering van de hulpverlening doet.

Tijdens deze analyse is ook geïnventariseerd met welke instelling(en) de jongere te maken heeft gehad. De passages uit de verslagen zijn ook per instelling verdeeld.

Daarna hebben we voor alle genoemde sleutelbegrippen de geknipte teksten bestudeerd en geanalyseerd en het beeld dat uit al deze gesprekken opstijgt beschreven. Het resultaat van dit proces staat in hoofdstuk III. We hebben de bevindingen zoveel mogelijk geïllustreerd met passages uit de verslagen zelf.

De relatie tussen de verhalen van de jongeren zelf met de regierol van de gemeente vereiste een derde analyseslag. De uitkomsten daarvan zijn beschreven in hoofdstuk IV. Om te zien of de percepties van deze 54 jongeren voldoende zeggingskracht hebben, zijn de bevindingen aan verschillende instellingen⁵⁴ voorgelegd (zie bijlage III). Hen is gevraagd of zij zich erin kunnen herkennen, wat het geval was.

I-3 informatie gemeente en andere organisaties

Op het niveau van de gemeente en andere organisaties waren, net als bij de jongeren, interviews en gesprekken een belangrijke bron van informatie. Binnen de gemeente is vooral informatie verzameld bij de dienst JOS. Het verzamelde materiaal bestond vooral uit beleidsnota's en gegevens over aantallen vsv'ers (de Rotterdamse monitoren voortijdig schoolverlaten). Ook hebben we relevante beleidsnota's op rijksniveau en wet- en regelgeving geraadpleegd. Verder hebben we agenda's en verslagen van commissie- en raadsverslagen geraadpleegd. Verschillende malen is gesproken met het Jongerenloket. Ook zijn interviews gehouden met medewerkers van de (toenmalige) afdeling Leerlingzaken en de ambtelijk eerstverantwoordelijke binnen de dienst (de directeur Ontwikkeling). In oktober 2007 en in maart 2008 is een interview gehouden met de bestuurlijk eerstverantwoordelijke wethouder, de heer L. Geluk. Ook waren we te gast bij drie bijeenkomsten van de WRR-werkgroep die onder leiding van Pieter Winsemius onderzoek doet naar voortijdig schoolverlaten.

In samenhang vormen bovengenoemde bronnen (interviewverslagen, algemene documenten en aanvullend verkregen informatie) de feitelijke basis voor dit onderzoek.

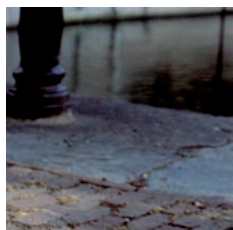
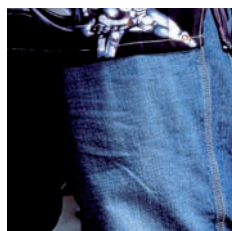
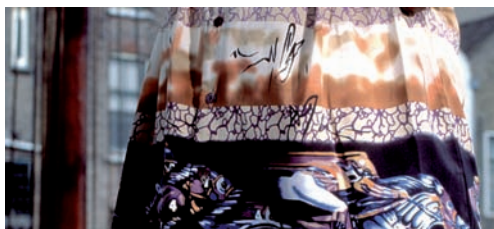
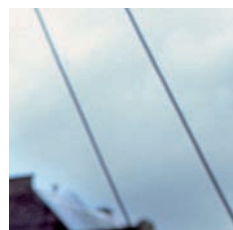
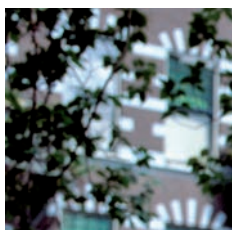
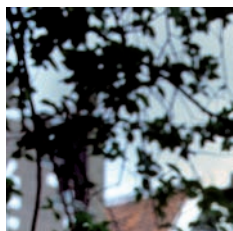
⁵⁴ Radar, TIP Charlois, Disck/SC&W, ROC Zadkine, ROC Albeda College.

I-4 nota van bevindingen

De voorlopige onderzoeksresultaten zijn opgenomen in een conceptnota van bevindingen. Deze is op 14 maart 2008 voor ambtelijk wederhoor voorgelegd aan de directeur Ontwikkeling van de dienst JOS met het verzoek binnen twee weken een schriftelijke reactie te geven over eventuele feitelijke onjuistheden en onvolkomenheden. Na verwerking van de ontvangen reactie is de bestuurlijke nota opgesteld. Deze bevat de voornaamste conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer. De bestuurlijke nota is, met de nota van bevindingen als bijlage, voor bestuurlijk wederhoor voorgelegd aan het college van B en W ter attentie van de wethouder, de heer L.K. Geluk. Dit is gebeurd bij brief van 4 april 2008, met het verzoek uiterlijk 25 april te reageren. De reactie van B en W en het nawoord van de rekenkamer hierop zijn opgenomen in het rapport. Het definitieve rapport wordt toegezonden aan de gemeenteraad, de deelraden en aan B en W. Daarmee wordt het rapport openbaar.

REKEN
KAMER
ROTT
ERDAM

ZONDER DIPLOMA GEEN RELAXED WERK

bijlage II overzicht instellingen

II - I overzicht

In tabel I staan de instellingen waarmee de geïnterviewde (ex-)vsv'ers in contact zijn geweest. De instellingen zijn naar hun aard gegroepeerd. Reguliere scholen of opleidingen zijn niet in de tabel opgenomen, maar wel specifieke scholings-trajecten gericht op vsv'ers.

tabel I instellingen waarmee geïnterviewde (ex-)vsv'ers in contact zijn geweest (54 jongeren in totaal)

(type) instelling	aantal (ex-)vsv'ers
(goeddeels) (deel)gemeentelijke instellingen	
Jongerenloket	31 (57%)
Leerplicht	13 (24%)
DOSA	2 (4%)
SoZaWe	1 (2%)
TIP Charlois	1 (2%)
gemeente (verder onbekend)	1 (2%)
sociaal-cultureel / jongerenwerk	
Disk/SC&W (Dynamo, De Loods, De Club)	20 (37%)
Mentoraat voor Jongeren	4 (7%)
Jongereninformatiepunt	2 (4%)
stichting Arubanen / Antillianen	1 (2%)
buurthuis De Branding	1 (2%)
Buurtwerk Alexander	1 (2%)
wijkaccommodatie Kamelia	1 (2%)
buurthuis Wester Volkshuis	1 (2%)
justitie e.d.	
detentieverblijven	10 (19%)
reclassering	5 (9%)
rechter (ivm leerplicht)	2 (4%)
wijkagent	2 (4%)
politie	1 (2%)
raadsman	1 (2%)
jeugdzorg en -hulpverlening	
voogd	7 (13%)
(Bureau) jeugdzorg	5 (9%)
Stek	2 (4%)
Kernpunt	2 (4%)
Entree	1 (2%)
Raad voor de Kinderbescherming	1 (2%)

(type) instelling	aantal (ex-)vsv'ers
overige maatschappelijke dienstverlening	
Radar	6 (11%)
stichting Mee	3 (6%)
maatschappelijk werk (naam onbekend)	2 (4%)
restaurant Millers	2 (4%)
stichting Maaszicht	2 (4%)
Humanitas	1 (2%)
RMPI	1 (2%)
Plataan (nachtopvang)	1 (2%)
Bouwmanstichting	1 (2%)
vrouwenopvangtehuis	1 (2%)
Young Stars	1 (2%)
scholingstrajecten en loopbaancentra	
Albeda / Delfshaven / Futuro: Rebound Centre	4 (7%)
Zadkine, B2YF	4 (7%)
Zadkine, servicecentrum	3 (6%)
Albeda, loopbaanpunt/trajectbureau	2 (4%)
Zadkine, School1	2 (4%)
educatief centrum	1 (2%)
uitkerings- en werkgelegenheidsinstanties (niet gemeente)	
CWI	4 (7%)
GAK	1 (2%)
IBG	1 (2%)
(geestelijke) gezondheidszorg	
Het Dok	1 (2%)
Riagg	1 (2%)
psychiater (naam instelling onbekend)	1 (2%)
VUMC (genderteam)	1 (2%)
orthopedagoog	1 (2%)

II-2 toelichting⁵⁵

II-2-1 (goeddeels) (deel)gemeentelijke instellingen

Jongerenloket

Het Jongerenloket is een stedelijk punt voor informatie over onderwijs, werk en inkomen. "Het doel van het Jongerenloket is de begeleiding richting economische zelfstandigheid met de nadruk op werk en/of scholing. Uitgangspunt van het Jongerenloket is de zogenaamde jongerenladder: scholing boven werk boven uitkering."⁵⁶ Binnen het Jongerenloket werken het CWI en de gemeentelijke diensten JOS en SoZaWe samen. Alle jongeren in Rotterdam van 17 tot 23 jaar kunnen bij het Jongerenloket terecht. Het Jongerenloket biedt informatie over opleidingen, stage- en werkplekken, vacatures en begeleiding bij het teruggaan naar school of naar werk.

⁵⁵ Er is alleen omschrijving van een instelling gegeven als de instelling in hoofdstuk III nadrukkelijk aan de orde komt.

⁵⁶ www.opgroeien.rotterdam.nl

Leerplicht

De hoofdtaak van de gemeentelijke leerplichtambtenaren (dienst JOS) is het handhaven van de leerplichtfunctie. Zij proberen te voorkomen dat jongeren door (dreigend) schoolverzuim en voortijdige schooluitval in hun vorming en ontwikkeling worden belemmerd.⁵⁷ Zij hebben verschillende handhavings-instrumenten ter beschikking, zoals voorlichting, facilitering, controle en sanctionering (boetes van maximaal € 2.250). De doelgroep van leerplicht is “alle kinderen van vijf tot en met zestien jaar die in Nederland wonen of langdurig verblijven, ongeacht nationaliteit of religie.”⁵⁸

DOSA

DOSA staat voor Deelgemeentelijke Organisatie Sluitende Aanpak risico- en probleemjongeren. Het doel van DOSA is het “realiseren van een sluitende aanpak rond risico- en probleemjongeren (tussen de 0-23 jaar), woonachtig binnen een bepaalde deelgemeente, die ‘shopgedrag’ door en ‘rondpompen’ van jeugdigen voorkomt en tegelijkertijd hinderlijk en overlastgevend gedrag van jeugdigen voorkomt en bestrijdt.”⁵⁹ De aanpak bestaat er uit dat verschillende organisaties bijeenkomen, hun gegevens over bepaalde jeugdigen bekendmaken en een aanpak per jongere afspreken.

SoZaWe

Sociale Zaken en Werkgelegenheid Rotterdam is een dienst van de gemeente Rotterdam en heeft als doel het begeleiden en ondersteunen van burgers op drie terreinen: werk, inkomen en ondersteuning. SoZaWe is ook een van de partners in het Jongerenloket. Zij is tevens belast met de beoordeling van het recht, de duur en de hoogte van bijstandsuitkeringen en voert het zogenoemde case-management van de re-integratie van uitkeringsgerechtigden.

TIP Charlois

Het Transfer Informatie Punt Charlois heeft als doel het “vroegtijdig signaleren en doelmatig interveniëren bij (dreigende) problemen in de ontwikkeling of ontplooiing van kinderen en jongeren in Charlois.” De doelgroep is risicojongeren van 0-24 jaar uit Charlois. TIP wil een herkenbaar en laagdrempelig informatiepunt zijn voor ouders en jongeren en een punt van informatieoverdracht voor partners.⁶⁰ Het DOSA-overleg Charlois wordt bij TIP gehouden.

⁵⁷ www.rotterdam.nl

⁵⁸ ‘Handreiking VSV ketenregie’ (p. 3).

⁵⁹ www.expertisecentrumveilig.nl

⁶⁰ Transfer Informatiepunt Charlois, jaarplan 2006.

II-2-2 sociaal-cultureel en jongerenwerk

Disck/SC&W

De Disck-groep heeft verschillende werkmaatschappijen, waaronder de stichting Sociaal, cultureel en werk (SC&W). Het jongerenwerk is een onderdeel van het sociaal-cultureel werk. De afdeling “Werk en scholing” draait het zogenoemde Dynamoproject, zoals beschreven in hoofdstuk III. Bij De Loods en De Club – jongerencentra van Disck – werken ook medewerkers van SC&W/Werk en scholing. Het zijn allen jongerenwerkers. Het jongerenwerk van de afdeling Werk en scholing richt zich op jongeren vanaf 16 jaar.⁶¹

Mentoraat voor Jongeren

Het Mentoraat voor Jongeren wordt gedragen door verschillende partners, waaronder de stichting Werk in West, stichting DISCK, de stichting Ontwikkelbank Centrum, de deelgemeente Delfshaven, de Centrumraad van Rotterdam en het Equal-programma van het Europees Sociaal Fonds. Het stelt zich ten doel “om jongeren zonder startkwalificatie voor de arbeidsmarkt op te sporen en hen te plaatsen op trajecten naar werk, scholing of een combinatie daarvan.”⁶² De doelgroep van het mentoraat is jongeren tussen de 15 en 23 jaar zonder vast werk of opleiding.

II-2-3 justitie e.d

reclassering

De jeugdreclassering begeleidt jeugdigen tussen 12 en 18 jaar, die met de politie in aanraking zijn gekomen en een proces verbaal hebben gekregen, bijvoorbeeld bij diefstal, geweldsdelicten of vernielingen. Voor elke jeugdige wordt een op maat gesneden begeleidingsplan gemaakt met als belangrijkste doel te voorkomen dat de jeugdige opnieuw strafbare feiten pleegt.⁶³

II-2-4 jeugdzorg en –hulpverlening:

(Bureau) jeugdzorg

“Bureau jeugdzorg is de toegangspoort voor de gehele jeugdzorg. De medewerkers van Bureau Jeugdzorg beoordelen elk verzoek om hulp. Ze stellen vast welke zorg nodig is. Ze begeleiden kinderen, jongeren en ouders of verwijzen hen door naar andere hulpverleners.”⁶⁴ Bureau Jeugdzorg helpt kinderen en jongeren met het opgroeien en ouders bij het opvoeden. Het verwijst indien nodig door naar andere

⁶¹ Interview Disck/ SC&W, 25 februari 2008.

⁶² www.ontwikkelbank.nl

⁶³ www.jeugdreclassering.nl

⁶⁴ www.bureaujeugdzorg.info

zorgverleners, beschermt en houdt toezicht. De doelgroep van Bureau Jeugdzorg is kinderen en jongeren tot 18 jaar.

Kernpunt

Kernpunt begeleidt probleemjongeren, inventariseert hun problemen en de oorzaken hiervan en verricht doelgerichte interventies. Jongeren worden aangemeld bij Kernpunt via de DOSA-route binnen de deelgemeente. De doelgroep is jongeren van 8 tot 23 jaar, bij wie sprake is van ingewikkelde gedragsproblemen en die uit een verstoorde gezinssituatie komen. Kernpunt is actief in Delfshaven, Charlois en Feijenoord en start in IJsselmonde en Kralingen-Crooswijk.⁶⁵

Stek Jeugdzorg

Stek Jeugdzorg is een in de regio Rijnmond opererende organisatie die ondersteunt bij opgroeien en opvoeden door begeleiding en behandeling. Stek richt zich daarbij op kinderen, jongeren en hun ouders. Zij werkt in kleinschalige voorzieningen met diverse vormen van intensieve ambulante hulp, dagbehandeling en 24-uurszorg. De hulp is ondersteunend en gericht op het vergroten van de ontwikkelingsmogelijkheden van het kind, de jongere en het gezin.⁶⁶

II-2-5 overige maatschappelijke dienstverlening

Radar

Radar is een adviesbureau voor sociale vraagstukken. RadarUitvoering is een onderdeel van de RadarGroep en is opgezet om de uitvoering in de publieke sector te verbeteren en voert projecten uit op het gebied van gemeentelijke re-integratie, UWV re-integratie, veilig wonen en leven en welzijns- en jongerenwerk. Via verschillende projecten werken medewerkers met hun klanten aan oplossingen om zo het toekomstperspectief van de zwakkeren in de samenleving te veranderen. RadarUitvoering zoekt oplossingen voor vastgelopen gezinnen, voor werklozen et cetera. Ze werken voornamelijk met doelgroepen die tussen 'wal en schip' vallen of met mensen waar de reguliere hulpverlening geen raad mee weet.⁶⁷

stichting Mee

MEE is een organisatie voor iedereen met een handicap, beperking of chronische ziekte. De organisatie biedt ondersteuning advies en informatie op alle terreinen van het dagelijks leven. Voorbeelden zijn tips en adviezen om het dagelijkse leven zo zelfstandig mogelijk in te richten en adviezen aan ouders bij de opvoeding van hun gehandicapte kind.⁶⁸

⁶⁵ www.kennisknooppunt.nl, document van 20 november 2006.

⁶⁶ www.stekjeugdzorg.nl

⁶⁷ www.radaradvies.nl

⁶⁸ www.mee.nl

restaurant Millers

Restaurant Millers is een project van SoZaWe in samenwerking met stichting Maasjeugd. Deelnemers worden voorbereid op een passende opleiding of op regulier werk. Dit project is bedoeld voor jongeren met sociale of maatschappelijke belemmeringen en die geen duidelijk toekomstbeeld hebben.⁶⁹

stichting Pension Maaszicht

Stichting Pension Maaszicht is een 24-uurs opvang voor dak- en thuisloze jongeren in de Rotterdamse regio. De stichting leert mensen in de leeftijd van 17-23 jaar te werken aan een betere toekomst en te stoppen met zwerven.⁷⁰

II-2-6 scholingstrajecten / loopbaancentra

Albeda / Delfshaven / Futuro: Rebound Centre

Het Rebound Centre is een samenwerking van de volgende partijen: de Stichting Classic Masterpieces, Stichting Opleiding Maritieme Ambachten Rotterdam, het Albeda College en Futuro. Het Rebound Centre wordt medeondersteund door de deelgemeente Delfshaven en door de Stichting Werk in West. Jaarlijks kunnen 200 tot 250 jonge werkzoekenden in de Reboundhal, een niet-schoolse leeromgeving, praktisch aan de slag. Zij kunnen proeven aan uiteenlopende beroepen, zich de vaardigheden eigen maken die nodig zijn in een baan en werken aan eventuele problemen in de eigen situatie. Op deze manier wil het Rebound Centre bijdragen aan het terugdringen van jeugdwerkloosheid.⁷¹

Albeda, loopbaanpunt/trajectbureau

Het loopbaanpunt is opgericht om leerlingen in groepsverband efficiënter naar een nieuwe opleiding te kunnen doorgeleiden dan in individuele gesprekken. Het betreft hier jongeren jonger dan 18 jaar. Het loopbaanpunt is onderdeel van het trajectbureau. Dit fungeert als een vangnet voor de leerlingen van Albeda. Het heeft als doel het onderwijs toegankelijk te maken. Het biedt loopbaanbegeleiding en individuele trajectbegeleiding.

Zadkine, B2YF

Back 2 Your Future (B2YF) is een traject van twaalf weken om voortijdig schoolverlaters en jeugdwerklozen te motiveren terug te keren naar de schoolbanken of hen aan een (leer-)werkplek te helpen. Jongeren kunnen met het traject beginnen als ze tussen de 17 tot en met 23 jaar zijn, voortijdig zijn gestopt met een (beroeps)opleiding en nog geen startkwalificatie hebben behaald.

⁶⁹ www.opgroeien.rotterdam.nl

⁷⁰ www.maaszicht.nl

⁷¹ www.reboundcentre.nl

Zadkine, servicecentrum

Het Zadkine servicecentrum is er voor alle leerlingen van Zadkine. De medewerkers helpen bij vragen en problemen van allerlei aard. Het servicecentrum biedt bijvoorbeeld loopbaanbegeleiding, vangt uitvallers op, geeft cursussen zelfvertrouwen of toetst op dyslexie. Ook geïnteresseerden van buiten Zadkine die een opleiding willen gaan volgen en daarover graag een deskundig advies willen hebben kunnen bij het servicecentrum terecht.

Zadkine, School1

School1 is geen opleiding, maar een voorziening waarin een jongere gedurende ongeveer twaalf weken wordt voorbereid op de door hem gewenste beroepsopleiding. Het kan daarbij gaan om mbo-niveau 1 tot 4 of om vavo (voortgezet algemeen volwassenenonderwijs). De deelnemers oefenen beroepstechnische vaardigheden en er is veel aandacht voor individuele begeleiding en het bijspijkeren van andere vaardigheden. Het gaat om een individueel programma, toegesneden op de eigen opleidingswens. School1 schenkt bovendien extra aandacht aan het bijbrengen van een opleidingshouding (concentratie, motivatie en discipline) en biedt hulp of bemiddelt bij niet-schoolse problemen. School1 is voor Rotterdamse jongeren tussen de 17 en 23 jaar die voortijdig schoolverlater zijn met een uitgesproken scholingswens.⁷²

11-2-7 uitkerings- en werkgelegenheidsinstanties (niet gemeente)

Centrum voor Werk en Inkomen (CWI)

Het Centrum voor Werk en Inkomen heeft als doel het “transparant maken van de arbeidsmarkt, inschrijven werkzoekenden, plaatsen van vacatures op de vacature site, ondersteunen werkgevers bij het vinden van werknemers, ondersteunen werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden bij het vinden van werk, uitkeringsintake (voorbereiden aanvraag), adviseren UWV en gemeente over mogelijkheden van moeilijk plaatsbare werkzoekenden, bepalen kansen van jongere op arbeidsmarkt.”⁷³ Het CWI is een van de partners in het Jongerenloket. De doelgroep van het CWI is iedereen die werk zoekt en/of een uitkering wil aanvragen.

⁷² www.zadkine.nl

⁷³ ‘Handreiking VSV ketenregie’, p. 3 en 4.

bijlage III geïnterviewde en geraadpleegde personen

Dhr. J. Altena	ROC Zadkine
Dhr. M. el Bouchtoubi	Disck/SC&W
Dhr. J. Brederveld	Toenmalig hoofd afdeling Leerlingzaken/RMC-coördinator, dienst JOS
Mw. M. van Buul	Hoofd afdeling Jeugd, dienst JOS
Dhr. W. Cairo	ROC Zadkine
Dhr. A. Florissen	Senior beleidsadviseur Bestuursdienst
Dhr. L. Geluk	Wethouder Jeugd, Gezin en Onderwijs
Dhr. E. Goyvaerts*	TIP Charlois
Dhr. J. de Groene	TIP Charlois
Dhr. J. Hagenus	Disck/SC&W
Dhr. H. Hordijk*	Melanchton
Mw. C. Kathmann	ROC Albeda College, hoofd trajectbureau
Mw. T. Kuijper*	ROC Zadkine
Dhr. A. Leutscher	Ontwikkelbank Centrum
Dhr. B. de Levie	Directeur Stichting Werkgelegenheid in Rotterdam-West
Mw. P. van der List	Beleidsmedewerker voortijdig schoolverlaten, dienst JOS
Mw. M. Meyboom*	Disck/SC&W
Mw. Y. van Odijk	Manager Jongerenloket onderwijs
Dhr. R. Raalte	RadarUitvoering
Dhr. R. van Rossum*	Accent onderwijsopvang
Dhr. J. Sandvliet	RadarUitvoering
Dhr. F. Scharloo*	Disck/SC&W
Dhr. P. Schoenmakers	Senior beleidsadviseur voortijdig schoolverlaten, dienst JOS
Mw. Z. Severien	Disck/SC&W
Mw. N. Struik	Mentoraat voor Jongeren
Mw. F. Tas	ROC Albeda College
Mw. M. van Trigt	Radar
Mw. P. Verspui	Directeur Ontwikkeling, dienst JOS
Dhr. B. de Vries*	ROC Albeda College, trajectbureau
Mw. W. Wolters*	Jongerenloket, onderwijs
Dhr. R. Zandvliet*	ROC Zadkine

*) : deelnemers expertmeeting

bijlage iv lijst van afkortingen

bbl	beroepsbegeleidende leerweg
B en W	College van Burgemeester en Wethouders
B2YF	Back to Your Future
cv	curriculum vitae
CWI	Centrum voor Werk en Inkomen
DOSA	Deelgemeentelijk Overleg Sluitende Aanpak
GAK	Gemeentelijk Administratie Kantoor
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
havo	hoger algemeen voortgezet onderwijs
hbo	hoger beroepsonderwijs
IB-groep	Informatie Beheer Groep
ICT	Informatie en Communicatie Technologie
ITS	Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen
JOS	dienst Jeugd, Onderwijs, Samenleving
JOC	commissie Jeugd, Onderwijs en Cultuur
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
RIAGG	Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg
RMC	Regionaal Meld en Coördinatie (functie)
ROC	Regionaal Opleidingen Centrum
School1	School First
SC&W/Disk	Stichting Sociaal, Cultureel & Werk / Disk
SoZaWe	Dienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Suwi	Structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen
TIP	Transfer Informatie Punt
UWV	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen
vavo	voortgezet algemeen volwassenenonderwijs
vmbo	voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VUMC	Vrije Universiteit Medisch Centrum
vsv	voortijdig schoolverlaten
vwo	voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
Wajong	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid
WWB	Wet Werk en Bijstand

REKEN KAMER ROTT ERDAM

DE REKENKAMER

De gemeenteraad van Rotterdam heeft in december 1997 de Rekenkamer Rotterdam ingesteld. Op 1 oktober 1998 installeerde de raad de heer drs. R.B.M. Mul MPA als eerste directeur. In 2004 heeft de raad hem herbenoemd voor een periode van zes jaar.

DOEL

De rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het beleid, het financieel beheer en de organisatie van het gemeentebestuur. De rapporten van de rekenkamer zijn een aanknopingspunt voor het bestuur om rekenschap af te leggen aan de burgers.

POSITIE

De rekenkamer is een onafhankelijk orgaan binnen de gemeente. Haar taken en bevoegdheden staan in de Gemeentewet en de verordening Rekenkamer Rotterdam. Zij bepaalt zelf wat en hoe zij onderzoekt en waarover zij rapporteert. Wel kunnen de raad en het college van B en W de rekenkamer om een onderzoek verzoeken. De rekenkamer stuurt hen jaarlijks haar onderzoeksplan en jaarverslag toe.

ONDERZOEK

Het onderzoeksterrein strekt zich uit over alle organen (raad, B en W, commissies en burgemeester) en diensten van de gemeente. Ook kan de rekenkamer onderzoek doen bij gemeenschappelijke regelingen waar de gemeente aan deelneemt, bij NV's en BV's waar de gemeente meer dan 50% van de aandelen in bezit heeft en bij instellingen die een grote subsidie, lening of garantie van de gemeente hebben ontvangen. De onderzoeken worden uitgevoerd door het bureau van de rekenkamer.

RAPPORTEN

Onderzochte organen en instellingen kunnen reageren op de voorlopige onderzoeksresultaten, conclusies en aanbevelingen. Hun reacties worden in het rapport opgenomen. Met de aanbieding aan de raad wordt het rapport openbaar. Daarna wordt het in de raad behandeld.

REKENKAMER ROTTERDAM

Rekenkamer Rotterdam
Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

drs. R.B.M. Mul MPA DIRECTEUR

010 • 417 22 42 TELEFOON

010 • 214 00 12 FAX

info@rekenkamer.rotterdam.nl EMAIL

www.rekenkamer.rotterdam.nl INTERNET

De Werf, Rotterdam (www.dewerf.com) LAY-OUT EN DRUKWERK
Ronald van den Heerik Fotografie FOTOGRAFIE
David Adams

Rotterdam
juni 2008

978-90-76655-29-1 ISBN/EAN

2 0 0 8